

СООЧУВАЊЕ СО СТАБИЛНИ ДЕМОКРАТИИ ИЛИ ПАТ СО НЕУСОГЛАСЕНА ТРАЕКТОРИЈА

Извештај од истражувањето за Индексот за
меѓународно присуство за 2019 година

2019

Извештајот за Индексот на меѓународно присуство е иновативен проект кој обезбедува систематска годишна проценка на перформансите на меѓународните партнери на Северна Македонија во границите на државата. Со својата длабочина и високо ниво на софистицираност, тој е многу вредна алатка за проценка на билатералните односи, трендовите и потенцијалот на размената. Како што веројатно е наменет, Индексот претставува многу детална слика за македонското општество, економија и политика, гледано од позицијата на соработка. Преку неа, гледаме држава која го наоѓа својот пат назад кон сложениот свет на меѓународните односи, по повеќегодишна (само)изолација. Двата меѓународни договори потенцирани во извештајот, оној со Бугарија и тој со Грција, демонстрираат дека реинтеграцијата на Северна Македонија дава позитивни резултати однатре, со институции и општество што носат силно прицврстување во регионот, каде што покрај Бугарија и Грција, исто така, гледаме дека Србија и Турција се клучни играчи.

Можеби единствениот елемент што недостасува и може да има потреба од поголемо внимание во следните изданија на Индексот е прашањето за импакт или влијание, опишани и сфатени како способност на различни актери да придонесат за промени во предметната држава и обратно. Тоа би била нова и посебна област на претежно квалитативно истражување, кое би можело да се заснова на податоците собрани во моментот и да ги рефлектира ставовите на локалните аналитичари и / или нивните колеги од првите 5 држави по присуство. За возврат, таквото истражување би обезбедило уште поголем простор за анализа на политиките и предлози за политики, а би привлечно уште поголемо внимание од стручните кругови и поширока публика.

На крај, би сакала да му честитам на тимот на Институтот ПРЕСПА за неверојатната работа што ја направија во создавањето на една многу диференцирана и прецизна слика за меѓународните партнерства на Северна Македонија, што се надевам ќе продолжи и во годините што доаѓаат, со цел да се создаде база на податоци со подолгорочна перспектива.

Весела ЧЕРНЕВА,
заменик-директорка на Европскиот совет за надворешни односи и
директорка на канцеларијата на советот во Софија,
Република Бугарија

СООЧУВАЊЕ СО СТАБИЛНИ ДЕМОКРАТИИ ИЛИ ПАТ СО НЕУСОГЛАСЕНА ТРАЕКТОРИЈА

Извештај од истражувањето за Индексот за
меѓународно присуство за 2019 година

Автори

м-р Андреја Стојковски (координатор)
м-р Диана Жупаноска, проф. д-р Драган Тевдовски, Горан Лазаров

Институт ПРЕСПА – Скопје
2020

„СООЧУВАЊЕ СО СТАБИЛНИ ДЕМОКРАТИИ ИЛИ ПАТ СО НЕУСОГЛАСЕНА ТРАЕКТОРИЈА“ – Извештај од истражувањето за Индексот за меѓународно присуство за 2019 година

Издавач: Институт ПРЕСПА – Скопје

За издавачот: Андреја Стојковски, извршен директор

Автори: м-р Андреја Стојковски (координатор), м-р Диана Жупаноска, проф. д-р Драган Тевдовски, Горан Лазаров

Дизајн и подготовка за печат: Бригада дизајн

Печат: Пропоинт

Јули, 2020

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

303.223:327.7/.8(100:497.7)“2019“(047.31)

303.223:341.232(100:497.7)“2019“(047.31)

СООЧУВАЊЕ со стабилни демократии или пат со неусогласена траекторија: извештај од истражувањето за Индексот за меѓународно присуство за 2019 година / автори Андреја Стојковски ... и др. - Скопје : Институт Преспа, 2020. - 124 стр. : илустр. ; 30 см

Фусноти кон текстот. - Други автори: Диана Жупаноска, Драган Тевдовски, Горан Лазаров. - Содржи и: Анекс 1-4

ISBN 978-608-66576-0-4

1. Стојковски, Андреја [автор] 2. Жупаноска, Диана [автор] 3. Тевдовски, Драган [автор] 4. Лазаров, Горан [автор]

а) Меѓународно присуство – Индекс за мерење – Македонија – 2019 – Истражувања

COBISS.MK-ID 52023557

Содржината во овој извештај е подготвена од страна на Институт ПРЕСПА - Скопје со поддршка на американскиот народ преку Агенцијата на САД за меѓународен развој (УСАИД). Мислењата изразени во оваа публикација („СООЧУВАЊЕ СО СТАБИЛНИ ДЕМОКРАТИИ ИЛИ ПАТ СО НЕУСОГЛАСЕНА ТРАЕКТОРИЈА“ – Извештај од истражувањето за Индексот за меѓународно присуство за 2019 година) им припаѓаат на авторите и не ги изразуваат ставовите на Агенцијата на САД за Меѓународен Развој или на Владата на Соединетите Американски држави.

Содржина

ЛИСТА НА ТАБЕЛИ И ГРАФИЦИ.....	5	3. Извори на податоци	19
1. Табели	5	4. Државите на Индексот за меѓународно присуство	21
2. Графици	5	5. Процес на вреднување на димензиите и променливите	22
ПРЕДГОВОР	9	6. Нормализација на податоците	24
I. ИЗВРШНО РЕЗИМЕ.....	13	7. Квантитативно истражување за ставови, перцепции и стереотипи	25
1. Европската Унија како стратешки партнер	13	IV. ИМА ЛИ ПРОСТОР ЗА ЗАГРИЖЕНОСТ?	26
2. Консолидирање на надворешната политика	14	1. Геополитички атрактивна држава	26
3. Битка на емоциите и разумот	14	2. Стабилен трговски партнер	28
II. ДЕСЕТ ПРАШАЊА ЗА ИНДЕКСОТ ЗА МЕЃУНАРОДНО ПРИСУСТВО?.....	15	3. Новиот регионален лидер	30
1. Што мери Индексот за меѓународно присуство?	15	4. Колку е величествен турбо фолкот?	31
2. Дали Индексот за меѓународно присуство го мери влијанието?	15	V. ЕКОНОМСКО ПРИСУСТВО	34
3. Индексот за меѓународно присуство го мери само квантитетот на присуството, или и неговата природа?	15	1. Германија на врвот	34
4. Како се пресметува Индексот за меѓународно присуство?	15	2. Промени низ годините.....	37
5. Како се утврдуваат променливите за Индексот за меѓународно присуство?	16	VI. ПОЛИТИЧКО ПРИСУСТВО.....	39
6. Како се поврзуваат променливите и димензиите во Индексот за меѓународно присуство?	16	1. Договор куќа гради	39
7. Што се случува кога нема податоци?	16	VII. МЕКО (КУЛТУРНО) ПРИСУСТВО.....	42
8. За кои години се пресметува Индексот за меѓународно присуство?.....	16	1. Културниот врв е сепак во Холивуд.....	42
9. Како е одлучено токму за тие години?	16	VIII. ИМИЦ ОПСЕРВАТОРИЈА - СТАВОВИ... 47	
10. Кои држави се вклучени во пресметувањето на Индексот за меѓународно присуство?	16	1. Пријателството помеѓу минатото и иднината ..47	
III. МЕТОДОЛОГИЈА	17	2. Вредности и интереси наспроти вредности или интереси	48
1. За проектот и Индексот за меѓународно присуство	17	3. Кој го поткопува добрососедството?	49
2. Структура на Индексот за меѓународно присуство	18	4. Стратешко партнерство повеќе од добрососедство.....	50
i. Економско присуство	18	IX. ПРОФИЛИ НА ДРЖАВИ	52
ii. Политичко присуство	19	1. АВСТРИЈА.....	54
iii. Меко или културно присуство	19	i. Индекс на меѓународно присуство	54
		ii. Имиц опсерваторија	55
		2. АЛБАНИЈА	56
		i. Индекс на меѓународно присуство	56
		ii. Имиц опсерваторија	57
		3. БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА	58

i.	Индекс на меѓународно присуство.....	58	18. УНГАРИЈА	88
ii.	Имиц опсерваторија	59	i.	Индекс на меѓународно присуство
4. БУГАРИЈА.....	60	ii.	Имиц опсерваторија	89
i.	Индекс на меѓународно присуство.....	60	19. ФРАНЦИЈА	90
ii.	Имиц опсерваторија	61	i.	Индекс на меѓународно присуство
5. ГЕРМАНИЈА	62	ii.	Имиц опсерваторија	91
i.	Индекс на меѓународно присуство.....	62	20. ХОЛАНДИЈА.....	92
ii.	Имиц опсерваторија	63	i.	Индекс на меѓународно присуство
6. ГРЦИЈА	64	ii.	Имиц опсерваторија	93
i.	Индекс на меѓународно присуство.....	64	21. ХРВАТСКА.....	94
ii.	Имиц опсерваторија	65	i.	Индекс на меѓународно присуство
7. ИТАЛИЈА	66	ii.	Имиц опсерваторија	95
i.	Индекс на меѓународно присуство.....	66	22. ЦРНА ГОРА	96
ii.	Имиц опсерваторија	67	i.	Индекс на меѓународно присуство
8. КИНА.....	68	ii.	Имиц опсерваторија	97
i.	Индекс на меѓународно присуство.....	68	23. ШВЕДСКА	98
ii.	Имиц опсерваторија	69	i.	Индекс на меѓународно присуство
9. КОСОВО.....	70	ii.	Имиц опсерваторија	99
i.	Индекс на меѓународно присуство.....	70	24. ШПАНИЈА	100
ii.	Имиц опсерваторија	71	i.	Индекс на меѓународно присуство
10. ОБЕДИНЕТО КРАЛСТВО.....	72	ii.	Имиц опсерваторија	101
i.	Индекс на меѓународно присуство.....	72	X. АНЕКС 1 – ИЗВОРИ НА ПОДАТОЦИ.....	105
ii.	Имиц опсерваторија	73	1. ЕКОНОМСКО ПРИСУСТВО	106
11. ПОЛСКА.....	74	2. ПОЛИТИЧКО ПРИСУСТВО.....	107	
i.	Индекс на меѓународно присуство.....	74	3. МЕКО (КУЛТУРНО) ПРИСУСТВО	109
ii.	Имиц опсерваторија	75	4. ОСНОВНИ ПОДАТОЦИ	111
12. РОМАНИЈА.....	76	XI. АНЕКС 2 – ПРЕГЛЕДИ ОД ИНДЕКСОТ ЗА	МЕЃУНАРОДНО ПРИСУСТВО	112
i.	Индекс на меѓународно присуство.....	76	XII. АНЕКС 3 – АНКЕТЕН ПРАШАЛНИК	119
ii.	Имиц опсерваторија	77	1. ПОЛИТИЧКО ПРИСУСТВО.....	119
13. РУСИЈА	78	i.	Соседска политика	119
i.	Индекс на меѓународно присуство.....	78	ii.	Односи и со другите држави
ii.	Имиц опсерваторија	79	iii.	Договорите за добрососедство, пријателство,
14. СЛОВЕНИЈА.....	80	iii.	соработка и стратешко партнерство.....	121
i.	Индекс на меѓународно присуство.....	80	2. ЕКОНОМСКО ПРИСУСТВО	122
ii.	Имиц опсерваторија	81	3. МЕКО ИЛИ КУЛТУРНО ПРИСУСТВО.....	124
15. СОЕДИНЕТИ АМЕРИКАНСКИ ДРЖАВИ	82	4. ДЕМОГРАФИЈА.....	125	
i.	Индекс на меѓународно присуство.....	82	XIII. АНЕКС 4 – ПРАШАЛНИК ЗА	ПОНДЕРИРАЊЕ НА
ii.	Имиц опсерваторија	83	ПРОМЕНЛИВИТЕ	127
16. СРБИЈА.....	84			
i.	Индекс на меѓународно присуство.....	84		
ii.	Имиц опсерваторија	85		
17. ТУРЦИЈА.....	86			
i.	Индекс на меѓународно присуство.....	86		
ii.	Имиц опсерваторија	87		

I. Листа на табели и графици

1. Табели

- Табела 1.** Преглед на димензии, променливи и број на индикатори по променливите во Индексот за меѓународно присуство
- Табела 2.** Преглед на државите опфатени и групациите во кои државите припаѓаат според Индексот за меѓународно присуство
- Табела 3.** Преглед на вредностите на секоја од променливите во димензијата за економско присуство
- Табела 4.** Преглед на вредностите на секоја од променливите во димензијата за политичко присуство
- Табела 5.** Преглед на вредностите на секоја од променливите во димензијата за економско присуство
- Табела 6.** Индекс за меѓународно присуство, рангирање за 2019 година
- Табела 7.** Споредбено рангирање на глобалните играчи и четирите големи држави-членки на ЕУ
- Табела 8.** Индекс за меѓународно присуство, рангирање за 2019 – Економско присуство
- Табела 9.** Индекс за меѓународно присуство, најдобро рангирани десет за 2019 – Политичко присуство
- Табела 10.** Индекс за меѓународно присуство, рангирање за 2019 – Меко присуство
- Табела 11.** Политичко присуство низ децениите

2. Графици

- График 1.** Учества на трите димензии
- График 2.** Репрезентативен примерок за квантитативно истражување за ставови, перцепции и стереотипи - Имиц опсерваторија 2020
- График 3.** Имиц опсерваторија 2020 - Пријателство
- График 4.** Преглед на рангирањето во трите години на Индексот
- График 5.** Имиц опсерваторија 2020 – Економски партнер
- График 6.** Преглед на економското присуство низ годините
- График 7.** Имиц опсерваторија 2020 – Договор со Бугарија
- График 8.** Преглед на политичкото присуство низ годините
- График 9.** Имиц опсерваторија 2020 – Споделени вредности
- График 10.** Преглед на мекото присуство низ годините
- График 11.** Економско присуство во 2019
- График 12.** Увоз на енергија во 2019
- График 13.** Увоз на основни производи 2019
- График 14.** Увоз на преработки во 2019
- График 15.** Увоз на услуги во 2019
- График 16.** Директни инвестиции, состојба и прилив во 2019

- График 17.** Девизни дознаки во 2019
- График 18.** Развојна помош во 2019
- График 19.** Економското присуство во 2000
- График 20.** Економското присуство во 2010 во споредба со 2000
- График 21.** Економското присуство во 2019 во споредба со 2010
- График 22.** Присуството во политичката димензија разложено според променливи
- График 23.** Индекс на меѓународно присуство 2019, Воена соработка
- График 24.** Меко (културно) присуство за 2019 година
- График 25.** Имиџ опсерваторија 2020 - Држави и култури со најголемо влијание врз Северна Македонија
- График 26.** Присуство во меката димензија разложено според променливи
- График 27.** Преглед на присуството во меката низ годините
- График 28.** Имиџ опсерваторија 2020 - Најголем пријател на Северна Македонија
- График 29.** Имиџ опсерваторија 2020 - Најголем пријател на Северна Македонија, партиска припадност
- График 30.** Имиџ опсерваторија 2020 – Договор со Бугарија
- График 31.** Имиџ опсерваторија 2020 – Договор со Бугарија, партиска припадност
- График 32.** Имиџ опсерваторија 2020 – Договор со Грција
- График 33.** Имиџ опсерваторија 2020 – Договор со Грција, партиска припадност
- График 34.** Преглед на присуството на Австрија во 2019, по димензии и променливи
- График 35.** Имиџ опсерваторија 2020 - Австрија
- График 36.** Преглед на присуството на Албанија во 2019, по димензии и променливи
- График 37.** Имиџ опсерваторија 2020 - Албанија
- График 38.** Преглед на присуството на Босна и Херцеговина во 2019, по димензии и променливи
- График 39.** Имиџ опсерваторија 2020 – Босна и Херцеговина
- График 40.** Преглед на присуството на Бугарија во 2019, по димензии и променливи
- График 41.** Имиџ опсерваторија 2020 – Бугарија
- График 42.** Преглед на присуството на Германија во 2019, по димензии и променливи
- График 43.** Имиџ опсерваторија 2020 – Германија
- График 44.** Преглед на присуството на Грција во 2019, по димензии и променливи
- График 45.** Имиџ опсерваторија 2020 – Грција
- График 46.** Преглед на присуството на Италија во 2019, по димензии и променливи
- График 47.** Имиџ опсерваторија 2020 – Италија
- График 48.** Преглед на присуството на Кина во 2019, по димензии и променливи
- График 49.** Имиџ опсерваторија 2020 – Кина
- График 50.** Преглед на присуството на Косово во 2019, по димензии и променливи
- График 51.** Имиџ опсерваторија 2020 – Косово
- График 52.** Преглед на присуството на Обединето Кралство во 2019, по димензии и променливи
- График 53.** Имиџ опсерваторија 2020 – Обединето Кралство
- График 54.** Преглед на присуството на Полска во 2019, по димензии и променливи
- График 55.** Имиџ опсерваторија 2020 – Полска
- График 56.** Преглед на присуството на Романија во 2019, по димензии и променливи
- График 57.** Имиџ опсерваторија 2020 – Романија
- График 58.** Преглед на присуството на Русија во 2019, по димензии и променливи
- График 59.** Имиџ опсерваторија 2020 – Русија
- График 60.** Преглед на присуството на Словенија во 2019, по димензии и променливи
- График 61.** Имиџ опсерваторија 2020 – Словенија
- График 62.** Преглед на присуството на САД во 2019, по димензии и променливи
- График 63.** Имиџ опсерваторија 2020 – САД
- График 64.** Преглед на присуството на Србија во 2019, по димензии и променливи
- График 65.** Имиџ опсерваторија 2020 – Србија
- График 66.** Преглед на присуството на Турција во 2019, по димензии и променливи

График 67. Имиџ опсерваторија 2020 – Турција

График 68. Преглед на присуството на Унгарија во 2019, по димензии и променливи

График 69. Имиџ опсерваторија 2020 – Унгарија

График 70. Преглед на присуството на Франција во 2019, по димензии и променливи

График 71. Имиџ опсерваторија 2020 – Франција

График 72. Преглед на присуството на Холандија во 2019, по димензии и променливи

График 73. Имиџ опсерваторија 2020 – Холандија

График 74. Преглед на присуството на Хрватска во 2019, по димензии и променливи

График 75. Имиџ опсерваторија 2020 – Хрватска

График 76. Преглед на присуството на Црна Гора во 2019, по димензии и променливи

График 77. Имиџ опсерваторија 2020 – Црна Гора

График 78. Преглед на присуството на Шведска во 2019, по димензии и променливи

График 79. Имиџ опсерваторија 2020 – Шведска

График 80. Преглед на присуството на Шпанија во 2019, по димензии и променливи

График 81. Имиџ опсерваторија 2020 – Шпанија

Предговор

Сослушувањето насловено „**Унапредување на интересите на САД во проблематичниот Свет: Финансиската 2016 година и буџетот за надворешни работи**“ во Комитетот за надворешни работи на Конгресот на САД ќе поминеше незабележано во државава, ако во фокусот не беа Украина и односите со Русија. Главните вести во македонските медиуми ја пренесуваа изјавата на тогашниот државен секретар Џон Кери: „Кога станува збор за Србија, Косово, Црна Гора, Македонија и други - Грузија, Молдавија, Придњестровјето, тие се на линијата на огнот“ кој одговарајќи на сенаторско прашање зборувал за идниот конфликт помеѓу Русија и западот. Сослушувањето се одржа 16 дена откако тогашната опозиција ги објави првите аудио материјали од незаконското прислушување на граѓаните, т.н. бомби, на 25 февруари 2015 година и совршено го окупираше вниманието и имагинацијата на граѓаните, а беше и одличен вовед за приказните за „жолтите комбиња“ и „странските служби“. Како последица на тоа, како и на ограничените информации, анализата на политичките случувања во државава и „шарената револуција“ кои следуваа во голем дел беше мешавина на фолклор и теории на заговор. Оттаму, потребата од сеопфатно разбирање на комплексноста на меѓународните односи беше повеќе од јасна и речиси подеднакво важна како и потребата од развивање на надворешна политика заснована на докази.

Одговорот дојде, во истата година, со првата средба со **Индексот за глобално присуство (Index of Global Presence)** на Кралскиот институт ЕЛКАНО од Мадрид, Шпанија. Три димензии на присуство, поголем број на променливи и поединечни индикатори, целосно научно поткрепено истражување за глобалното присуство на државите. Требаше долго време и многу труд за Индексот за глобално присуство да се трансформира во **Индекс за меѓународно присуство** кој го следи и анализира присуството на други држави во Република Северна Македонија. Во една исклучително тешка година, како што е 2020, **Институт ПРЭСПА** успеа идејата да ја трансформира во проект, а проектниот тим да спроведе истражување и да ги анализира собраните податоците. Како дополнување на концептот од Индексот на Институтот Елкано, беше спроведена **Имиц Опсерваторија** чии резултати поврзани со податоците

на Индексот за меѓународно присуство овозможува сеопфатна анализа на странското присуство и колку истото се користи за остварување на влијание, односно импакт.

Индексот за глобално присуство на Кралскиот институт Елкано и неговите последни два годишни извештаи, за 2018 и 2019 година, беа основата за концепирањето на проектот и истражувањето, како и за анализата на добиените резултати и изработката на овој извештај. Додека, постапувањето со податоците и создавањето на Индексот за меѓународно присуство беше направено според заедничкото издание на Организацијата за економска соработка и развој (OECD) и Заедничкиот истражувачки центар на Европската комисија (JRC) „**Прирачник за создавање на композитни индикатори – Методологија и водич за корисници**“ (Handbook on Constructing Composite Indicators – Methodology and User Guide).

„**Соочување со стабилни демократии или пат со неусогласена траекторија**“ е извештај од истражувањето за Индексот за меѓународно присуство за 2019 година и ги претставува државите и нивно то меѓународно присуство во Република Северна Македонија. Воедно, извештајот треба да послужи како алатка за разбирање на комплексноста на надворешната политика и на меѓународните односи во услови во кои Северна Македонија полека излегува од периодот на (само)изолација и го зголемува интензитетот на соработка во регионот и пошироко во Европа. Притоа, поради развиената методологија и научната поставеност извештајот и податоците од Индексот се податливи за користење во теоретски расправи, како и при развој на јавни политики.

Дозволете ми на крајот, во името на **Институт ПРЭСПА** да изразам благодарност за поддршката која ја добивме на **Агенцијата за меѓународен развој на САД (УСАИД)** во имплементацијата на овој проект и создавањето на Индексот за меѓународно присуство. Исто така, би сакале посебно да се заблагодариме на проф. д-р Илиана Оливие и проф. д-р Мануел Грасија, координатори на Индексот за глобално присуство на Кралскиот институт Елкано од Мадрид, Шпанија, за нивните советите и водењето при имплементацијата на проектот и истражувањето.

Индекс за меѓународно присуство

I. Извршно резиме

1. Европската Унија како стратешки партнер

Европската Унија е стратешки партнер на Република Северна Македонија. Вака размислуваат граѓаните во државава, а тоа е и ставот кој го делат повеќето од експертите кои беа интервјуирани во рамките на Имиџ опсерваторијата за 2020 година¹. Се разбира, ова партнерство се заснова на заедничките интереси. Од едната страна тука е интересот на државава да биде членка на Унијата, но, Унијата, исто така, има свој геополитички интерес да се консолидира преку членството на Западен Балкан.

Ефектот на ваквото партнерство е многукратен. **Прво**, ЕУ е најголемиот трговски партнер на Северна Македонија. Трговската размена помеѓу Унијата и Северна Македонија се пресметува во милијарди евра. **Второ**, институциите на Европската Унија се најголемиот донатор на развојна помош во државава. Од осамостојувањето до денес, ЕУ има донирано повеќе од 3,5 милијарди евра, односно само за 2019 износот е приближно 140 милиони евра. **Трето**, имајќи го предвид опфатот на потпишаните дого-

вори и нивното влијание во различните секторски политики, тогаш ЕУ и Северна Македонија имаат најобемна билатерална соработка воопшто. **Четврто**, Европската Унија е дел од стандардниот дискурс во Северна Македонија. На социјалните медиуми, во 2019 година, Европската унија била спомената вкупно 28.323 пати. Тоа се три пати повеќе од најмногу споменуваната држава, Соединетите Американски Држави (7.695), односно 50 пати повеќе од најмалку споменуваната држава, Романија (563). **Петто**, ако поради отсуството на официјална заедничка образовна политика универзитетите и студентите од државите членки се прикажат како европски, тогаш Европската Унија е главен партнер за државава во однос на секторите образование, наука и истражување.

Може да продолжиме со набројување, но, сепак, најзначајниот ефект е придонесот кон демократизацијата на општеството. Европската Унија покажа преку преговорите во Пржино, мајскиот процес и Охридскиот рамковен договор дека може да биде дел од процесите за надминување на политичките кризи. Точно, оската на транс-атлантското партнерство, барем кога станува збор за државава функционира одлично, а Европската Унија, во секоја политичка криза и во секој од погоре наведените процеси работела заедно со Соединетите Американски Држави како партнер. Оттаму, разбирливо е државите-членки на Европската Унија да имаат целосна доминација во присуството во Северна Македонија, ние сме сепак во предворјето на Унијата.

¹ Имиџ опсерваторијата е истражувачки потфат на Институтот ПРЕСПА во рамките на кој се следат ставовите и перцепциите на граѓаните од Северна Македонија во врска со надворешната политика, економската, политичката и културната соработка, како и ставовите и перцепциите на граѓаните во однос на државите опфатени со Индексот за меѓународно присуство. Имиџ опсерваторијата опфаќа истражување на јавното мислење преку анкети на репрезентативен примерок, како и структурирани и полу-структурирани интервјуа со експерти, активисти и други креатори на јавното мислење.

2. Консолидирање на надворешната политика

Нашата надворешна политика е изградена врз принципот на држава која е на крстосницата на регионот, иако во последно време локацијата е на линијата на историскиот конфликт помеѓу истокот и западот. Добро поставените темели во демократска либерална структура со сопствен политички систем дефиниран со меѓународно прифатен устав кој нуди отвореност кон меѓународните организации беше успешен, а државата беше далеку повеќе видлива отколку нејзината реална тежина. Дисконтинуитет настана кога државата излезе од вака градената надворешна политика, а цената беше губење на пријателите и дистанцирање на партнерите што на крајот не претвори во неуспешната приказна од регионот.

За релативно кус период, Северна Македонија успеа да се трансформира во успешна приказна. Трансформацијата беше по повисока цена, но резултатот е остварувањето на две од стратешките цели на државата. Најпрвин во екот на пандемијата од КОВИД-19, шпанскиот сенат го ратификуваше пристапниот протокол за НАТО, а со тоа државава стана триесеттата држава-членка на алијансата. Малку подоцна, Советот на Европската Унија одлучи да ги отвори преговорите за пристапување во членство во Унијата. Тоа е историски успех, со кој периодот на билатерални проблеми и спорови го оставаме зад нас. Северна Македонија е дел од западната алијанса, а нејзините вредности треба да станат дел од внатрешните. Наредниот период ќе биде посветен токму на овој процес на создавањето на европската реалност и европеизацијата на општеството.

3. Битка на емоциите и разумот

Северна Македонија нема капацитет за регионален играч, а далеку е од тоа да биде глобален играч. Среќна околност е што глобална сила како САД има геостратешки интерес за државава. Добро е што новата „геополитичка“ Европска Унија има интерес да го закотви регионот до Брисел, а уште повеќе што таквиот интерес е дел од визијата на Германија за Европа. Од емотивна гледна точка најблиски до македонскиот менталитет се Турција, Србија и Русија. Со Турција постојат силни културолошки врски и влијанија, кои се сè уште присутни, а Турција е изразено присутна кај нас во сите форми. Голем дел од граѓаните имаат сериозни симпатии за Србија. Таа е еден од главните економски партнери, а јазичната блискост и историските врски ја прават исклучително видлива во културата. За граѓаните, тие, „Србија, како и Русија се нашите словенски браќа, православни народи...“ но и, непредвидлив сојузник.

Искуствата се многу, автентично нашите, како и оние на државите од регионот. Не е воопшто едноставно кога за успехот плаќате со тешки и непопуларни реформи, но секако е подобро да се соочувате со стабилни демократии кои имаат политика на hard power кон регионот, одошто да тргнете по пат со неусогласена траекторија.

II. Десет прашања за Индексот за меѓународно присуство

1. Што мери Индексот за меѓународно присуство?

Индексот на меѓународно присуство е синтетички индекс кој ги подредува и квантифицира државите, односно го утврдува присуството, или проекцијата на различните држави во Северна Македонија. Притоа, Индексот одговара на прашањето: *во која мерка и во која форма се државите присутни, на територијата на Северна Македонија?*

2. Дали Индексот за меѓународно присуство го мери влијанието?

Не, Индексот не го мери влијанието кое го остварува одредена држава, туку нејзиното присуство. Под присуство, Индексот подразбира ефективно позиционирање, во апсолутна смисла, на различни држави во три различни димензии: економско, политичко и меко, или културно присуство. Од другата страна, влијанието претставува ефективната можност државите да придонесат за промена на одредена политика, институција или позиција и зависи од надворешните политики на државите, како и од бројни други фактори кои го трансформираат реалното присуство во остварено влијание. Притоа, државите кои се опфатени со Индексот може да имаат силно присуство, но истото да не го користат или пак да не можат да го материјализираат во остварено влијание во Северна Македонија. Сепак, бидејќи ги следи ставовите, перцепциите и стереотипите за државите, Индексот ќе може да анализира, да процени и да постави теза за оствареното влијание на одредена држава.

3. Индексот за меѓународно присуство го мери само квантитетот на присуството, или и неговата природа?

Обете. Индексот за меѓународно присуство опфаќа три димензии на претпоставено присуство на државите – економско, политичко и меко или културно присуство, кое се заснова на 20 променливи и вкупно 47 поединечни индикатори. Имајќи го предвид опфатот на променливите и индикаторите, Индексот за меѓународно присуство претставува корисна алатка за анализа и следење на обемот на присуството на набљудуваните држави во Северна Македонија, како и природата на тоа присуство.

4. Како се пресметува Индексот за меѓународно присуство?

Иако во рамките на Опсерваторијата на влијание и имиџ се следат ставовите, перцепциите и стереотипите за различни држави, Индексот за меѓународно присуство кој е главен производ на оваа опсерваторија се пресметува врз основа на објективни и јавно достапни податоци, како на пример: меѓународни статистики, податоци на меѓународни организации, домашни статистики, податоци кои ги собираат и обработуваат национални институции, податоци од други меѓународни бази на податоци, како и податоци од мониторинг на медиуми во кои се следат повеќе електронски и традиционални медиуми на македонски и албански јазик.

5. Како се утврдуваат променливите за Индексот за меѓународно присуство?

Индексот за меѓународно присуство го следи присуството на 24 држави во Република Северна Македонија. Тој е еднонасочен и ја следи проекцијата на државите преку увоз, посета или влез во Северна Македонија. Притоа податоците кои се прибираат и обработуваат се однесуваат како на резултатите, така и на средствата или алатките кои државите ги имаат на располагање за да остварат присуство. Исто така, присуството е анализирано и презентирани во апсолутна смисла бидејќи не ги анализира државите и нивниот резултат низ призмата на нивната големина или богатство. Конечно, Индексот прави обид утврдувањето и следењето на присуството во Северна Македонија да го прави преку најмалиот можен број на променливи и индикатори, а со цел да биде едноставен и да добие целосна слика за присуството на државите.

6. Како се поврзуваат променливите и димензиите во Индексот за меѓународно присуство?

Вредностите доделени на димензиите и променливите во Индексот за меѓународно присуство се утврдени со анкета спроведена на 144 експерти од две листи: граѓани на Северна Македонија и странски државјани, спроведена во втората половина на јуни 2020 година. Преку анкетата експертите беа запрашани да утврдат вредност за секоја од димензиите на присуство, како и вредност за секоја од променливите во рамките на димензиите.

7. Што се случува кога нема податоци?

Во услови кога нема достапни податоци за одреден индикатор или променлива, експертот по економетриски модели на проектот правеше проекции за податоците. Во рамките на Индексот за меѓународно присуство вкупно се прибираат 3384 податоци, додека проекции се направени за 144 од нив, или 4.25% од базата.

8. За кои години се пресметува Индексот за меѓународно присуство?

Индексот за меѓународно присуство се пресметува за 2019 година, додека 2010 и 2000 година се земени како референтни години.

9. Како е одлучено токму за тие години?

За Индексот за меѓународно присуство 2019 година е почетна година за имплементација на проектот и вежбата за пресметка. Годишите 2010 и 2000 се референтни години, а пресметката на индексот е направена со цел да се видат трансформациите на меѓународното присуство во Република Северна Македонија во два исклучително важни периоди. Првиот период, 2000 година, како период по стапувањето во сила на Спогодбата за соработка со Европската Унија, а пред потпишувањето на Спогодбата за стабилизација и асоцијација. Вториот период, 2010 година, како период по Самитот на НАТО во Букурешт 2008 година и првата препорака на Европската комисија за отворање на пристапните преговори со државата во 2009 година.

10. Кои држави се вклучени во пресметувањето на Индексот за меѓународно присуство?

Индексот за меѓународно присуство следи вкупно 24 држави во три различни групи: Западен Балкан, држави-членки на Европската Унија и глобални играчи. Притоа, во Индексот се следат: Албанија, Босна и Херцеговина, Косово, Србија и Црна Гора; Австрија, Бугарија, Германија, Грција, Италија, Полска, Романија, Словенија, Унгарија, Франција, Холандија, Хрватска, Шведска и Шпанија; и Кина, Обединетото Кралство, Русија, Соединетите Американски Држави и Турција.

III. Методологија

1. За проектот и Индексот за меѓународно присуство

Индексот на меѓународно присуство (International Impact Index) е осмислен како синтетички индекс кој ги подредува, квантифицира и агрегира проекциите на различните држави во Северна Македонија. Концептот за проектот и истражувањето се создадоа како резултат на општиот успех на Индексот за глобално присуство, неговата методолошка основа и работата на Кралскиот институт Елcano, а беа продукт на директни консултации и соработка со Институтот. За да бидеме целосно искрени, во конципирањето на истражувањето и проектот свој удел имаат и долготрајните приватни врски со Кралството Шпанија и повеќе водечки претставници на шпанската тинктенк заедница.

Конципирањето на проектот и на истражувањето го координираше Андреја Стојковски, постар истражувач и извршен директор во Институтот ПРЕСПА, а во работата учествуваа Горан Лазаров, надворешен соработник на Институтот и Диана Жупаноска, постар истражувач во Институтот. Притоа, работата на концептот опфати директни и постојани консултации со Бети Јачева, помошник-директор на Директоратот за Европска Унија, како и други релевантни дипломати од повеќе различни директорати на Министерството за надворешни работи, од неколку странски дипломатски претставништва акредитирани во Северна Македонија, како и високи службеници од Европската комисија и претставници на тинктенк организации активни на европско ниво.

Креирањето на првото издание на Индексот на меѓународно присуство и овој извештај е резултат на проектот „Мерење на странското присуство и влијание во Северна Македонија“ поддржан од Агенција-

та за меѓународен развој на САД (УСАИД). Проектот го обедини иницијалниот тим кој работеше на конципирањето на Индексот, Стојковски, Жупаноска и Лазаров, а беше зајакнат и со учеството на Јована Петковска, како асистент истражувач. Како експерти во реализацијата на проектот беа вклучени проф. д-р Драган Тевдовски, проектен економетар и Бојан Бошкоски, експерт за обработка на податоци и програмирање.

Проектот претставува прва институционална соработка на Институтот ПРЕСПА со Кралскиот институт Елcano, од Мадрид, Шпанија. Притоа, координаторите на Индексот на глобално присуство на Елcano, проф. д-р Илиана Оливие, постар истражувач-аналитичар и проф. д-р Мануел Грасија, истражувач-аналитичар беа ангажирани како меѓународни експерти за изработката на Индексот за меѓународно присуство и проектот.

Развивајќи го концептот за Индексот за меѓународно присуство, проектниот тим утврди дека истиот ќе го мери, квантитетот на присуството на државите и природата на таквото присуство. Притоа, за Индексот присуството се огледа низ три различни димензии: економско, политичко и меко, или културно, присуство. Дополнително, во рамките на проектот е вклучена опсерваторија на имиџот во која се следат ставовите и перцепциите на граѓаните за државите опфатени со Индексот, а со цел да се процени влијанието кое истите го остваруваат користејќи го своето присуство. Оттаму, индексот ќе биде користен за откривањето на тоа колку одредени држави се присутни во Северна Македонија, каква е природата на тоа присуство, односно преку следењето на перцепциите колку таквото присуство се користи за остварување на влијание.

2. Структура на Индексот за меѓународно присуство

Индексот за меѓународно присуство го утврдува и следи присуството на државите во Република Северна Македонија во три димензии, економско присуство, политичко присуство и меко или културно присуство. Структурата на Индексот покрај трите димензии ги вклучува следните променливи, односно број на индикатори во рамки на променливите:

Унија. Имајќи го сето ова предвид, а знаејќи за важноста на развојната помош врз целата економија, проектниот тим во консултација со меѓународните експерти сепак одлучи да ја додаде како променлива. Притоа, тимот се водеше од претходни истражувања на други тинктенк организации за влијанието на развојната помош врз пазарот на трудот² и стапката на вработеност, а со тоа и врз целата економија и квалитетот на животот.

Создавајќи ја економската димензија на присуство-

ЕКОНОМСКО ПРИСУСТВО	ПОЛИТИЧКО ПРИСУСТВО	МЕКО (КУЛТУРНО) ПРИСУСТВО
1. Енергија (4)	1. Дипломатски односи (1)	1. Миграции (1)
2. Основни производи (5)	2. Странски мисии (7)	2. Туризам (1)
3. Преработки (8)	3. Разменски посети (1)	3. Културна размена (3)
4. Услуги (1)	4. Билатерална соработка (2)	4. Медиуми (1)
5. Странски директни инвестиции (2)	5. Воена соработка (3)	5. Социјални медиуми (1)
6. Девизни дознаки (1)		6. Технологија (1)
7. Развојна помош (1)		7. Наука и истражувања (1)
		8. Образование (1)

Табела 1. Преглед на димензии, променливи и број на индикатори по променливите во Индексот за меѓународно присуство

Утврдувањето на димензиите и структурата на променливите беше направено во основните консултации со Министерството за надворешни работи при концепирањето на проектот и Индексот. Дополнително, утврдувањето на променливите и индикаторите беше направено и преку квалитативното истражување кое беше спроведено во рамките на проектот. Во квалитативното истражување беа опфатени пет различни целни групи: академска заедница, граѓанско општество, дипломатски персонал, медиумски работници и општа јавност. Притоа, беа спроведени вкупно 46 структурирани интервјуа. Анализата на интервјуата помогна во прецизирањето на променливите и индикаторите, а особено во подготовката на квантитативното истражување на јавното мислење за утврдување на ставовите, перцепциите и стереотипите во однос на надворешната политика и државите кои ги опсервира Индексот.

i. Економско присуство

Во рамките на економското присуство, променливите како енергија, основни добра, преработки, услуги, странски директни инвестиции и девизни дознаки сосема соодветно го прикажува присуството во економската димензија. Дополнително на овие, проектниот тим одлучи да ја додаде уште развојната помош. Вообичаено, развојната помош ја надминува рамката која ја дава економската димензија, особено во една постконфликтна или реконструктивна фаза, односно во услови на пристапување кон Европската

то, проектниот тим ја разгледуваше и променливата за странските директни инвестиции, т.е. дали треба да се земе предвид обемот на странските директни инвестиции, или пак тековите (приливот). Притоа, следењето на обемот на странските директни инвестиции е податливо за утврдување на долгорочни продуктивни врски помеѓу државите, додека следењето на тековите нуди постојан увид во сите, вклучително и краткорочни промени. Оттаму, проектниот тим одлучи за следењето на обата индикатори со цел да може да ги анализира обата аспекти.

На самиот крај, во однос на економската димензија, треба да се посочи на променливата која ги опфаќа девизните дознаки и се поврзува со нашата дијаспора во странство. Вака утврдената променлива покажува поврзаност со надворешното претставување, или глобалното присуство на Северна Македонија. Сепак, проектниот тим ги имаше предвид претходно спроведените истражувања на други тинктенк организации³ и анализираното влијание што го имаат девизните дознаки врз економијата на државата и одлучи да ги задржи променливата и индикаторот.

² „ВИН-ВИН Политика“ Осумнаесетти извештај од следењето на процесот на пристапување на Македонија во ЕУ, Фондација Отворено општество – Македонија – Македонски центар за европско образование, јули 2013; https://fosm.mk/wp-content/uploads/publications/lzvestaj_18_mk_web.pdf

³ Прогнозирање на големината и ефектите од иселувањето и дознаките во четири земји од Западниот Балкан – Finance Think и други, Регионална програма за промоција на истражувањата 2016; <http://www.doznaki.mk/>

ii. Политичко присуство

Во однос на политичката димензија на присуство, Индексот ја претставува преку пет специфични променливи кои ги опфаќаат главните аспекти на она што државите го вложуваат како средства за гарантирање на сопственото присуство во Северна Македонија. Почнувајќи од должината или стабилноста на дипломатските односи, преку дипломатските мисии, разменските посети и билатералната соработка, т.е. воената соработка, секоја променлива од оваа димензија претставува алатка или средство. Оттаму, при споредба помеѓу Северна Македонија и нејзиното присуство на глобално ниво, како и присуството на други држави во Северна Македонија преку економската и меката, или културната димензија, оваа димензија може да биде исклучително важна за споредба и вреднување на вложените дипломатски напори кои веќе се мерат со други индекси.

Политичката димензија на присуството на одредени држави во Северна Македонија, според начинот на кој е конципирана соодветствува на мини индекс кој ќе се бави само со аспектите на политичкото присуство.

iii. Мeko или културно присуство

Во рамките на мекото, или културното присуство Индексот на меѓународно присуство содржи 8 променливи кои соодветствуваат на областа која ја прикажуваат. Притоа, зборувајќи за туризам, Индексот не следи извоз на услуги кон странство, туку само обем на туристи кои ја посетуваат Северна Македонија во текот на една година. На тој начин се избегнува дуплирање на индикаторите. Исто така, кога се зборува за културна размена, Индексот зборува за уметници кои гостувале во македонските културни институции или на фестивалите. Така формулираниот индикатор упатува на приватна размена. Сепак, земајќи го ова приватно гостување како претставништвото на уметнички школи, правци, движења или современи сцени, Индексот ги следи овие приватни гостувања и ја препознава нивната врска со државата.

Сакајќи да оддаде признание на важноста на социјалните медиуми за надворешните односи, Индексот ја следи и активноста на македонската заедница на социјалните мрежи и дискусиите кои таа ги води во врска со државите кои се следени. За потребите на оваа променлива, Индексот ги зема предвид дискусиите на целокупната заедница на Twitter, според број на следачи и интеракција со истите, односно само објави на потврдените профили на јавни личности, организации, институции и политички партии од Северна Македонија на Facebook.

3. Извори на податоци

Создавањето на Индексот на меѓународно присуство е направено врз објективни и јавно достапни податоци. Истиот претставува комбинација на статистички податоци и други податоци кои произлегуваат од национални институции и меѓународни организации, податоци од други институции и меѓународни бази на податоци, како и од мониторинг на медиуми. Податоците за создавањето на Индексот произлегуваат од следните извори:

1. **Меѓународна статистика:** Евростат, Статистичкиот оддел на ООН, Статистичкиот оддел на Меѓународниот монетарен фонд и Статистичкиот оддел на Светската Банка;
2. **Меѓународни организации:** Светската организација за интелектуална сопственост, Конференцијата за трговија и развој на ООН, Светската Банка, Меѓународниот монетарен фонд, Организацијата за економска соработка и развој, итн.
3. **Домашна статистика:** Државен завод за статистика и Народна Банка;
4. **Податоци кои ги собираат и обработуваат национални институции:** Министерство за надворешни работи, Министерство за одбрана, Министерство за локална самоуправа, Државен завод за индустриска сопственост, Национална филхармонија, Национална опера и балет, Македонски народен театар, Драмски театар, Театар комедија, Турска драма, Албанска драма, Национален театар Битола, Охридско лето, Скопски џез фестивал, OFF Fest, Таксират, Фестивал на камерен театар „Ристо Шишков“, Меѓународен театарски фестивал „Лица без маски“, Меѓународен театарски фестивал „МОТ“ итн.
5. **Меѓународни бази на податоци:** Elsevier's Scopus и AidData истражувачката лабораторијата на Институтот за глобални истражувања при Универзитетот Вилијам и Мери; како и
6. **Мониторинг на медиуми.**

Обезбедувањето на податоците беше преку директна комуникација на Институтот ПРЕСПА и проектниот тим со институциите носители на податоци, а претходно, за проектот беше запознаена и Канцеларијата на Претседателот на Владата на Република Северна Македонија.

Проектниот тим имаше успех во обезбедувањето на податоците за најголемиот дел од индикаторите и променливи. Сепак, за некои од индикаторите не можеше да се обезбедат соодветни податоци што ја

наметна потребата од правење на проценка преку други основи и од други сродни податоци. Проценките беа направени во рамките на проектниот тим за две променливи од економското присуство, т.е. услуги и девизни дознаки.

Девизните дознаки се проценети со помош на методологијата која се користи од страна на Светска Банка, а која е претставена во трудот на Ratha and Shaw (2007). Појдовна основа за проценката во 2000 година е податокот од базата на Светска банка за вкупно примени девизни дознаки во Северна Македонија, а потоа распределбата на девизните дознаки по држави се прави со користење на следниот пондер:

$$w_j = \frac{M_j Y_j}{\sum_j M_j Y_j}$$

каде M_j го претставува бројот на иселеници од Северна Македонија кои живеат во државата j , а Y_j го претставува бруто националниот доход по глава на жител (во паритет на куповна моќ) на државата j .

Притоа, податоците за бројот на иселениците од Северна Македонија во 2000 година се од базата на податоци на Светската банка „Глобалните билатерални миграции“, додека податоците на националниот доход се од „Светските развојни индикатори“, која исто така е база на податоци на Светската банка. На овој начин, се користи претпоставката дека девизните дознаки се пропорционални со бројот на иселеници и економската развиеност на определените држави. А, поради тоа што Светска банка, почнувајќи од 2010 година има објавено податоци за билатералните девизни дознаки на земјите од светот, податоците за 2010 и 2019 година се преземаат од таму. Поточно, девизните дознаки за 2010 година се преземаат од „Матрицата на билатералните девизни дознаки во 2010 година“, а девизните дознаки за 2019 година се добиваат од „Матрицата на билатералните девизни дознаки во 2018 година“, како последна објавена матрица.

Увозот на услуги е проценет со помош на т.н. огледални статистики, односно се базира на објавените податоци од извозот на услуги од другите држави во Северна Македонија. Притоа, голем дел од податоците се преземени од базата на податоци на Конференцијата за трговија и развој на Обединетите Нации (UNCTAD), додека, податоците кои недостигаа во оваа база се проценети врз основа на податоци од Евростат. Појдовна основа претставува податокот дека најголемиот дел од увозот на услуги во Северна Македонија е од државите членки на ЕУ (во

2018 година, скоро 97,5%). Оттаму, распределбата на останатиот дел од увозот на услуги е направена со користење на проценка врз основа на учеството на секоја држава во светскиот извоз на услуги и придонесот на секоја држава во извозот на добра во Северна Македонија.

Конечно, кај променливата развојна помош, за која податоците беа обезбедени од Организацијата за економска соработка и развој, отсутнуваа податоците за Кина и Руската Федерација. За надополнување на Индексот, за овие држави, т.е. за Кина беа користени податоци од AidData, истражувачката лабораторијата на Институтот за глобални истражувања при Универзитетот Вилијам и Мери. Притоа, податоците кои се употребени се за 2002, 2010 и 2014 година. За Русија, во отсуство на веродостојни статистики, беа земени предвид податоците на Руската агенција за меѓународна соработка и базата на податоци за странска помош на Секретаријатот за европски прашања и беше утврдено дека не е регистрирана никаква странска помош од оваа држава.

За потребите на верификување на податоците, т.е. потврдување на проценките и ваквите дополнителни податоци се обротивме со допис и до дипломатските претставништва на државите кои ги опсервира Индексот и притоа добивме само ограничен број на одговори што ги потврдија веќе постоечките информации.

Главен извор на податоци за политичкото присуство беа Министерството за надворешни работи, како и Министерството за одбрана. Притоа, обезбедувајќи ги податоците успеавме да потврдиме една востановена перцепција во јавноста за едната од институциите, а со тоа да ја потврдиме и општата доверба во истата. За жал податоците кои беа обезбедени за дел од променливите и индикаторите не беа систематизирани, ниту пак беа целосни, така што повторно се обротивме до дипломатските претставништва акредитирани во Северна Македонија. Конечно, во оваа димензија, обезбедувањето на податоците за збратимувања на градови, општини и градот Скопје со градови и општини од државите кои ги следи Индексот беше направено преку неофицијални листи кои ги води Министерството за локална самоуправа, јавно достапни податоци на интернетските страници на општините и градот Скопје, интернетски бази на податоци и прегледи, а беше искористен и механизмот пристап до информации од јавен интерес.

За мекото или културно присуство, податоците беа обезбедени од повеќе различни извори. Притоа, во однос на културната размена, податоците беа прибрани користејќи податоци достапни на интернетски-

те страници на културните институции и фестивалите, а за потребите на верификување на истите беше искористен механизмот за пристап до информации од јавен карактер. Во однос на променливата наука и истражување, беше искористена базата Elsevier's Scopus на автори, извадоци и цитати. Конечно, во оваа димензија беше направен и мониторинг на медиумите во рамките на кој агенцијата Pikasa Insight Agency ги прегледа сите објавени вести и го утврди бројот на споменувања во насловите и во текстот на вестите на однапред идентификувани медиуми. Листата на медиуми кои беа подложени на мониторинг ги опфаќаше главните ТВ станици: МТВ 1, МТВ 2, Канал 5, Телма, Алфа ТВ, 24 Вести, Сител, Алсат-М и ТВ21; потоа порталите: Слободен печат, Плусинфо, Курир, Република и НоваТВ, како и печатените медиуми: Нова Македонија и ФОКУС. Изборот на медиуми беше направен како резултат на квалитативното истражување направено во почетокот на имплементацијата на проектот, како и по спроведени дополнителни консултации со експертската јавност и претставници на граѓанското општество.

4. Државите на Индексот за меѓународно присуство

Индексот за меѓународно присуство во своето прво издание, во 2019 година, следи 24 држави. Притоа, државите кои ги следи Индексот се групирани во три различни групации, Западен Балкан, држави-членки на Европската Унија и глобални играчи.

Изборот на државите е направен во првичните консултации со Министерството за надворешни работи, врз основа на следните принципи:

1. Да бидат застапени само држави кои имаат резидентни дипломатски претставништва во Република Северна Македонија;
2. Да бидат опфатени сите соседни држави и државите од Западен Балкан;
3. Да бидат вклучени четирите големи држави-членки;
4. Да бидат застапени сите региони и препознатливи блокови на Европската Унија со барем една држава-членка:
 - Државите на Бенелукс;
 - Државите од Иберискиот полуостров;
 - Скандинавската група држави;
 - Државите од Вишеградската група.
5. Да бидат вклучени петте постојани членки на Советот за безбедност на ООН.

Дополнително, листата на држави кои ќе бидат опсервирани преку Индексот беше потврдена и преку квалитативното истражување спроведено на почетокот на имплементацијата на проектот, следејќи го бројот на споменувања, т.е. истакнувањето на квалитетот на одредени држави како глобални играчи.

Западен Балкан	држави-членки на ЕУ	глобални играчи
1. Албанија	1. Бугарија	1. Обединето Кралство
2. Босна и Херцеговина	2. Хрватска	2. Соединети Американски Држави
3. Косово	3. Грција	3. Русија
4. Србија	4. Унгарија	4. Кина
5. Црна Гора	5. Романија	5. Турција
	6. Германија	
	7. Франција	
	8. Италија	
	9. Шпанија	
	10. Австрија	
	11. Словенија	
	12. Шведска	
	13. Полска	
	14. Холандија	

Табела 2. Преглед на државите опфатени и групациите во кои државите припаѓаат според Индексот за меѓународно присуство

5. Процес на вреднување на димензиите и променливите

При утврдувањето на вредностите на димензиите и променливите од Индексот за меѓународно присуство се пристапи кон анкетаирање на експерти. Иако претставува субјективно видување, анкетата за утврдување на вредности на димензиите и променливите е валиден метод⁴ кој се користи и при други слични, композитни индекси (Елкано индексот на глобално присуство). Воедно, методот има и свои јаки и слаби страни во однос на другите статистички методи.

При одлучувањето, проектниот тим на Индексот ги разгледа сите аспекти и сепак заклучи дека анкетата може да помогне како во прибирање на релевантни мислења на експерти во областа, така и во комуницирање на проектот, истражувањето и дел од наодите.

Следејќи ги препораките на меѓународните експерти, проектниот тим пристапи кон изработка на листа на верификатори која опфаќаше домашни, граѓани на Северна Македонија и странци. Листата опфати вкупно 144 лица, поделени поеднакво, по 72 лица граѓани на Северна Македонија и 72 лица странски државјани.

При изработката на листата на верификатори, граѓани на Северна Македонија, проектниот тим се водеше од следните критериуми:

1. Избраните верификатори се претставници на шест различни целни групи:
 - Академска заедница;
 - Деловна заедница;
 - Граѓанско општество;
 - Дипломати и помошен дипломатски персонал;
 - Политичари и владини службеници; и
 - Медиумски работници.
2. Избраните верификатори ќе бидат распоредени во поеднаков број во секоја од целните групи.
3. Избраните верификатори според својата етничка структура ќе соодветствуваат на резултатите од последниот попис на населението.

4. Во целната група „Академска заедница“, верификаторите покрај етничката структура на населението ги претставуваат и најважните и најголемите научни, научно-истражувачки и образовни центри, па оттаму беа застапени: Македонската академија на науките и уметностите; Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“; Универзитетот на Југоисточна Европа; Универзитетот „Американски колеџ“ – Скопје; и Американскиот универзитет на Европа – ФОН.
5. Во целната група „Деловна заедница“, верификаторите покрај етничката структура на населението ги претставуваат и стопанските комори, како и неколку од најголемите компании во повеќе различни сектори на индустријата, па оттаму беа застапени: Стопанската комора на Северна Македонија; Сојузот на стопански комори; Американската стопанска комора во Северна Македонија; Комората на Северозападна Македонија; Европската бизнис асоцијација.
6. Во целната група „Граѓанско општество“, верификаторите покрај етничката структура на населението ги претставуваат и најголемите граѓански организации и особено тинктенк организации од Северна Македонија.
7. Во целната група „Дипломати и помошен дипломатски персонал“, верификаторите покрај етничката структура на населението ги претставуваат и следните институции: Министерството за надворешни работи и Секретаријатот за европски прашања, како и неколку мисии на странски држави и меѓународни организации во Северна Македонија.
8. Во целната група „Политичари и владини службеници“, верификаторите покрај етничката структура на населението ги претставуваат и најголемите политички партии според резултатите на последните парламентарни избори: ВМРО – ДПМНЕ, СДСМ и ДУИ, а преку нивни актуелни или поранешни министри, пратеници, односно лица одговорни за меѓународните односи во партијата.
9. Во целната група „Медиумски работници“, верификаторите покрај етничката структура на населението се водечки новинари кои се бават со надворешна политика и меѓународни односи од повеќе редакции на електронски и традиционални медиуми.

При изработката на листата на верификатори, странски државјани, проектниот тим се водеше од следните критериуми:

⁴ Handbook on Constructing Composite Indicators: Methodology and User Guide; Заедничко издание на Организацијата за економска соработка и развој и Заедничкиот истражувачки комитет на Европската комисија – 2008; <https://www.oecd.org/els/soc/handbookonconstructingcompositeindicatorsmethodologyanduserguide.htm>

1. Избраните верификатори се претставници на четири различни целни групи:
 - Граѓанско општество и академска заедница;
 - Билатерални дипломати;
 - ЕУ и мултилатерални дипломати; и
 - Медиумски работници.
2. Избраните верификатори ќе го следат Индексот во неговиот билатерален формат и ќе бидат распоредени на начин што ќе им даде приоритет на првите две целни групи. Притоа од истите целни групи ќе бидат избрани по 26 претставници во листата. Воедно, од преостанатите две целни групи ќе има поеднаков број на претставници до вкупниот број од 72.
3. Избраните верификатори според потеклото ќе бидат од оние држави кои Индексот ги следи, како и од други европски држави кои се наоѓаат на листата 50 највисоко рангирани држави според Индексот за глобално присуство на Елкано, што вклучува верификатори од Белгија, Чешка, Данска, Финска, Ирска, Норвешка, Португалија, Швајцарија и Украина.
4. Во избраните верификатори ќе бидат вклучени верификатори кои потекнуваат од секоја од десетте највисоко рангирани држави според Индексот за глобално присуство на Елкано, што вклучува верификатори од Јапонија и Канада.
5. Избраните верификатори ќе бидат распределени рамномерно на сите држави, освен на највисоко рангираната држава според Индексот за глобално присуство на Елкано, САД и највисоко рангираната европска држава според истиот Индекс, Германија кои ќе добијат по уште еден, дополнителен верификатор.
6. Во рамките на целната група „Граѓанско општество и академска заедница“, верификаторите беа избрани според помошниот критериум да ги претставуваат тинктенк организациите членки на две најголеми и најразвиени европски мрежи: ЕПИН – Европска мрежа на институти за проучување на политиките и ТЕПСА – Транс-европска асоцијација за проучување на политиките, да претставуваат дел од големи транс-европски тинктенк организации како што се ЕСИ – Европската иницијатива за стабилност и ЕЦФР-Европскиот совет за надворешни односи, односно да се дел од други меѓународни листи на соработ-

ници на големи тинктенк организации активни на глобално ниво како Карнеги фондот за мир и Германскиот Маршалов фонд за САД.

7. Во рамките на целната група „ЕУ и мултилатерални дипломати“, верификаторите вклучуваа претставници од Европската Унија и нејзините институции на три нивоа: Европскиот парламент, Европската комисија и Директоратот за проширување, како и други претставници на безбедносната и развојна мултилатерала: вклучувајќи ги тука НАТО, ОБСЕ, ОЕЦД и Советот на Европа.
8. Конечно, во рамките на целната група „Медиумски работници“, беа вклучени познати национални печатени и електронски медиуми преку дописници од регионот, надворешно-политички уредници и аналитичари, потоа информативни агенции преку нивните главни уредништва и струкови здруженија на новинари преку нивните раководства.

Процесот на консултации со верификаторите се одвиваше врз претходно утврдена динамика и според претходно подготвен прашалник и анкета на систем за електронско анкетирање. Првичната комуникација за консултации со верификаторите беше воспоставена по завршувањето на процесот на прибирање на податоци и откако беше утврдена завршната структура на Индексот. Иако целосната листа на анкетирани верификатори содржеше 144 лица, проектниот тим очекуваше дека кога станува за прв обид на изработка на Индексот, односно нова организација, нема да има извонредно висок одзив. На крајот по спроведената анкета, една третина од верификаторите одговорија на анкетата и помогнаа во создавањето на Индексот за што особено сме им благодарни.

Посебно им благодариме на проф. д-р Вели Креци и проф. д-р Марјан Петрески од македонската академска заедница, м-р Ивана Јордановска, Марко Трошановски и Бардил Јашари од македонското граѓанско општество, проф. д-р Јоанис Армаколас, Весела Чернева, д-р Стивен Блокманс, Игор Бандовиќ, Аднан Черимагиќ и Владимир Бартович од граѓанското општество и академската заедница на лицата од странство, Арта Тахири и Билјана Спасевска-Георгиевска од македонската заедница на медиумски работници, Ендру Бирн, Василис Недос и Марија Антонија Санчез Ваљехо од заедницата на медиумски работници на лицата од странство.

6. Нормализација на податоците

Нормализацијата на податоците беше потребно да се направи бидејќи индикаторите од кои што се состои индексот имаат различни мерни единици.⁵ Се спроведе нормализација на податоците преку z-вредност:

$$Z_{jc}^t = \frac{x_{jc}^t - x_j^t}{\sigma_j^t}$$

каде x_{jc}^t е вредноста на индикаторот j за државата c во годината t , а x_j^t и σ_j^t се просечната вредност и стандардната девијација на индикаторот j во годината t , респективно. Со оваа трансформација сите индикатори се прикажани во исти мерни единици и нивните нормализирани вредности имаат просечна вредност еднаква на нула и стандардна девијација еднаква на 1. Потоа, се спроведе детекција и корегирање на екстремните вредности на индикаторите со намера да не се дозволи тие да имаат посилено влијание на индексот од останатите вредности. Детекцијата на екстремните вредности е направена преку стандардна постапка која за екстремни вредности ги утврдува оние кои што се поголеми од три стандардни апсолутни девијации од медијалната вредност на индикаторот. Со неа беа детектирани вкупно 23 екстремни вредности кај сите индикатори и тие беа корегирани на вредност -3 или $+3$ во зависност од тоа дали нивната вредност беше екстремно негативна или позитивна. На овој начин секој индикатор имаше опсег на вредности помеѓу -3 и $+3$, а со цел да може да се изврши пресметката на вредностите на индексот, односно да не дојде до поништување на негативните и позитивните вредности при собирањето на индикаторите се направи и дополнителна

трансформација $\frac{Z_{jc}^t + 3}{6}$. Со неа вредностите на секој индикатор се трансформирани во ненегативни со опсег помеѓу 0 и 1. Овие трансформации не беа спроведени на категориските индикатори кои што имаат вредност 0 и 1. Дополнително вредностите на сите променливи беа мултиплицирани со 1000 со цел да се избегне прикажување на вредностите во повеќе децимали.

На овој начин трансформираните индикатори, заедно со категориските индикатори, беа користени за пресметка на вредностите на индексот. Притоа, кај променливите кои што се состојат од повеќе од еден индикатор се претпоставува дека секој индикатор има еднакво учество во променливата. Потоа,

за да се пресметаат вредностите на земјите по променливи, се користат пондери кои го претставуваат значењето на секоја променлива во определената димензија на индексот.

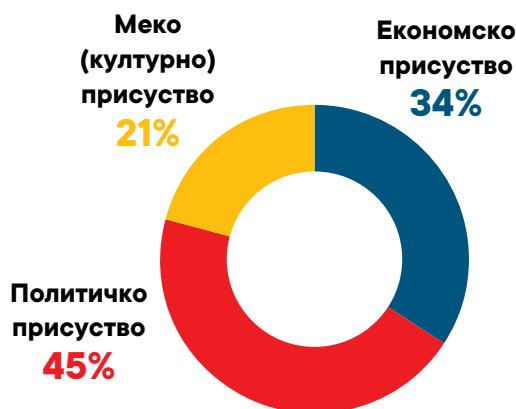

График 1. Учества на трите димензии

Пондерите, односно значењето на секоја од променливите во формирањето на соодветната димензија, а потоа и на индексот во целина се добиени од ставовите на анкетираниите експерти. Така според нивните оценки, учествата на трите димензии во индексот се следните: економското присуство 34,3%, политичкото присуство 44,4% и мекото (културното) присуство со 21,2%.

Експертите, исто така, го оценија и учеството на секоја од променливите во поединечните димензии на индексот. Учествата на променливите кои го сочинуваат економското присуство се следните: енергија 16,8%, основни производи 12,9%, преработки 11,9%, услуги 12,9%, странски директни инвестиции 19,8%, девизни дознаки 13,9% и развојна помош 11,9%.

Економско присуство	Учество
Енергија	16,8%
Основни производи	12,9%
Преработки	11,9%
Услуги	12,9%
Странски директни инвестиции	19,8%
Девизни дознаки	13,9%
Развојна помош	11,9%
Вкупно	100,0%

Табела 3. Преглед на вредностите на секоја од променливите во димензијата за економско присуство

Учествата на променливите кои го сочинуваат политичкото присуство се следните: дипломатски односи 23,5%, странски мисии 20,4%, разменски посети 19,4%, билатерална соработка 17,4% и воена соработка 19,4%.

⁵ Ibid 4

Политичко присуство	Учество
Дипломатски односи	23,5%
Странски мисии	20,4%
Разменски посети	19,4%
Билатерална соработка	17,4%
Воена соработка	19,4%
Вкупно	100,0%

Табела 4. Преглед на вредностите на секоја од променливите во димензијата за политичко присуство

Учествата на променливите кои го сочинуваат мекото присуство се следните: миграции 11,0%, туризам 17,0%, културна размена 13,0%, медиуми 15,0%, социјални медиуми 17,0%, технологија 10,0%, наука и истражување 8,0% и образование 9,0%.

Мeko (културно) присуство	Учество
Миграции	11,0%
Туризам	17,0%
Културна размена	13,0%
Медиуми	15,0%
Социјални медиуми	17,0%
Технологија	10,0%
Наука и истражување	8,0%
Образование	9,0%
Вкупно	100,0%

Табела 5. Преглед на вредностите на секоја од променливите во димензијата за мекото присуство

7. Квантитативно истражување за ставови, перцепции и стереотипи

На крајот, за потребите на прибирање и истражување на ставовите, перцепциите и стереотипите за

надворешните односи и меѓународната политика, а особено за потребите на анализа на употребувањето на присуството за остварување на влијание беше спроведено и квантитативно истражување на јавното мислење. Истражувањето беше според претходно подготвен прашалник кој содржеше 18 основни прашања и 3 дополнителни прашања, а имаше и 2 прашања замислени како матрица во кои се поставуваше одделно потпрашање за секоја од државите кои се следат во рамките на Индексот. Прашалникот беше подготвен врз основа на спроведеното квалитативно истражување, преку 46 структурирани интервјуа, направено на почетокот на имплементацијата на проектот.

Како спроведувач на обете истражувања, квалитативното на почетокот на имплементацијата на проектот, односно квантитативното на крајот од истиот се јави агенцијата ИНДАГО. Притоа, квалитативното истражување беше спроведено со користење на електронски алатки за комуникација и состанување, а беа контактирани 40 поединци од четири различни целни групи. Дополнително, беше развиен модел за квалитативно истражување на обични граѓани.

Квантитативното истражување на јавното мислење беше спроведено со користење на методот на компјутерски помогнати лични интервјуа кои ги спроведуваат обучени професионалци. Истражувањето беше спроведено во периодот од 04 до 26 јуни 2020 година, на територијата на целата држава, на репрезентативен примерок од 1000 полнолетни граѓани.

Резултатите од обете истражувања ќе бидат употребени за изработка на профилите на државите кои се анализираат во Индексот, како и за целосна анализа на меѓународното присуство во Северна Македонија и користењето на тоа присуство за остварување на реално влијание.

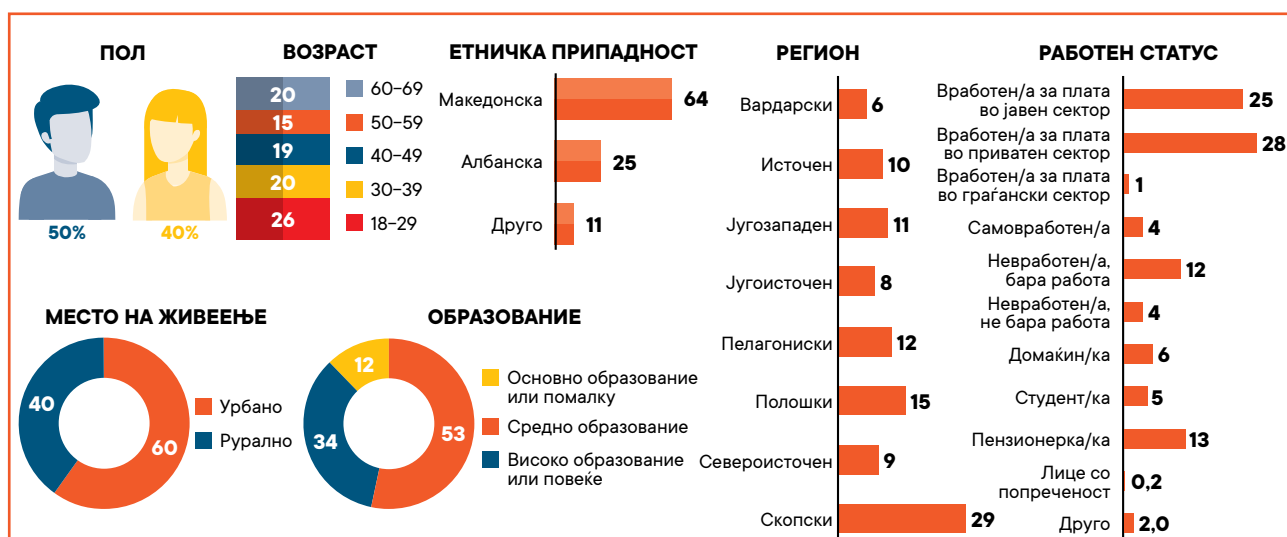

График 2. Репрезентативен примерок за квантитативно истражување за ставови, перцепции и стереотипи - Имиџ опсерваторија 2020

IV. Има ли простор за загриженост?

Индексот за меѓународно присуство на Институтот ПРЕСПА се изработува за прв пат оваа година. Оттаму, пресметката за 2019 година е основна и го покажува рангирањето на присуството на селектираните 24 држави споредено со истото за 2010, односно 2000 година. Пресметката покажува стабилизирање на присуството на Турција, враќање кон врвот на Соединетите Американски Држави и сериозно јакнење на Бугарија. Највисоко рангираните три држави од Индексот за меѓународно присуство своето агрегатно присуство го искажуваат со 627,6 индексни поени кај Турција, 610,2 индексни поени кај САД и 600,3 индексни поени кај Бугарија. Со највисоко рангираните три држави се затвора и групата на 600+ државите.

Во 2010 година, највисоко рангирана држава според Индексот за меѓународно присуство била повторно Турција, овој пат со 588,8 индексни поени. Втора според присуството била Германија со 575,1 индексни поени, а трето рангирана била Србија со 571,1 индексен поен. Највисоко рангираните три во 2000 година биле Германија, овој пат со 583,9 индексни поени, потоа следувале Соединетите Американски Држави со 580,3 индексни поени и Словенија со 546,1 индексни поени.

1. Геополитички атрактивна држава

Вака поставениот подиум, тука особено двете највисоко рангирани држави во Индексот за 2019 година говори за тоа колку Северна Македонија е геополитички атрактивна држава. Впрочем, за експертската јавност, Соединетите Американски Држави, иако повеќе не се единствената, сепак остануваат и натаму глобална сила, додека Турција се повеќе се профилира како глобален играч.

Држави	Индексни поени	Ранг
Турција	627.6	1
САД	610.2	2
Бугарија	600.3	3
Германија	583.6	4
Србија	559.8	5
Словенија	545.9	6
Италија	515.9	7
Обединето Кралство	495.3	8
Хрватска	492.7	9
Албанија	489.3	10
Грција	486.8	11
Русија	486.7	12
Австрија	475.4	13
Франција	473.2	14
Кина	467.5	15
Романија	462.6	16
Унгарија	462.5	17
Холандија	460.1	18
Косово	454.7	19
Полска	452.7	20
Босна и Херцеговина	442.9	21
Шведска	434.1	22
Шпанија	424.6	23
Црна Гора	413.6	24

Табела 6. Индекс за меѓународно присуство, рангирање за 2019 година

Првата петорка за 2019 година ја затвораат Германија (583,6) и Србија (559,8). Притоа, рангирањето на Германија во 2019 година покажува тенденција на пад во нејзиното присуство, а воедно е најсериозниот пад кој оваа држава го покажува споредено со 2010 и 2000 година. Од другата страна, Србија, повторно се враќа кон своето оригинално рангирање, на петтото место, што претставува пад за едно место споредено со 2000 година.

График 3. Имиџ опсерваторија 2020 - Пријателство

Објективното присуство на овие пет држави, во Северна Македонија, утврдено со Индексот за меѓународно присуство, може да се идентификува и во ставовите и перцепциите на граѓаните. На спроведеното истражување од Имиџ опсерваторијата за 2020 година, а во рамките на проектот, на прашањето

„Општо земено, која држава или меѓународен сојуз, односно унија се најголеми пријатели на Северна Македонија?“, речиси половината, или 47% ги препознале токму овие пет како најголеми пријатели на државата. Притоа, присуството можеби е реално, но, само подлабока анализа и следење ќе покаже колку истото е ефективно употребено за остварување на влијание.

Листата на највисоко рангираните десет држави во Индексот на меѓународно присуство за 2019 година ја комплетираат Словенија, Италија, Обединетото Кралство, Хрватска и Албанија. Ваквиот состав на листата помага во изведувањето на четири заклучоци. Прво, доминацијата на државите членки на Европската Унија е повеќе од очигледна. Впрочем, Унијата е препознатлива како на најголем пријател на државата за речиси една петтина од граѓаните. Второ, забележливо е присуството на соседите, со три од петте директни соседи (Србија, Бугарија и Албанија) на листата, како и на државите од поранешна Југославија, повторно со три од седумте наследнички (Србија, Словенија и Хрватска) на листата. Трето, старите или западните сили имаат доминантно присуство во Северна Македонија. Само три од највисоко рангираните десет држави не се членки на Европската Унија (Турција, Србија и Албанија)⁶, една не е членка на НАТО (Србија)⁷, односно четири не се наоѓаат помеѓу 50 најдобро рангирани држави на Индексот за демократија (Хрватска, Србија, Албанија и Турција)⁸, додека едната од нив (Турција)⁹ се наоѓа на границата на авторитарни режими. Четврто, присуството на две од постојаните членки на Советот за безбедност на ООН (САД и Обединетото Кралство)¹⁰, или три од глобалните играчи според групирањето направено во Индексот, само ја потврдува геополитичката атрактивност на Северна Македонија.

⁶ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/countries/check-current-status_en

⁷ https://www.nato.int/cps/en/natohq/nato_countries.htm

⁸ <https://www.eiu.com/topic/democracy-index>

⁹ Ibid 8

¹⁰ [https://www.un.org/securitycouncil/content/current-members#:~:text=The%20Council%20is%20composed%20of,Belgium%20\(2020\)](https://www.un.org/securitycouncil/content/current-members#:~:text=The%20Council%20is%20composed%20of,Belgium%20(2020))

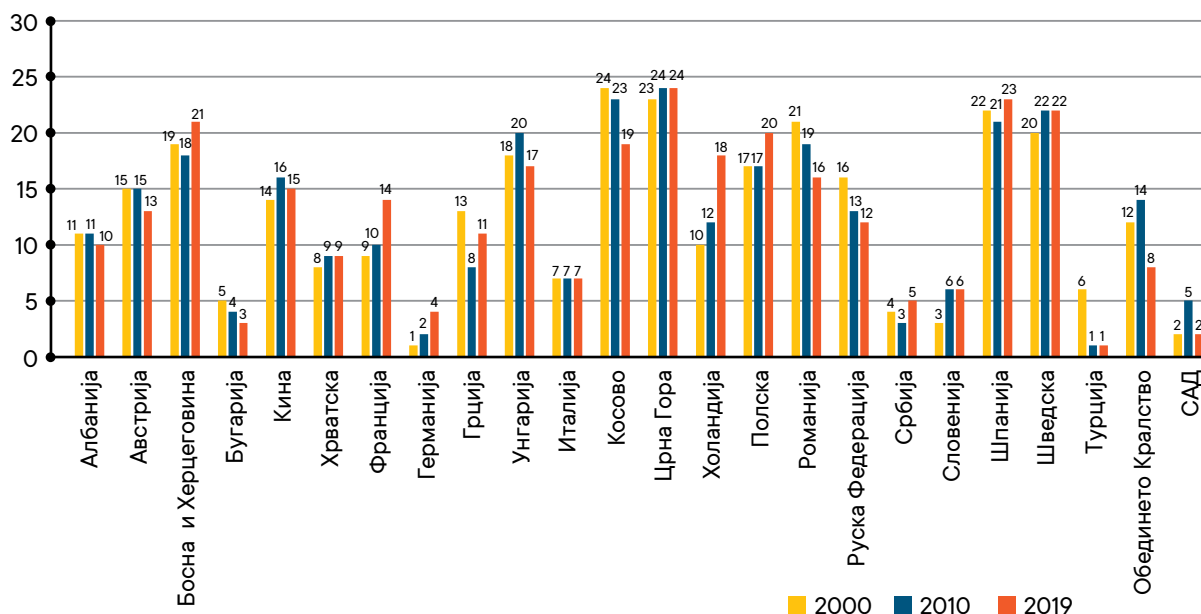

График 4. Преглед на рангирањето во трите години на Индексот

На преостанатите места од следната десетка на Индексот за меѓународно присуство ги наоѓаме преостанатите две соседни држави (Грција и Косово), како и преостанатите две од листата на глобални играчи (Русија и Кина). Притоа, присуството на Русија со 486,7 индексни поени, како и тоа на Кина со 467,5 индексни поени е далеку под нивото на другите глобални играчи, односно на САД, Обединетото Кралство и особено на Турција. Ваквото рангирање е само пресликување на она од Индексот за глобално присуство на Кралскиот институт Елкано¹¹, со таа разлика што интересот на државата на прием, Северна Македонија и нејзината надворешна политика и позиционирање, како и геополитичките и геостратегиските интереси на државите кои се следат придонесуваат за разликите во рангирањето.

Првата очигледна разлика постои кај Турција. Индексот за глобално присуство на Елкано за 2019 година ја рангира Турција на 19 место, иако таа има најзабележително присуство во Северна Македонија. Воочлива е разликата и кај Кина. Покрај видливото кинеско глобално присуство, Кина се наоѓа дури на 15 според Индексот за меѓународно присуство. Слично, Франција и Шпанија, кои се рангирани на високото 7, односно 13 место на Индексот на Елкано, додека кај Индексот за меѓународно присуство се наоѓаат на 14, односно 23 место. Друга забележлива разлика е глобалната позиција на Италија, наспроти онаа на Обединетото Кралство и инверзијата на позициите на обете држави на рангирањето од Индексот за меѓународно присуство.

Држава	Ранг ЕЛКАНО ¹²	Ранг ПРЕСПА
САД	1	2
Кина	3	15
Германија	4	4
Обединето Кралство	5	8
Франција	7	14
Русија	8	12
Италија	11	7
Шпанија	13	23
Турција	19	1

Табела 7. Споредбено рангирање на глобалните играчи и четирите големи држави-членки на ЕУ

2. Стабилен трговски партнер

Кај највисоко рангираните држави според економското присуство за 2019 година, речиси и да нема разлика споредено со општото рангирање на државите. Од првите десет држави, единствено Хрватска и Албанија не успеаја да се најдат на листата во однос на економското присуство. Нивните места, кога се зборува за економско присуство ги заземаат Грција и Австрија.

¹¹ <https://www.globalpresence.realinstitutoelcano.org/en/>

¹² Ibid 11

Држави	Индексни поени	Ранг
Германија	670.5	1
САД	584.5	2
Турција	583.7	3
Обединето Кралство	559.7	4
Италија	547.7	5
Грција	547.2	6
Србија	539.2	7
Словенија	522.3	8
Бугарија	520.6	9
Австрија	501.0	10
Холандија	488.6	11
Кина	482.2	12
Русија	473.7	13
Унгарија	461.0	14
Полска	455.7	15
Хрватска	445.9	16
Шведска	445.5	17
Франција	439.4	18
Романија	439.1	19
Шпанија	433.5	20
Косово	432.5	21
Босна и Херцеговина	431.6	22
Албанија	428.1	23
Црна Гора	420.4	24

Табела 8. Индекс за меѓународно присуство, рангирање за 2019 – Економско присуство

Притоа, на врвот на табелата за 2019 година се наоѓа Германија со 670,5 индексни поени, втори се Соединетите Американски Држави со 584,5 индексни поени, а трета е Турција со 583,7 индексни поени. Првата петорка ја затвораат Обединетото Кралство со 559,7 индексни поени и Италија со 547,7 индексни поени.

График 5. Имиџ опсерваторија 2020 – Економски партнер

Објективното присуство на државите кои се наоѓаат на подиумот за економското присуство во 2019 година е потврдено и преку перцепцијата во јавноста. Во спроведената Имиџ опсерваторија за 2019, на прашањето „**Која држава е најголемиот економски или трговски партнер на Северна Македонија?**“, дури 40% ги препознале токму овие три. Позиционирањето на Германија на врвот на листата е очекувано. Дури и на глобално ниво Германија демонстрира силно економско присуство¹³. Нејзината препознатливост во јавноста како трговски партнер, како и постојаноста во рангирањето на првото место според економското присуство ја прави Германија нашиот стабилен трговски партнер.

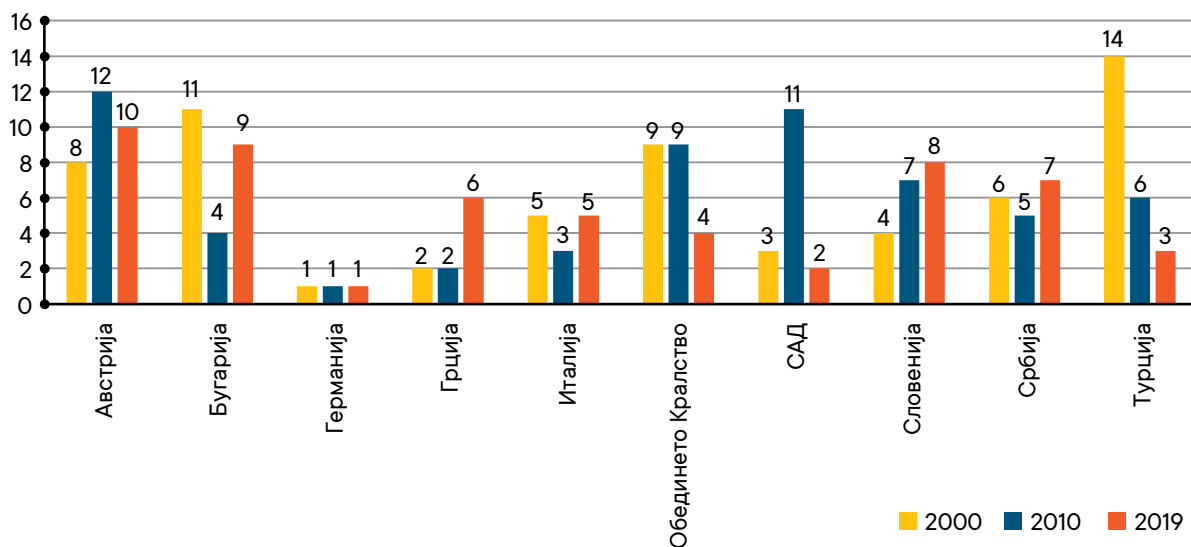

График 6. Преглед на економското присуство низ годините

¹³ Извештај за глобалното присуство на Кралскиот институт Елcano – 2018, Илиана Оливие, Мануел Грасија; стр. 14; https://www.globalpresence.realinstitutoelcano.org/en/data/Global_Presence_2018.pdf

Распоредот на табелата и особено највисоко рангираните десет држави помагаат да се направат три заклучоци. **Прво**, економските врски се најсилни со соседните држави. Дури три од соседите (*Бугарија, Србија и Грција*) се наоѓаат помеѓу десетте највисоко рангирани држави во однос на економската димензија, а изразени врски постојат и со државите од поранешна Југославија. Да се потсетиме, Србија и Словенија се во групата на највисоко рангирани десет, додека Хрватска заостанува минимално. **Второ**, развиените држави, стабилните демократии и државите на западот се главните економски партнери и инвеститори во Северна Македонија, а голема зависност постои и од Европската Унија. Ова се огледа во присуството на најголемата економија на ЕУ, Германија, која е неприкосновена на врвот во трите години на Индексот. Присуството на Италија, најголемата економија од јужна Европа, дополнително ги јакне врските. Секако, тука се и државите од регионот, каде со исклучок на Србија, сите се држави-членки на Европската Унија. Конечно, две од глобалните играчи (САД и Обединетото Кралство) се во оваа група, а нивното присуство низ годините бележи значителен пораст и јакнење. **Трето**, Турција е сериозен економски партнер на Северна Македонија. Нејзината препознатливост како таков во јавноста е потврдена преку повеќето од индивидуалните показатели и променливите на Индексот. Дополнително, имајќи ја предвид географската позиција на Турција, нејзините економски врски, како и други карактеристики, таа е главниот прокси партнер на Северна Македонија за државите од Блискиот Исток и арапскиот свет.

3. Новиот регионален лидер

Во однос на политичкото присуство за 2019 година, Индексот за меѓународно присуство ја рангира на првото место Бугарија со 676,5 индексни поени. На второто место се наоѓа Турција со 645,2 индексни поени, а на третото место е Словенија со 609,5 индексни поени.

Држави	Индексни поени	Ранг
Бугарија	676.5	1
Турција	645.2	2
Словенија	609.5	3
САД	581.5	4
Германија	522.6	5
Хрватска	519.6	6
Русија	508.1	7
Србија	506.3	8
Италија	504.4	9
Албанија	503.9	10

Табела 9. Индекс за меѓународно присуство, најдобро рангирани десет за 2019 – Политичко присуство

Првата петорка ја заокружуваат САД со 581,5 индексни поени и Германија со 522,6 индексни поени. Споредбено, највисоко рангираните десет држави кај политичката димензија соодветствуваат со општото рангирање за 2019 година. Единствено Обединетото Кралство не се најде помеѓу првите десет, а Русија за прв пат се појавува во топ 10 државите.

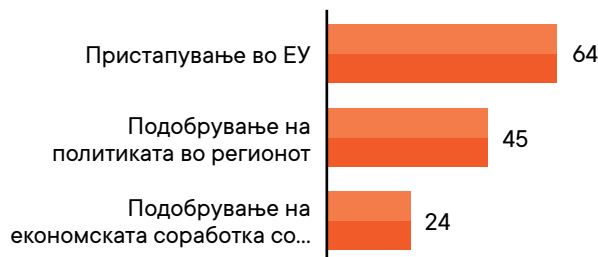

График 7. Имиџ опсерваторија 2020 – Договор со Бугарија

Лонгитудинална анализа на политичката димензија покажува дека првата петорка е стабилно на врвот, а промената се јавува кај Германија која постапно ја истиснала Хрватска (петто рангирана во 2000 година), а потоа и Албанија (петто рангирана во 2010 година). Стабилизирањето на присуството на Бугарија и нејзино искачување кон врвот во 2019 година може да се припише на Договорот за пријателство и соработка, потпишан во август 2017 година. Договорот, граѓаните, според Имиџ опсерваторијата за 2020 година, го препознаваат како позитивен, притоа половината од нив очекуваат дека истиот ќе има најголем

ефект за подобрување на политиката во регионот. Ако на тоа се додаде Бугарското претседателство со Европската Унија кое го следеше, а дојде во исклучително важен момент за државава, тогаш јасно е зошто Бугарија е новиот регионален лидер.

Распоредот на табелата и особено највисоко рангираните десет држави помагаат да се направат три заклучоци. Прво, географската блискост и историските врски се примарни за остварување на присуство, а доминацијата на соседните држави (Србија, Бугарија, Албанија и Грција), односно на поранешните југословенски републики (Србија, Хрватска и Словенија) е повеќе од очигледна. Второ, геополитичката атрактивност на Северна Македонија се потврдува со појавувањето на Русија. Политичката димензија е едноставна, не бара силна економија и со малку државни инвестиции остварува забележително присуство. Ако кон ова се додаде постојаноста на учеството на САД, тогаш станува повеќе од јасно дека линијата на конфликтот на поранешниот државен секретар на САД, Џон Кери, јасно се исцртува. Трето, повлекувањето на официјален Вашингтон од цела Европа, ја става Германија во лидерска позиција. Без оглед на нејзиното економско присуство, како понатаму ќе се одвиваат работите кај нас и во регионот се повеќе е задача на Германија.

литичката атрактивност на Северна Македонија се потврдува со појавувањето на Русија. Политичката димензија е едноставна, не бара силна економија и со малку државни инвестиции остварува забележително присуство. Ако кон ова се додаде постојаноста на учеството на САД, тогаш станува повеќе од јасно дека линијата на конфликтот на поранешниот државен секретар на САД, Џон Кери, јасно се исцртува. Трето, повлекувањето на официјален Вашингтон од цела Европа, ја става Германија во лидерска позиција. Без оглед на нејзиното економско присуство, како понатаму ќе се одвиваат работите кај нас и во регионот се повеќе е задача на Германија.

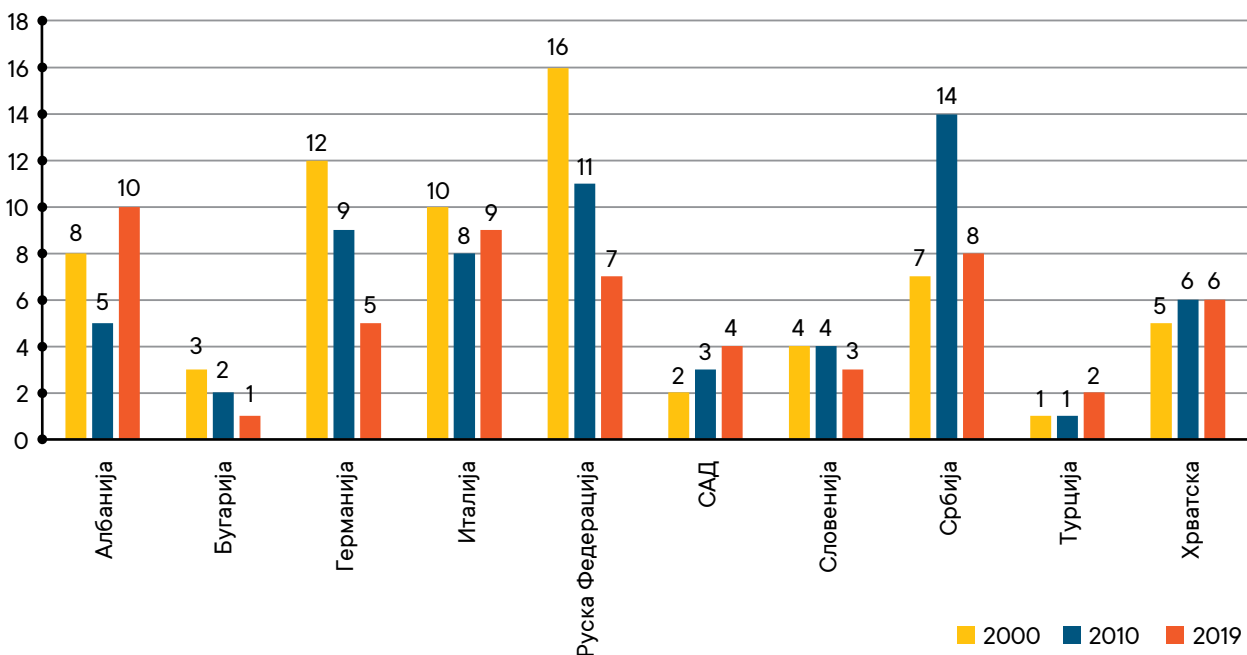

График 8. Преглед на политичкото присуство низ годините

4. Колку е величествен турбо фолкот?

Како на глобално, така и во Северна Македонија, мекото или културното присуство покажува исти тенденции како и економското. Иако нивното рангирање е различно, државите кои се во групата на највисоко рангирани 10 се речиси идентични со оние од економската димензија. Разлика постои само кај две држави.

На врвот на листата се наоѓаат Соединетите Американски Држави со 712,2 индексни поени. Следува Србија со 705,3 индексни поени, со што се затвора листата на 700+, додека на третото место се наоѓа Турција со 661,6 индексни поени. Првата петорка ја заокружуваат Косово со 593,8 индексни поени и Грција со 593,0 индексни поени.

Држави	Индексни поени	Ранг
САД	712.2	1
Србија	705.3	2
Турција	661.6	3
Косово	593.8	4
Грција	593.0	5
Германија	570.7	6
Бугарија	569.4	7
Албанија	557.6	8
Хрватска	512.2	9
Италија	488.4	10
Франција	479.3	11
Русија	462.8	12
Словенија	450.9	13
Кина	445.1	14
Обединето Кралство	442.6	15
Полска	433.0	16
Холандија	432.3	17
Романија	416.1	18
Шпанија	414.0	19
Австрија	407.6	20
Црна Гора	405.4	21
Шведска	396.7	22
Босна и Херцеговина	392.1	23
Унгарија	381.7	24

Табела 10. Индекс за меѓународно присуство, рангирање за 2019 – Меко присуство

За да ги наброиме највисоко рангираните 10 држави треба да ги дополниме со Грција, Германија, Бугарија, Албанија и Хрватска. Ако пак ги следиме лонгитудинално, тогаш видливо е изменувањето на местата помеѓу, без малу, истите држави. Разлики се појавуваат во 2000 со појавувањето на Босна и Херцеговина, Франција и Русија кои биле истиснати од постојните држави, односно во 2010 од Словенија која повеќе не се појавува во групата.

График 9. Имиџ опсерваторија 2020 – Споделени вредности

За потврда на ваквата позиција, како и на заклучокот, може да ни послужи истражувањето од Имиџ опсерваторијата за 2020 година, каде на прашањето „**Кои се тие вредности што се заеднички за Северна Македонија и нашите најблиски партнери?**“ една третина ги идентификуваат културата, традицијата и религијата, додека речиси една четвртина зборува историјата. Притоа, гледајќи го ова низ призмата на државите во првата петорка, очигледно е за кого, т.е. за која држава станува збор. Прашањето кое задолжително треба да си го поставиме е колку всушност е величествен турбо фолкот.

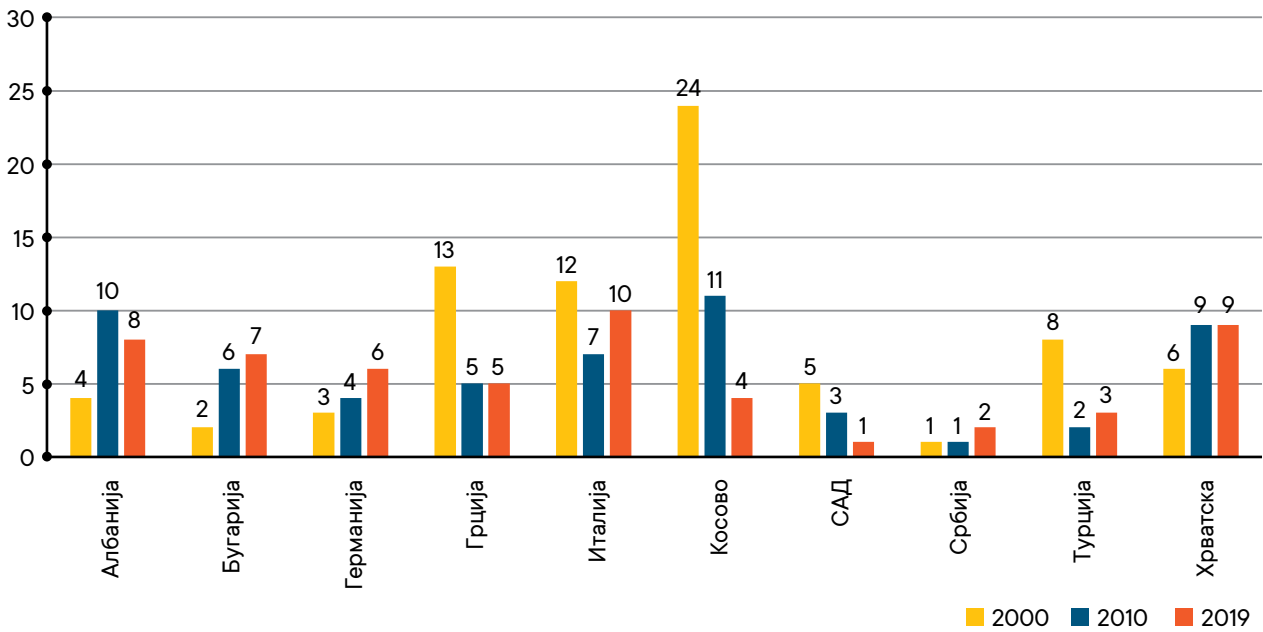

График 10. Преглед на мекото присуство низ годините

Имајќи го предвид сето погоре изложено, како и позиционирањето на државите, анализата на променливите и индикаторите, односно врските со економската димензија не води кон следните три заклучоци. **Прво**, едноставно е да се одржува високо ниво на меко присуство кога си географски близок и имаш други врски како заеднички јазик, религија, историско минато и сл. Оттаму, може да се очекува дека присуството на соседите натаму да се стабилизира, со тенденција да се движат кон врвот. **Вто-**

ро, јасната тенденција на Северна Македонија кон Европската Унија, како и процесот на пристапување само ќе ја подобри филтрацијата на резултатите кои се следат во рамките на оваа димензија што значително ќе го јакне европското, но и западното присуство. **Трето**, ако се имаат предвид врските со економската димензија, тогаш за очекување е во блиската иднина да видиме ново поместување таму и подобрување на рангирањето и присуството на старите демократии и западните економији.

V. Економско присуство

Најголемо економско присуство во Северна Македонија немаат нашите соседни земји, туку неколку големи економии кои се глобални играчи како Германија, САД, Турција и Обединетото Кралство. Германија доминира според економското присуство во сите години на набљудување (2000, 2010 и 2019 година). Таа е нашиот најзначаен трговски партнер и една од најголемите директни инвеститори во земјава. Присуството на САД е фокусирано главно на постојаното обезбедување на највисок износ на развојна помош за нашата земја, а значајно присутни се и преку увозот на енергија и испраќањето на девизни дознаки. Турција има растечко присуство во нашата земја низ времето во однос на директните инвестиции во нашата земја, а од оваа земја се увезува важен дел од основни производи и преработки, како и обезбедувањето на развојна помош за нас. Обединетото Кралство има највисока состојба на директни инвестиции во земјава, а силно присутни се и преку концентрираниот увоз на производи и услуги. Од нашите соседи, Србија, Бугарија и Грција остваруваат континуирано значајно економско присуство во нашата земја, притоа е забележливо дека нивното присуство низ годините се намалува за сметка на поголемите економии. Други земји кои имаат поважно економско присуство во нашата земја се Италија, Австрија и Словенија.

1. Германија на врвот

Државата со најголемо економско присуство во Северна Македонија во 2019 година е Германија (670.5 поени), која е воедно најголемата економија во Европската Унија (ЕУ). Потоа, следуваат три од глобалните играчи: САД (584.5 поени), Турција (583.7 поени) и Обединетото Кралство (559.7 поени). Петта држава според економското присуство кај нас е Италија (547.7 поени), уште една од државите-членки на ЕУ, која е воедно најголемата економија на Јужна Европа. Од шестото до десеттото место доминираат држави-членки на ЕУ кои што припаѓаат или гравитираат кон регионот на Југоисточна Европа, како и нашиот сосед Србија. Групата ја сочинуваат нашите соседи Грција и Бугарија, заедно со Словенија, која беше најразвиената економија од поранешна Југославија, и Австрија која што има сериозно економско присуство во нашиот регион.

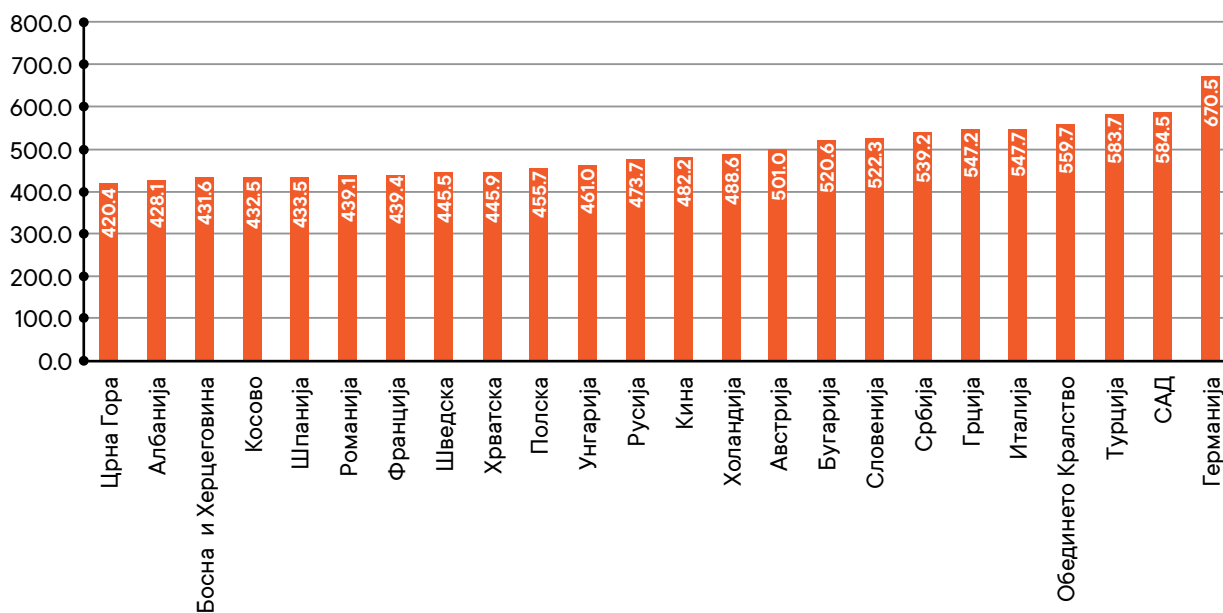

График 11. Економско присуство во 2019

Ако овие вредности на индексот за економското присуство се споредат со резултатите на анкетата за ставовите и перцепциите на граѓаните, може да се забележи дека граѓаните перципираат само дел од земјите кои се важни економски партнери на Северна Македонија. Така на прашањето, кој е најголемиот економски/трговски партнер на државата петте најчесто добиени одговори се: Турција (21%), Србија (18%), Германија (16%), не знам (15%) и Кина (6%). Од ова произлегува дека перцепцијата на граѓаните за економското присуство на одредени земји како САД, Обединетото Кралство и Италија, како и соседните земји Грција и Бугарија е пониска од реалното присуство, додека перцепцијата на граѓаните за економското присуство на Кина е повисока од реалното присуство.

Во продолжение е прикажана секоја од седумте променливи кои ја сочинуваат економската димензија на индексот. Прво се претставени променливите на надворешната трговија, а потоа инвестициите, девизните дознаки и развојната помош.

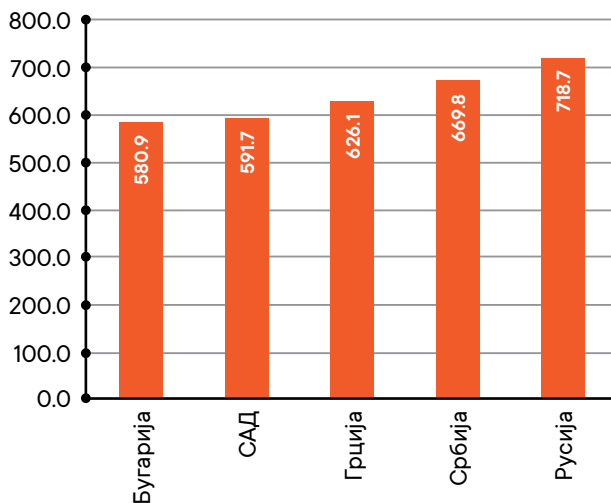

График 12. Увоз на енергија во 2019

Увозот на енергија е втората најважна променлива на индексот, а познато е и дека енергетските коридори ги претставуваат и геополитичките позиционирања на големите земји – глобални играчи. На првите пет места според важноста за добавување на енергија во Северна Македонија во 2019 година се: Русија (718.7 поени), Србија (660.8 поени), Грција (626.1 поени), САД (591.7 поени) и Бугарија (580.9 поени). Ова е најсилното присуство на Русија во економската димензија на Северна Македонија. Увозот од Русија најмногу се состои од природен гас, а помал дел отпаѓа и на увозот на нафта и на јаглен. Увозот од Србија најмногу се состои од електричната енергија, а застапени се и нафтата, природниот гас и јагленот. Во увозот од Грција, САД и Бугарија

доминира увозот на нафта, дополнително од Грција и Бугарија се увезува електрична енергија и природен гас, додека од САД ограничен износ на јаглен.

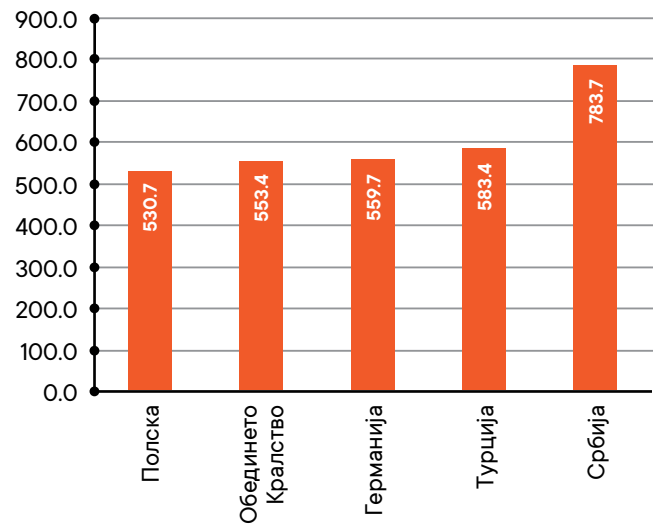

График 13. Увоз на основни производи 2019

Пет држави со најголемо присуство во увозот на Северна Македонија на основни производи во 2019 година се Србија (783.7 поени), Турција (583.4 поени), Германија (559.7 поени), Обединетото Кралство (553.4 поени) и Полска (530.4 поени). Во увозот на основни добра од Србија и Турција најголем придонес имаат земјоделските производи и храната, додека од Турција има значаен придонес и увозот на обоени метали. Во увозот од Германија и Полска највисок и скоро подеднаков е придонесот на увозот на храна и на земјоделски производи, а присутни се и пијалците и тутунот, како и обоените метали. Во увозот на основни производи од Обединетото Кралство силно доминантни се обоените метали.

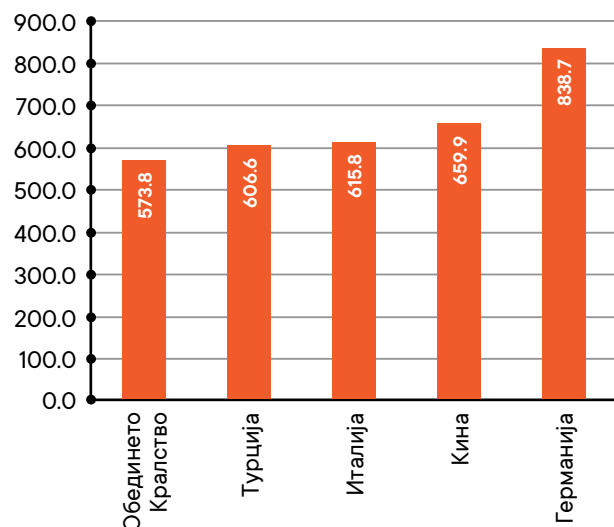

График 14. Увоз на преработки во 2019

Пет држави од кои што Северна Македонија најмногу увезува преработки во 2019 година се Германија

(838.7 поени), Кина (659.9 поени), Италија (615.8 поени), Турција (606.6 поени) и Обединетото Кралство (573.8 поени). Најголем дел од увозот од Германија се однесува на машини и машински делови, а значаен придонес имаат и хемиските производи, транспортната опрема како и другите преработки и секундарните производи. Во увозот од Кина доминираат машините и машинските делови, а се присутни и сите други групи на преработки, но со многу помало учество. Во увозот од Италија најголем придонес имаат две групи на преработки: неметалните минерали и другите преработки и секундарни производи. Во увозот од Турција присутни се сите групи на преработки со најголем придонес на другите преработки и секундарните производи. Во увозот од Обединетото Кралство силно доминираат неметалните минерали.

Пет земји од кои што Северна Македонија најмногу увезува услуги во 2019 година се Обединетото Кралство (838.7 поени), Грција (831.1 поени), Бугарија (671.2 поени), Италија (488.6 поени) и Србија (484.8 поени). Од нив Обединетото Кралство и двете соседни земји на Северна Македонија, Грција и Бугарија, кои се земји членки на ЕУ остваруваат позначајно учество во споредба со другите земји.

Во анкетата за ставовите и перцепциите, граѓаните истакнуваат само четири поважни трговски партнери на Северна Македонија при увозот на производи. Тоа се: Србија (27% од испитаниците), Турција (22%), Кина (14%) и Германија (11%). Притоа, најголем број на испитаниците сметаат дека најважен производ на надворешната трговија со други земји е храната (43% од испитаниците), а дека вториот најважен се услугите (13%). Ова значи дека перцепцијата на граѓаните за важноста на увозот на енергија и на преработки е послаба од таа што постои во реалноста.

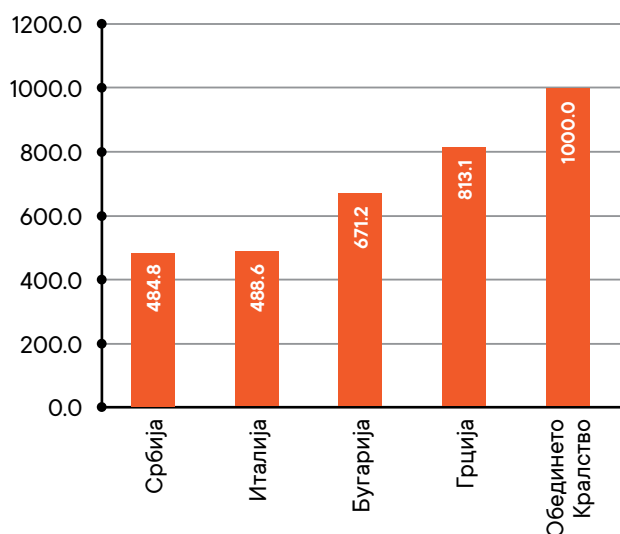

График 15. Увоз на услуги во 2019

Директните инвестиции имаат најголем придонес во бодувањето на земјите кај димензијата за економското присуство. Пет земји со највисок прилив и состојба на директни инвестиции во 2019 година во Северна Македонија се Турција (723.9 поени), Германија (706.7 поени), Холандија (680.5 поени), Словенија (632.8 поени) и Австрија (618.4 поени). Турција оствари највисок износ на директни инвестиции во Северна Македонија во 2019 година. Слично, позначаен износ на директни инвестиции во државава во 2019 остварија Германија, Холандија и Словенија, а заедничко за сите овие четири земји е што имаат висока кумулирана состојба на инвестиции во државава низ годините. Истотака, Австрија е држава која има висока состојба на директни инвестиции во Северна Македонија во 2018 година, но во 2019 година реализираше нето одлив на директни инвестиции од државава. Друга таква држава која што вреди да се одбележи е Обединетото Кралство која има највисока состојба на директни инвестиции во 2018 година, но во 2019 година оствари и најголем одлив на инвестиции од државава. Заедничко за шест од првите седум рангирани земји (со исклучок на Холандија) според приливот и состојбата на директните инвестиции е што имаат сопственост на капитал во банкарскиот сектор на државава.

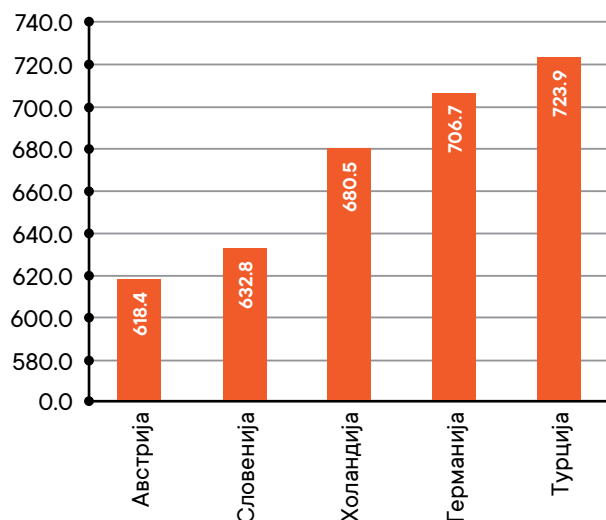

График 16. Директни инвестиции, состојба и прилив во 2019

Во анкетата за перцепцијата и ставовите на граѓаните, пет најчесто потенцирани земји во поглед на директните инвестиции во државава се: Германија (35% од испитаниците), Турција (14%), САД (12%), Кина (6%) и Грција (4%). Според ова, перцепцијата на граѓаните за присуството на Холандија, Словенија, Австрија и Обединетото Кралство преку директни инвестиции во државава е пониско од реалното присуство на овие земји.

Пет земји од кои што граѓаните на Северна Македонија најмногу добиваат девизни дознаки се Германија (1000.0 поени), Италија (840.7 поени), САД (630.1 поени), Турција (612.6 поени) и Австрија (595.0 поени). Постојат повеќе фактори од кои што зависи нивото на девизните дознаки, а при нивното оценување се користеа два фактори: бројот на иселеници од Северна Македонија кои живеат во определена државата и животниот стандард во државата испраќач, мерен преку бруто националниот доход по глава на жител.

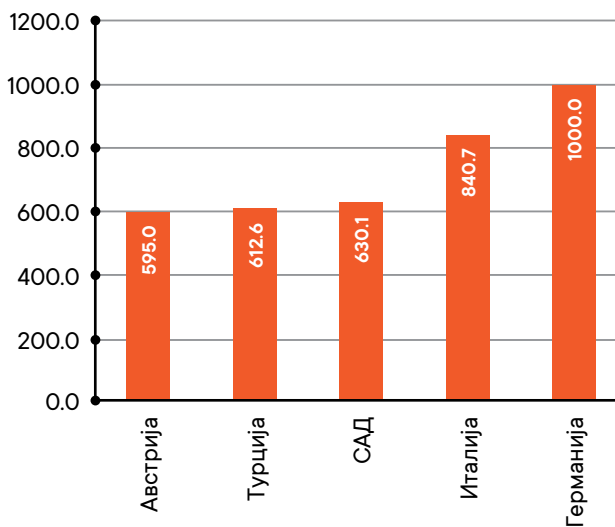

График 17. Девизни дознаки во 2019

Последниот чинител на економското присуство на определена држава е регистрираната развојна помош во 2019 година. Највисока развојна помош остварува САД, а уште шест земји реализираат позабележителна развојна помош во државата. Тоа се: Германија, Турција, Кина, Словенија, Шведска и Обединетото Кралство.

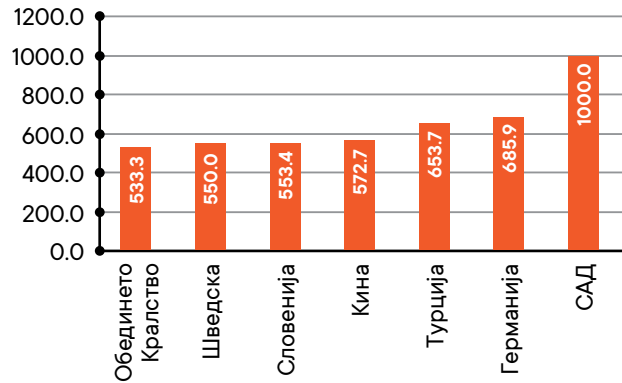

График 18. Развојна помош во 2019

2. Промени низ годините

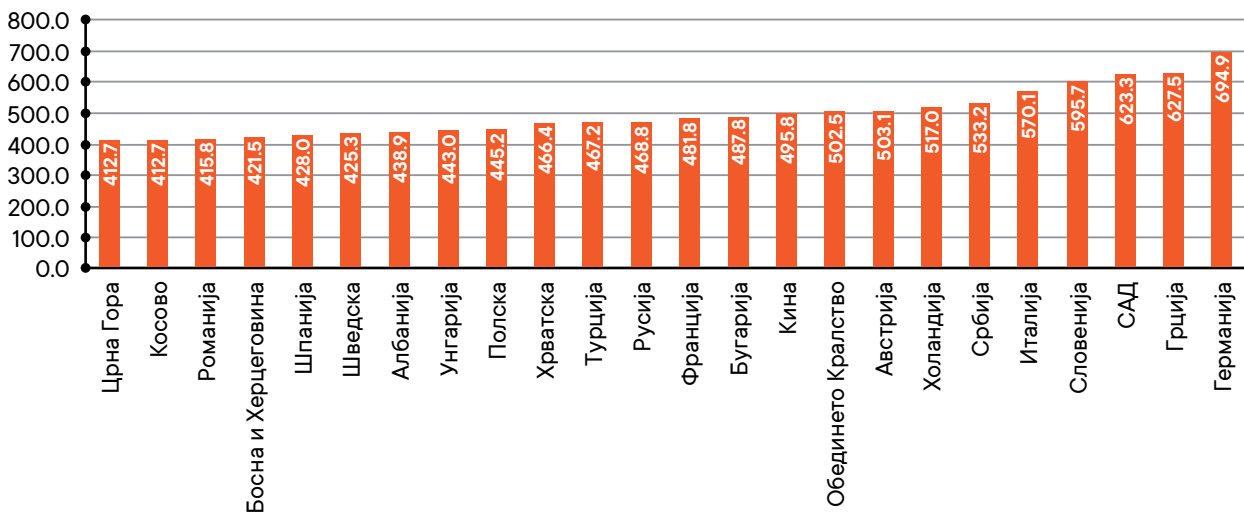

График 19. Економското присуство во 2000

Германија имала најсилно економско присуство во Северна Македонија и во 2000 година (694.5 поени). Соседна Грција, која во 2000 година беше единствената држава членка на ЕУ во регионот на Југоисточ

на Европа го имала второто најголемо економско присуство во државата (627 поени). Потоа, следат САД (623.3 поени), Словенија (595.7 поени) и Италија (570.1 поени).

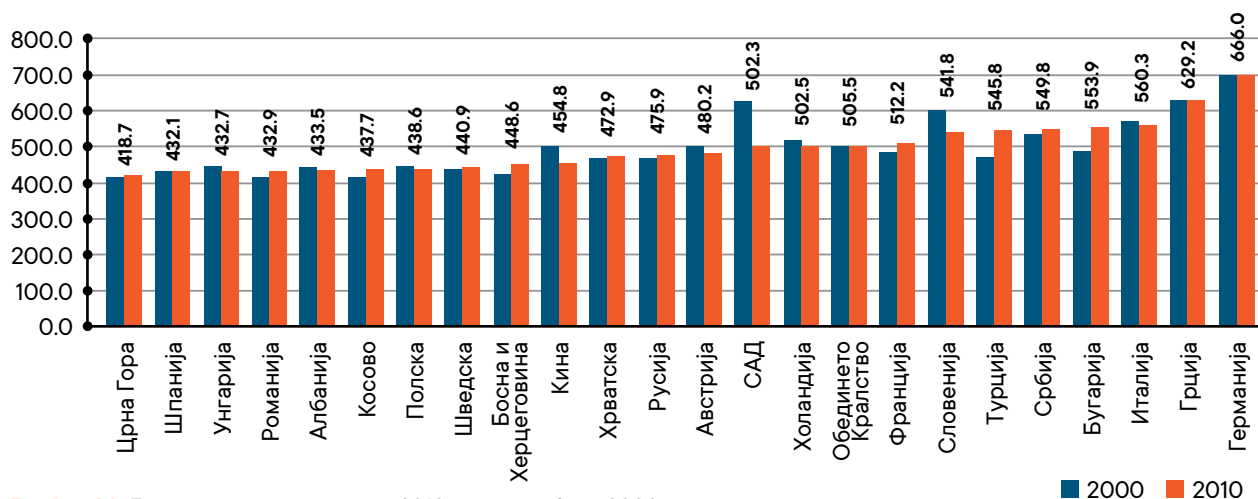

График 20. Економското присуство во 2010 во споредба со 2000

Германија и Грција го задржуваат своето доминантно економско присуство во Северна Македонија во 2010 година. Позначајни зголемувања на економското присуство во 2010 година во споредба со 2000 година остваруваат: Бугарија која од единаесетто рангирана држава во 2000 година станува четврто рангирана држава во 2010 година, Турција која од четиринаесетто рангирана држава во 2000 напредува на шестото место според економското присуство во 2010 година и Франција која од двана-

есетто рангирана држава станува осмо рангирана. Позначајни намалувања на економското присуство во 2010 во споредба со 2000 година остваруваат: САД која од трето рангирана држава во 2000 година доаѓа на единаесеттото место во 2010 година, Словенија која од четврто рангирана држава станува седмо рангирана држава и Кина која од десетто рангирана држава станува петнаесетто рангирана држава во 2010 година.

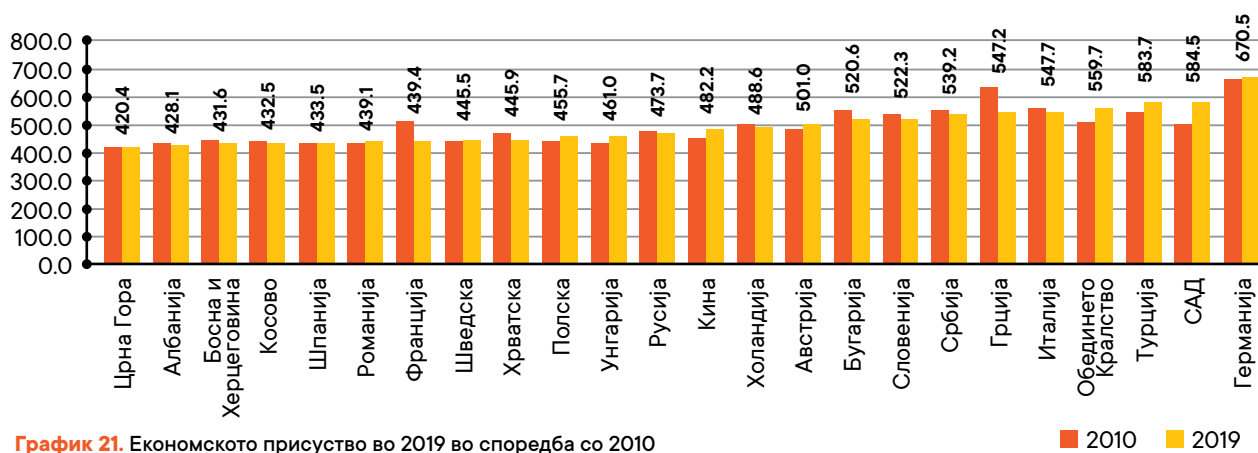

График 21. Економското присуство во 2019 во споредба со 2010

Доминантното економско присуство на Германија не е променето ниту во 2019 година. Позначајни зголемувања на економското присуство во 2019 во споредба со 2010 година остваруваат: САД кој слично како и во 2000 година повторно остваруваат значајно економско присуство и се наоѓаат веднаш зад Германија, Турција која ја продолжува тенденцијата на зголемување на економското присуство и доаѓа до третото место, и Обединетото Кралство кој што од деветто место доаѓаат на четврто место според економското присуство.

Позначајни намалувања на економското присуство во 2019 во споредба со 2010 година остваруваат: Грција која го намалува економското присуство пред се заради должничката криза со која се соочуваше во изминатата деценија, Франција која од осмо место паѓа на осумнаесетто место и Бугарија која од четврто место преоѓа на деветто место.

VI. Политичко присуство

Најзабележително присутни во политичката димензија се три држави, Бугарија, Турција и Словенија. Низ децениите овие три држави главно ги разменуваат своите позиции на пиедесталот. Во 2019 година, прворангирана е Бугарија, која во 2010 е на второто место, а во 2000та на третото. Турција го губи првото место од 2000 и 2010 и во 2019 се наоѓа на втората позиција. Третото место во 2019 е за Словенија, која постапно го презема врвот од САД. Следствено, политичкото присуство на Бугарија низ годините јакне, додека она на САД слабеа и во 2019 година оваа држава се наоѓа на четвртото место. Константна и во политичката димензија е Германија, која расте низ годините и во 2019 се наоѓа на петтото место. Големото присуство на Бугарија се должи пред се на нејзиниот интерес како соседна држава, а во 2019 година и на големиот број на разменски посети. Турција, пак, своето политичко присуство го обезбедува преку позицијата со најголемиот контингент на војници и команден персонал кои учествувале на воените вежби одржани во Северна Македонија.

индикатори, тогаш уште полесно е да се заклучи зошто политичката димензија претставува основа врз која се развиваат односите помеѓу државите во секоја секторска политика, или како што велат нашите „договор врз кој куќата се гради“.

Да го земеме за пример Договорот за конечно разрешување на спорот со името и стратешко партнерство со Грција, или попознат како Договорот од Преспа. Овој договор беше потпишан на 17 јуни 2018 година, по што следувааше воспоставувањето на дипломатски односи помеѓу Северна Македонија и Грција на 31 мај 2019 година, односно потпишувањето на дополнителни 11 билатерални договори. Сето ова, меѓутоа, не беше доволно за Грција да се помести од последното место на Индексот за меѓународно присуство, во политичката димензија за 2019 година. Сепак, ако тргнеме од тоа дека оваа димензија е основата, тогаш Грција, без оглед што се наоѓа на последното место, во иднина може само да напредува.

Држава	2000		2010		2019	
	Ранг	Индексни поени	Ранг	Индексни поени	Ранг	Индексни поени
Бугарија	3	559.0	2	575.9	1	676.5
Турција	1	584.4	1	616.3	2	645.2
Словенија	4	547.6	4	549.9	3	609.5
САД	2	567.6	3	562.7	4	581.5
Германија	12	504.3	9	510.3	5	522.5

Табела 11: Политичко присуство низ децениите

Имајќи во предвид дека Турција е долгогодишен партнер на државата, а сега и НАТО сојузник, силното политичко присуство е сосема очекувано.

1. Договор куќа гради

Во услови кога анализата на меѓународното присуство ја правите на нова држава, чија демократија и институции се во развој, тогаш совршено е јасно зошто политичката димензија има толку големо значење. Дури и при анкетирањето на експертите за вреднувањето на димензиите и променливите ваквото значење беше потврдено. Ако пак се имаат предвид утврдените променливи и поединечните

На врвот на листата од Индексот за меѓународно присуство за 2019 година, во политичката димензија, првото место го зазема уште една соседна држава, Бугарија. Дури и кај Бугарија, присуството во оваа димензија може да се припише на договор, Договорот за добрососедство од 1 август 2017 година. Резултатите на овој договор се повеќестрани, но за потребите на анализа на политичкото присуство треба да се издвојат неколку. Најпрвин, интензивирањето на билатералната соработка со Бугарија и потпишаните дополнителни 5 билатерални договори. Потоа, интензитетот на разменските посети, како и одржување на заедничка седница на владите на двете држави. Секако, влијание за овој напредок имаше и

периодот во кој договорот беше потпишан и фактот дека Бугарија го имаше претседателството со Советот на Европската Унија веднаш потоа. Конечно, создавањето на односи на стабилно партнерство преку ко-претседавањето со Берлинскиот процес за Западен Балкан во текот на оваа година придонесуваат за натамошно јакнење на присуството и стабилизирање на првата позиција.

во однос на воената соработка. Втората е Турција, која според овој Индекс, но и според многу свои карактеристики припаѓа на групата глобални играчи, а покажува стабилно присуство низ годините, особено во политичката димензија.

Ако присуство го гледаме низ призмата на остварување влијание, тогаш првата петорка се јасно препору-

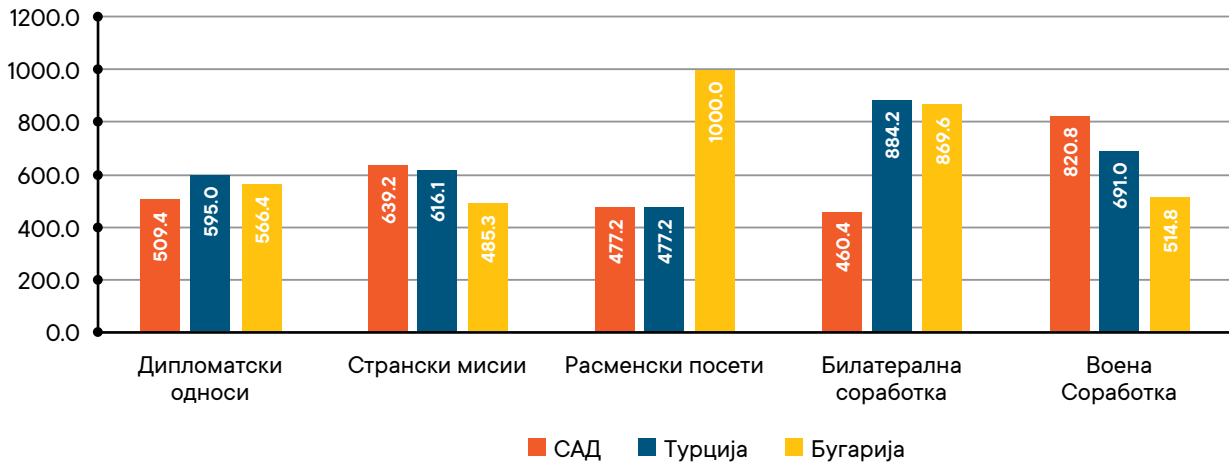

График 22. Присуството во политичката димензија разложено според променливи

Лонгитудиналната анализа на присуството на државите во политичката димензија укажува на постапното јакнење на Германија, односно слабеење на профилот на Соединетите Американски Држави. Имено, Германија во 2000 година не е во највисоко рангираните десет држави, а во 2010 едвај се појавува во листата. Во 2019 година, Германија е петтата највисоко рангирана држава во политичката димензија. Од другата страна, САД во 2000 година се наоѓа на второто место, во 2010 е трета, а во 2019 година е четврто рангирана држава. Пресликано на глобалните текови, постапното повлекување на САД од Европа, поврзано со иницијативноста и лидерството на Германија во рамките на Европската Унија, тогаш јасно е како доаѓа до ваквата промена. Според многумина познавачи, Германија ја доби задачата да се погрижи за Западен Балкан и да ја дефинира врската на регионот со западните демократии. Последните вести од Европската Унија и новото, Германско претседателство, во врска со отворањето на преговорите со Северна Македонија и Албанија само ја потврдуваат ваквата теза.

За да ја затвориме првата петорка ни остануваат уште две држави. Првата е стабилната и тивка Словенија, со најпостојаното присуство низ годините. Со своите историски врски, заедничко минато, географска блискост и интензитет на билатералната соработка Словенија успешно компензира за малечката дипломатска мисија и незабележителноста

знатливи во јавноста. Според Имиџ опсерваторијата за 2020, малку повеќе од една четвртина од граѓаните на Северна Македонија (27%) ги препознаваат овие 5 како држави со кои споделуваме најповеќе вредности и интереси (економски развој, култура, традиција, историја, јазик, идентитет, религија, безбедност инт.), односно повеќе од една третина (37%) ги препознаваат како држави кои инвестирале во економски развој и развој на демократијата во Северна Македонија.

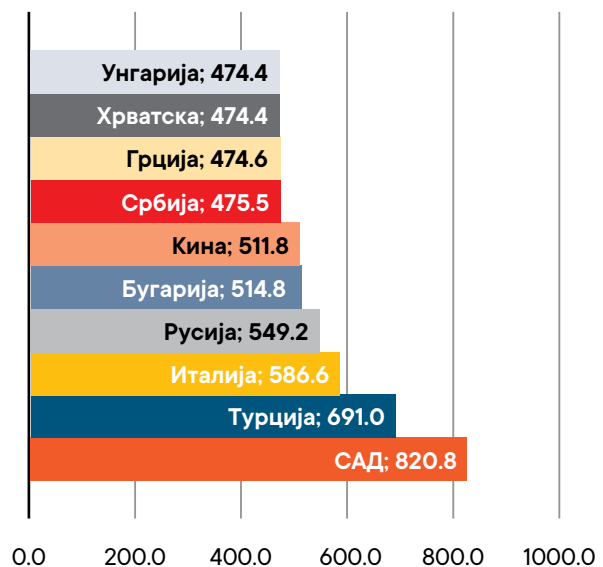

График 23. Индекс на меѓународно присуство 2019, Воена соработка

Интересна променлива во рамките на политичката димензија е воената соработка. Кај оваа променлива, која содржи три поединечни индикатори може да се забележат три од неколкуте екстреми во целата димензија. Првиот екстрем го прикажува САД преку својата позиција на најголем донатор на помош во воена опрема и оружје. Вториот е Турција, преку својата позиција со најголемиот контингент на војници и команден персонал кои учествувале на воените вежби одржани во Северна Македонија. Оттаму, оправдано, на врвот на листата се три сојузнички од НАТО, САД со 820,8 индексни поени, Турција со 691 индексен поен и Италија со 586,6 индексни поени. Ваквото присуство е очекувано, секако и оправдано, особено ако се има предвид потпишување-

то на пристапниот протокол со НАТО од 6 февруари 2019 година. Истото, покажува дека јужното крило на алијансата е доволно силно во триесеттата држава-членка. Сепак, четвртото место на Русија остава простор за загриженост. Тоа се поврзува со третиот екстрем податок, односно најголемиот контингент на воено-дипломатски персонал распореден во државава. Во услови на мала и професионална армија, со слабо вооружување каква што е нашата и во мала, континентална држава, тоа јасен показател за три работи. **Прво**, да се вложува во политичко присуство е едноставно и евтино. **Второ**, Русија има човечките ресурси кои може да ги употреби и го прави тоа. **Трето**, очигледно оваа држава има и интерес за вакво вложување.

VII. Меко (културно) присуство

Најголемо присуство во културната димензија, во Северна Македонија, остварува најзначајниот културен центар во светот и секако американската култура. Ваквиот резултат е последица на големиот технолошки развој и потрошувачката култура на нашите граѓани, како и на фактот дека САД се вообичаен дел од јавниот дискурс. На второто место, Србија како соседна земја со нас дели релативно долг период на заедничка историја, а претставува и традиционален научен и истражувачки партнер. На третото место, повторно Турција која се јавува како екстрем во дури

јавноста препознава групи кои имаат свои приоритети кога станува збор за културна блискост. Според нив „Македонија не е хомогена во културна смисла, а различни култури или сегменти на култури имаат различно значење за различните демографски групи.“ Едно е меѓутоа јасно, брзата анализа на ставовите и перцепциите покажува дека најголемо влијание имаат Србија, Бугарија, Турција, и Албанија или Косово. Сепак, турбо фолкот не напаѓа од сите страни, а синхронизирањето на турските серии е главниот извор на средства за многу од нашите актери.

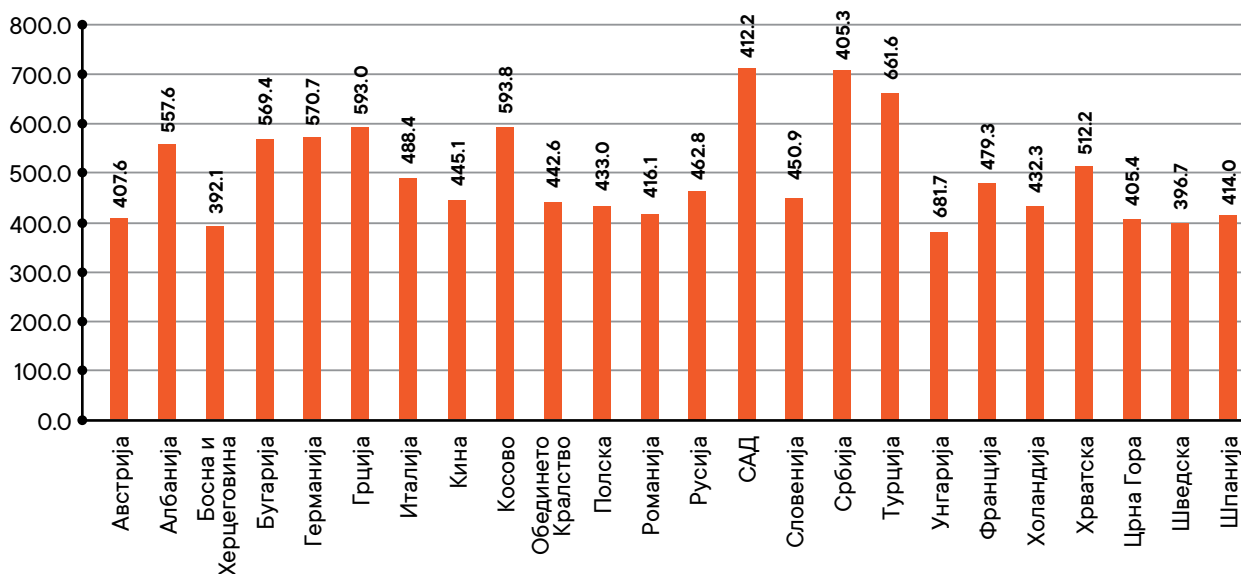

График 24. Меко (културно) присуство за 2019 година

три променливи, само ја потврдува доминацијата на оваа држава низ целиот индекс.

1. Културниот врв е сепак во Холивуд

Имајќи предвид дека покажува слични тенденции како и економското присуство, мекото или културно присуство прикажува сличен резултат во однос на државите кои се јавуваат меѓу десетте највисоко рангирани. Во квалитативното истражување спроведено во рамките на Имиџ опсерваторијата за 2020 година

Влијанието на страна, ако зборуваме за присуство, тогаш „повеќето од младите луѓе зборуваат англиски, а културата се шири преку јазикот.“ Оттаму за Северна Македонија културните врвови се во Холивуд и предградијата на Сан Франциско, или во Њујорк и Атланта, додека главната алатка е пиленцето кое ги „оправа државите.“ Според Индексот за меѓународно присуство, највисоко на листата за меко или културно присуство се наоѓаат Соединетите Американски Држави со 712,2 индексни поени. На подиумот се наоѓаат уште и Србија со 705,3 индексни поени и Турција со 661,6 индексни поени.

Во првата петорка се уште Косово со 593,8 индексни поени и Грција со 593,0 индексни поени. Очекувано, дури три соседни држави, Србија, Грција и Косово се на врвот од табелата.

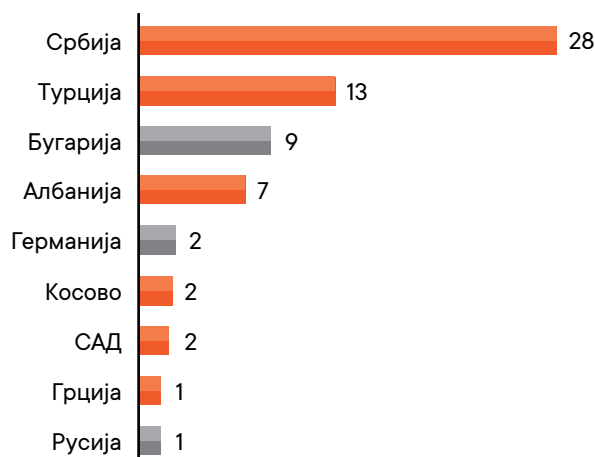

График 25. Имиџ опсерваторија 2020 - Држави и култури со најголемо влијание врз Северна Македонија

Индексните вредности ги потврдуваат и резултатите од Имиџ опсерваторијата за 2020 година. Имено, речиси половината од испитаниците (47%) сметаат дека овие пет држави имаат најголемо влијание врз културата во државата. На прашањето: „Која или држава, во смисла на нејзината култура има најголе-

мо влијание врз Северна Македонија?“ речиси една третина смета дека е тоа Србија а 13% мислат дека е тоа Турција. За Албанија се изјасниле 7% од испитаниците, додека САД и Косово, односно Грција се изјасниле, 2% односно 1 процент од испитаниците.

Според Индексот за меѓународно присуство, Холивуд можеби е на врвот, но сепак не тежи најмногу. Соединетите Американски Држави се глобална сила не само во вооружување и воено присуство, туку и кога станува збор за технолошкиот развој. Оттаму, за очекување е културата на потрошувачка на нашите граѓани изразена преку променливата технологија и обемот на пријави за заштита на правата од индустриска сопственост да ја сместат САД на првото место. Сепак, гледајќи низ реалниот живот и остварувањето на влијание, пиленцето (Twitter) и јавниот дневник (Facebook), како главни алатки на кои граѓаните ја „оправаат државата“ се онаму каде што присуството на Соединетите Американски Држави е најголемо. Сосем нормално, како последица на присуството во променливата социјални медиуми, секако и како последица на квалитетот на новинарството, САД се на врвот и кај променливата посветена на традиционалните медиуми.

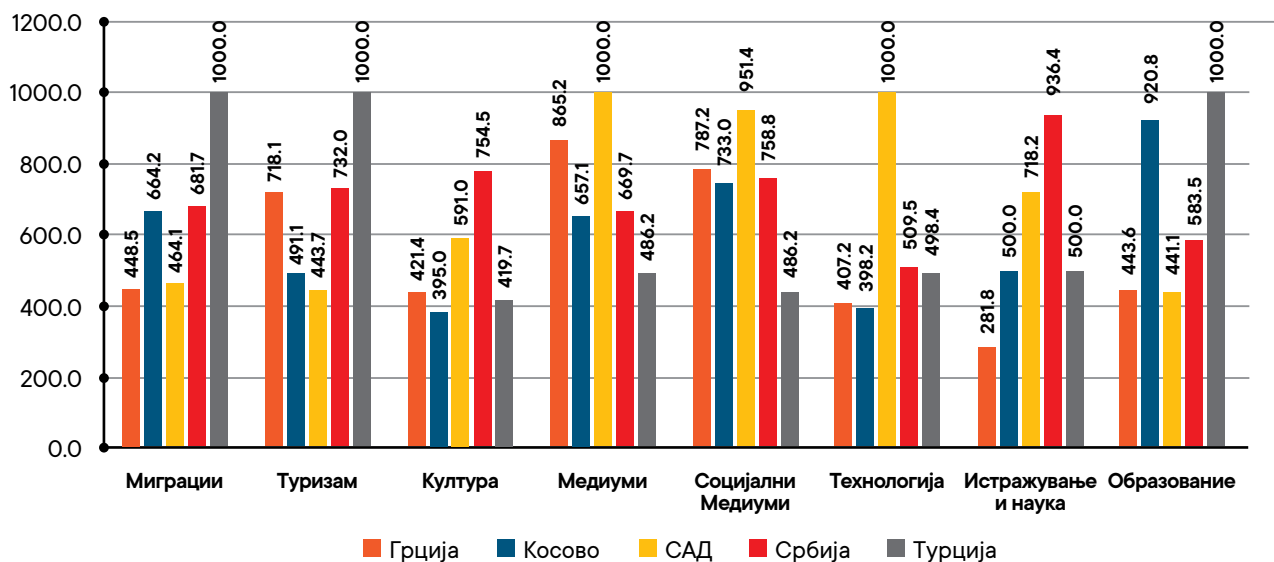

График 26. Присуство во меката димензија разложено според променливи

Присуство на Србија се заснова на традиционалните врски на научно-истражувачките центри, како и на јазичната блискост. Оттаму, Србија е на врвот во однос на променливата наука и истражувања. Овој наш сосед одржува високо присуство и во променливите социјални медиуми и медиуми, додека јазичната блискост, сеќавањата на поранешна Југославија и сиот тој турбо фолк ја одржуваат со високо присуство и во променливата култура. На крајот,

печатот на економската соработка помеѓу Србија и Северна Македонија се огледа и во мекото присуство со позицијата во однос на променливата технологија.

Анализата на мекото присуство на Турција покажува дека оваа држава се однесува како традиционален екстрем во димензијата. Турција отскокнува во дури три променливи, туризам, миграции и образование. Притоа, на секои 10 туристи од државите опфатени

со Индексот, Северна Македонија ја посетиле речиси двајца, или 1.78 туристи од Република Турција. Гледајќи го вториот екстрем, може да се заклучи дека дури 40% од вкупниот број на странски државјани од државите следени со Индексот, кои имаат регулиран престој во Северна Македонија се турски државјани. Состојбата е малку поизразена во однос на образованието, каде на секои 10 странски студенти, од државите следени со Индексот, кои студираат на универзитетите во Северна Македонија, пет се граѓани на Република Турција.

Лонгитудиналната анализа на оваа димензија на присуството на други држави во Северна Македонија покажува постапно јакнење на присуството на

Соединетите Американски држави кои од петтата позиција во 2000 година оваа година се наоѓаат на врвот. Слично на САД и Грција и Косово видливо го јакнат своето присуство во трите години на Индексот. Така од 13тото односно од последното место на Индексот во 2000 година, овие две држави сега се на четвртото, односно петтото место. Во случајот со Косово, тоа е убедливо најголемиот скок кој една држава го прави во било која од димензиите на Индексот за меѓународно присуство. Слично на овие две држави, но со далеку помал скок споредено со 2000 година, своето присуство го манифестира и Турција. Поинаков тренд покажуваат Германија, Бугарија и Хрватска, кои видливо го намалиле своето присуство споредено со 2000, односно 2010 година.

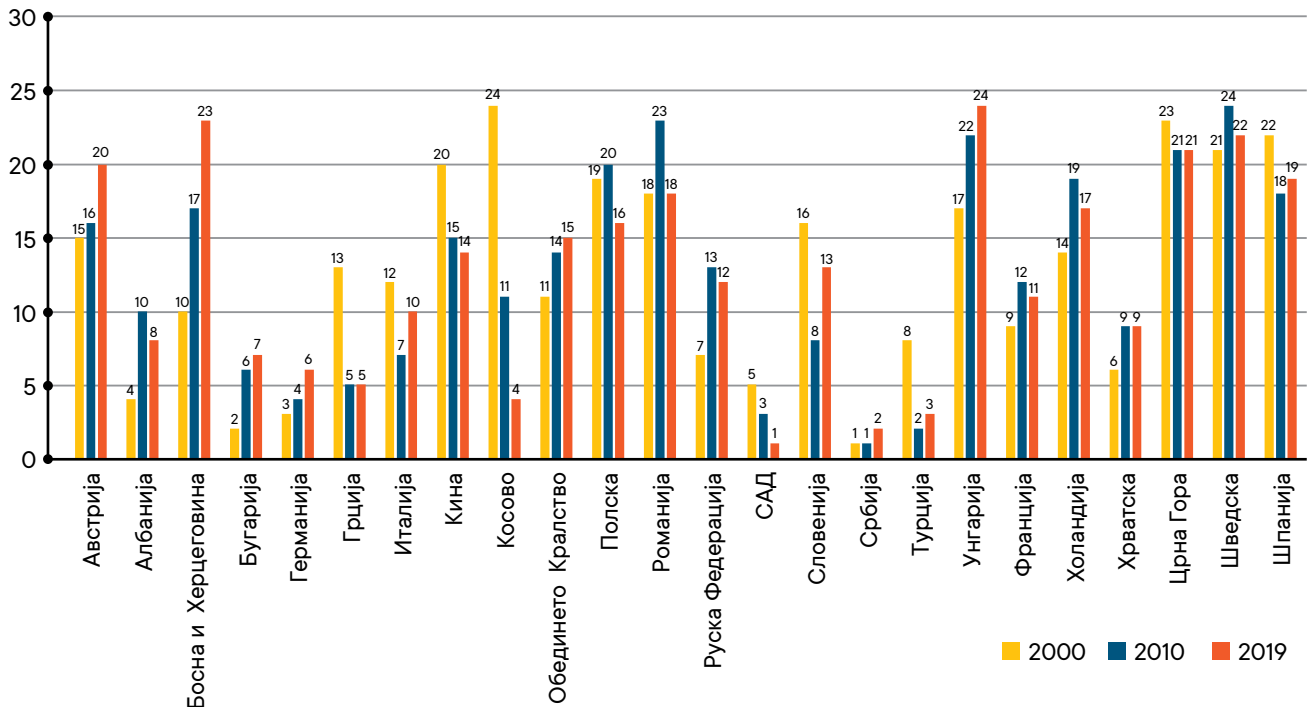

График 27. Преглед на присуството во меката низ годините

Споредено со 2000 и 2010 година, кога Германија била во највисоко рангираните пет држави во оваа димензија. Во 2019 година, Германија се наоѓа на шестото место. Бугарија низ годините бележи пад од второто место во 2000 година, на седмото место во 2019 година. Додека, Хрватска во 2000 година била на шестото место, а денес, во 2019 се наоѓа на деветтото место.

Конечно, интересно е да се споменат две други држави од групацијата глобални играчи, Русија и Кина.

Ниту една од нив, нема забележливо присуство во оваа димензија. Русија повеќе не е дел од највисоко рангираните 10 држави во оваа димензија, а своето присуство го темели единствено на културната размена и по малку на јавниот дискурс и споменувањето во медиумите и на социјалните мрежи. Од друга страна Кина бележи благ пораст, иако не доволно за да се придружи на највисоко рангираните десет држави. Нејзиното присуство единствено е видно во променливата технологија, каде што се наоѓа на високото второ место.

Имиџ опсерваторија 2020

VIII. Имиџ опсерваторија - Ставови

Во овој дел на анализата ќе се осврнеме на четири прашања кои беа дел од анкетното испитување. Преку првите две прашања сакавме да добиеме подобра слика за тоа каква е перцепцијата на нашите граѓани за тоа кои држави ги гледаат како наши најголеми сојузници, односно со кои држави или сојузи/унии имаме најмногу заеднички вредности/интереси. Вторите две прашања се поврзани со гледиштата на граѓаните за два важни договори кои Република Северна Македонија ги потпиша изминатите две години, Договорот за добрососедство, пријателство и соработка меѓу Република Северна Македонија и

1. Пријателството помеѓу минатото и иднината

Кај првото прашање **“Генерално гледано, која држава или меѓународен сојуз/унија е најголем пријател на Македонија?”**, видлива е внатрешната дилема кај нашите граѓани што е потребно во иднината за да се заборави на минатото. Притоа, највисок процент на граѓани 16,7% се изјасниле дека Европската Унија е најголем пријател на Северна Македонија. По нив следи нашиот сосед Србија со 14%, Германија со 12,4%, САД со 10,4% и Турција со 9,9%.

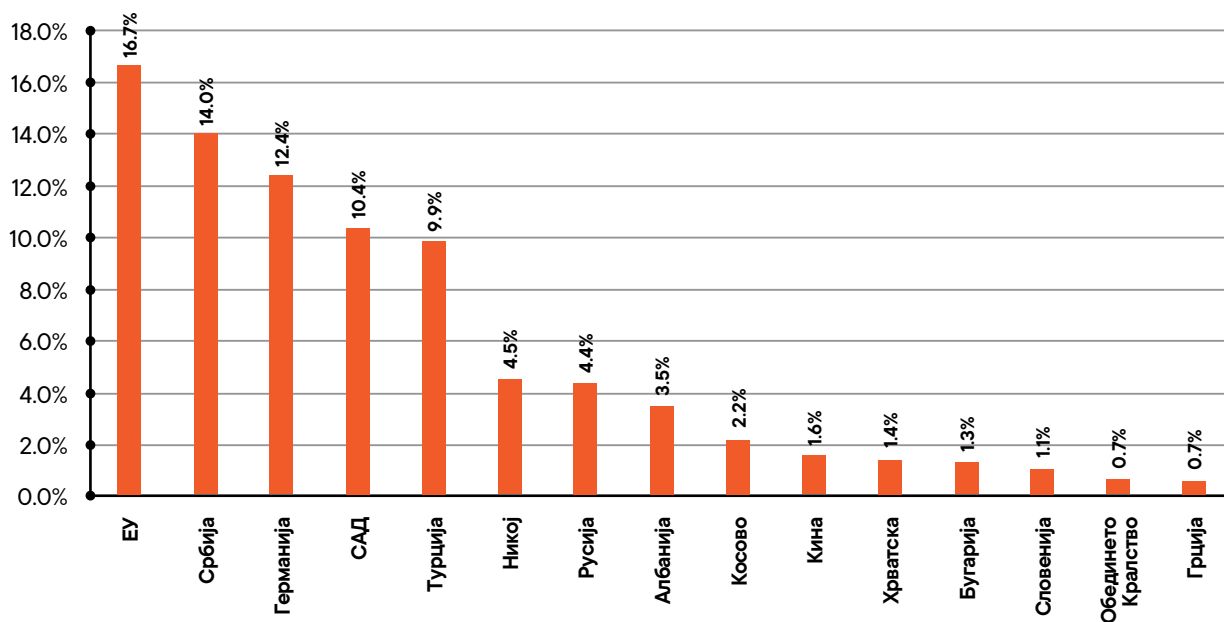

График 28. Имиџ опсерваторија 2020 - Најголем пријател на Северна Македонија

Република Бугарија и Преспанскиот, или Договор за трајно надминување на разликите околу името и стратешко партнерство меѓу Република Северна Македонија и Република Грција.

Со цел да добиеме подлабока слика за перцепцијата на различни категории на граѓани, покарај општата анализа, четирите прашања ги вкрстиме со четири демографските податоци (етничка припадност, возраст, степен на образование и партиска определба).

Анализата на одговорите според степенот на образование не покажува значајна разлика. Граѓаните со високо и средно образование сметаат дека најголем пријател на Северна Македонија е Европската унија, по што следува Србија, додека кај граѓаните со основно образование сметаат дека Србија најголем пријател на Северна Македонија (15%), по што следува ЕУ со 13.3%.

Од аспект на возраста кај сите возрасни граници за најголем пријател на Северна Македонија ја сметаат

ЕУ, единствено граѓаните од 60 до 69 години сметаат дека Србија е наш најголем пријател.

Значајна разлика во одговорите на ова прашање постои според етничката припадност на испитаниците. Највисок процент од Македонците (16.1%) сметаат дека Србија е најголем пријател на Северна Македонија, по што следува Германија со 12.9% и ЕУ со 12.7%. Албанците доминантно 27.5% сметаат дека ЕУ е најголем пријател на Македонија, по што следуваат Албанија со 13.1% и Германија со 10.4%.

Голема разлика постои и според партиската определба на граѓаните. Од македонскиот блок на партии, најголем дел од симпатизерите на СДСМ (21.1%) сметаат дека ЕУ е најголем пријател на Северна Ма-

кедонија, по што следува Германија со 15.1% и НАТО и Србија со по 14.5%. Симпатизерите на ВМРО ДПМНЕ најголем дел (16.6%) сметаат дека Србија е најголем пријател на Северна Македонија, по што следуваат Турција со 16% и Русија со 12.9%. Важно за напоменување е дека само 4.3% од симпатизерите на ВМРО ДПМНЕ сметаат дека ЕУ е најголем пријател на Северна Македонија. Исто толков процент се изјасниле и за НАТО. Кај албанскиот блок на партии, најголем процент од симпатизерите на ДУИ се изјасниле дека ЕУ е најголем пријател на Северна Македонија, по што следи Албанија со 15.7% и Косово со 11.4%. 36.8% од симпатизерите на АА сметаат дека ЕУ е најголем пријател на Северна Македонија по што следи Албанија со 15.8%.

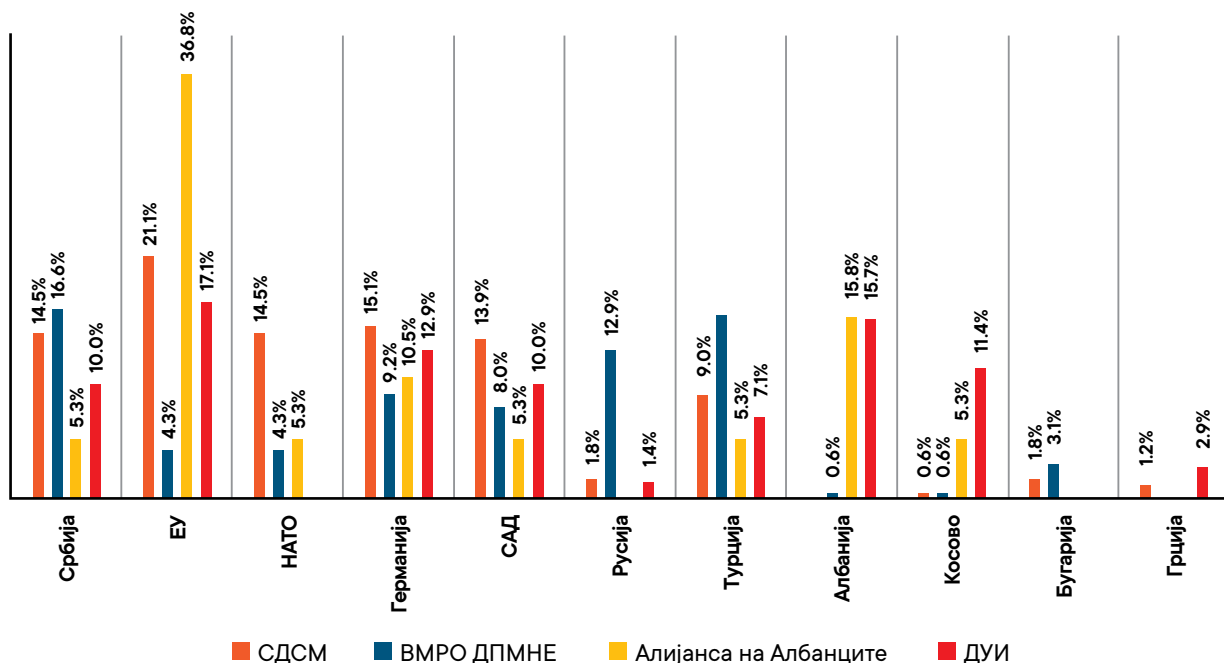

График 29. Имиџ опсерваторија 2020 - Најголем пријател на Северна Македонија, партиска припадност

2. Вредности и интереси наспроти вредности или интереси

Преку прашањето “Според вас, со која од држава или меѓународен сојуз/унија Република Северна Македонија има најмногу заеднички вредности/интереси и затоа треба да негува најблиски односи?” сакавме да утврдиме како граѓаните гледаат на пријателите и што очекуваат од нив. Притоа, анализата укажа на два трендови. Првиот е на споделување на вредности и интереси. Вториот пак, зборува за споделување на вредности или интереси. За ги разбереме, да ги погледнеме бројките.

Највисок процент од граѓаните сметат дека најмногу заеднички вредности Северна Македонија има со Србија 27.8%, по што следува Европската Унија со 17.7% и Германија со 7.9%. Како врзано за ова прашање ги прашавме кои се вредностите/интересите кои не поврзуваат со државата или сојузот/унијата.

Прашањето беше отворено и испитаниците можеа да посочат повеќе одговори. Од испитаниците кои ја посочиле Србија, 63% сметаат дека религијата е нашата најголема заедничка вредност, по што следи традицијата со 60%. Кај испитаници кои ја посочиле Европската Унија и Германија доминантно како најголем интерес го гледаат економскиот развој со 87%, по што следи безбедноста со 53% кај испитаниците што ја одбрале Европската Унија, односно 53% кај испитаниците што ја посочиле Германија.

3. Кој го поткопува добрососедството?

Третото прашање е поврзано со оценката на граѓаните за Договорот за добрососедство, пријателство и соработка меѓу Република Северна Македонија и Република Бугарија. Прашањето беше поставено на Ликертова скала од 1 до 5, каде 5 значи целосно позитивно, а 1 целосно негативно го оценуваат договорот. Позитивно (одговориле со 4 или 5) договорот го оцениле 23%, со 3ка го оцениле 30%, додека негативно го оцениле (одговориле 1 или 2) 42% од испитаниците.

График 30. Имиџ опсерваторија 2020 – Договор со Бугарија

Според степенот на образование поддршката на договорот е изразена кај граѓаните со високо образование 25.6%, додека поддршка за договорот дале

20.4% од граѓаните со средно образование, односно 22.1% од граѓаните со основно образование.

Во однос на возраста најголема поддршка има кај граѓаните од 30 до 39 години (27.2%), а најмала поддршка граѓаните од 50 до 59 години со 18.5%.

Според етничката припадност и по ова прашање има драстично различни гледишта. Само 14.4% од Македонците позитивно го оценуваат договорот, додека 54% го оценуваат договорот за негативен. Кај Албанците сликата по ова прашање е целосно различна. 44.6% од Албанците го оценуваат овој договор како позитивен, додека за негативен го оценуваат само 8.4%

Кај партиската припадност разликите по ова прашање се уште изразени, особено кај македонскиот блок на партии. Најголем дел од симпатизерите на СДСМ (42.2%) позитивно го оценуваат овој договор, додека само 18.1% негативно гледаат на овој договор. Кај симпатизерите на ВМРО ДПМНЕ се сосема спротивни од гледиштата на симпатизерите на СДСМ. Само 3.1% од симпатизерите на ВМРО ДПМНЕ позитивно го оценуваат овој договор, додека 52.6% го оценуваат како негативен. Кај албанскиот блок на партии разликите се многу помали. Мнозинството од симпатизерите на ДУИ (51.4%), позитивно го оценуваат договорите, додека само 10% негативно го оценуваат договорот. Слично се гледиштата и на симпатизерите на АА, 52.6% од нивните симпатизери позитивно го оценуваат договорот, додека само 5.3% како негативен. Оттаму, прашањето кое мора да се постави е „Кој го поткопува договорот?“

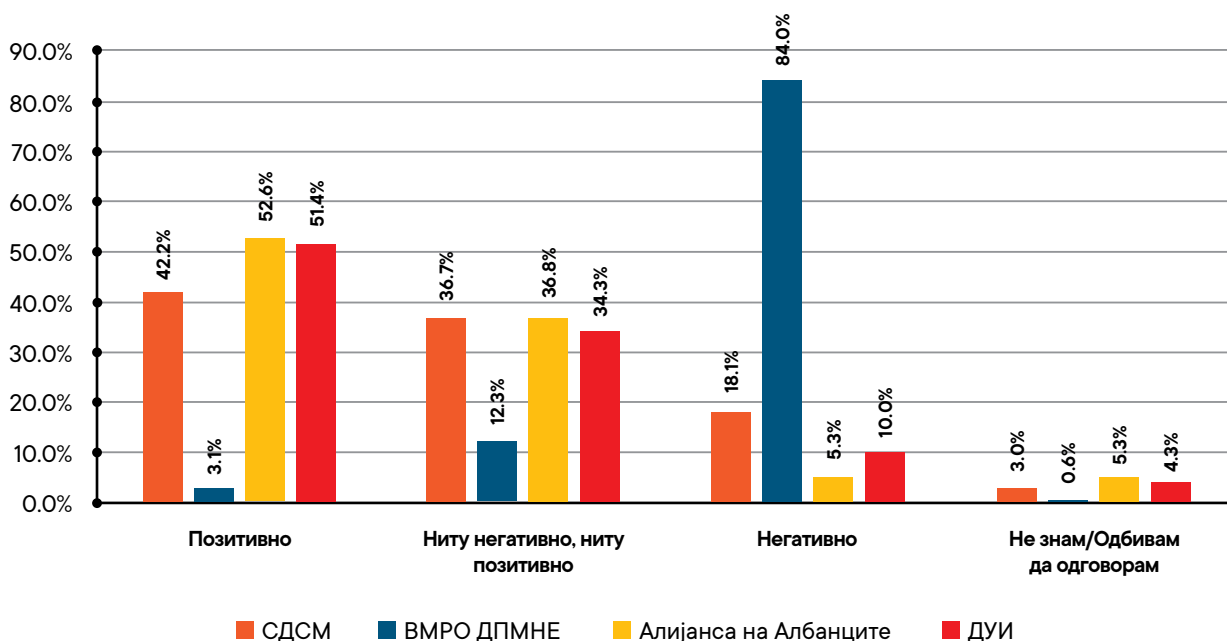

График 31. Имиџ опсерваторија 2020 – Договор со Бугарија, партиска припадност

4. Стратешко партнерство повеќе од добрососедство

Четвртото прашање беше повторно поставено на Ликертова скала од 1 до 5, каде 5 значи целосно позитивно, а 1 целосно негативно го оценуваат Преспанскиот договор меѓу Република Северна Македонија и Република Грција. Овој договор позитивно (одговориле 4 или 5) го оцениле 26% од испитаниците, со 3ка 29%, додека негативно го оцениле 41% од граѓаните.

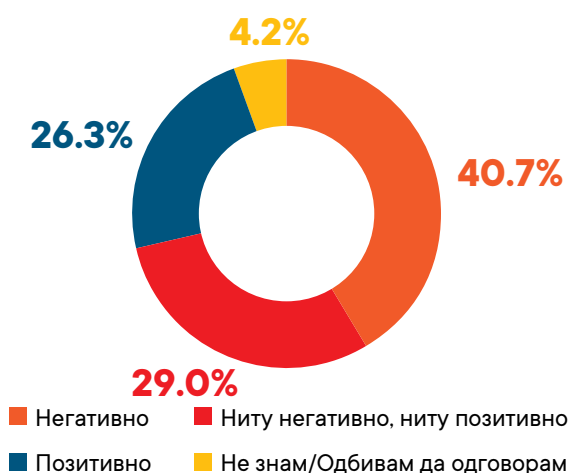

График 32. Имиџ опсерваторија 2020 – Договор со Грција

Оттаму, произлегува дека Договорот за трајно надминување на разликите околу името и стратешко партнерство помеѓу Северна Македонија и Грција има поголема доверба помеѓу граѓаните од оној за добрососедство.

Во односот на степенот на образование поддршката на договорот расте пропорционално со висината на образованието. Кај испитаниците со основно образование поддршката е најниска односно 17.7%, кај испитаниците со средно образование поддршката изнесува 25.1%, додека кај испитаниците со високо образование поддршката е највисока со 28.7%.

Според возраста, поддршката е поизразена кај помладите испитаници. Кај испитаниците од 18 до 29 години поддршката за овој договор изнесува 29.1%, додека кај испитаниците од 30 до 39 години 30.7%. Кај повозрасните испитаници поддршката за овој договор е помала. Поддршката кај испитаниците од 50 до 59 години изнесува 20.5%, додека кај испитаниците од 60 до 69 години поддршката изнесува 21.3%.

Разликите според етничката припадност и по ова прашање е голема. Само 16.9% од Македонците го оценуваат овој договор за позитивен, додека кај Албанците поддршката за овој договор изнесува 51.8%.

Големи разлики постојат и според партиската припадност и таа повторно е изразена кај македонскиот блок. Кај симпатизерите на СДСМ 48.8% се изјасниле позитивно за договорот, додека негативно го оцениле само 13.3%. Кај симпатизерите на ВМРО ДПМНЕ гледиштата по овој договор се сосема различни, само 3.1% позитивно го оценуваат овој договор, додека негативно го оценуваат 86.5%. Кај симпатизерите на албанскиот блок на партии гледиштата се генерално позитивни по ова прашање. 57.1% од симпатизерите на ДУИ позитивно го оценуваат овој договор, додека кај симпатизерите на АА поддршката е уште поизразена, односно 78.9%.

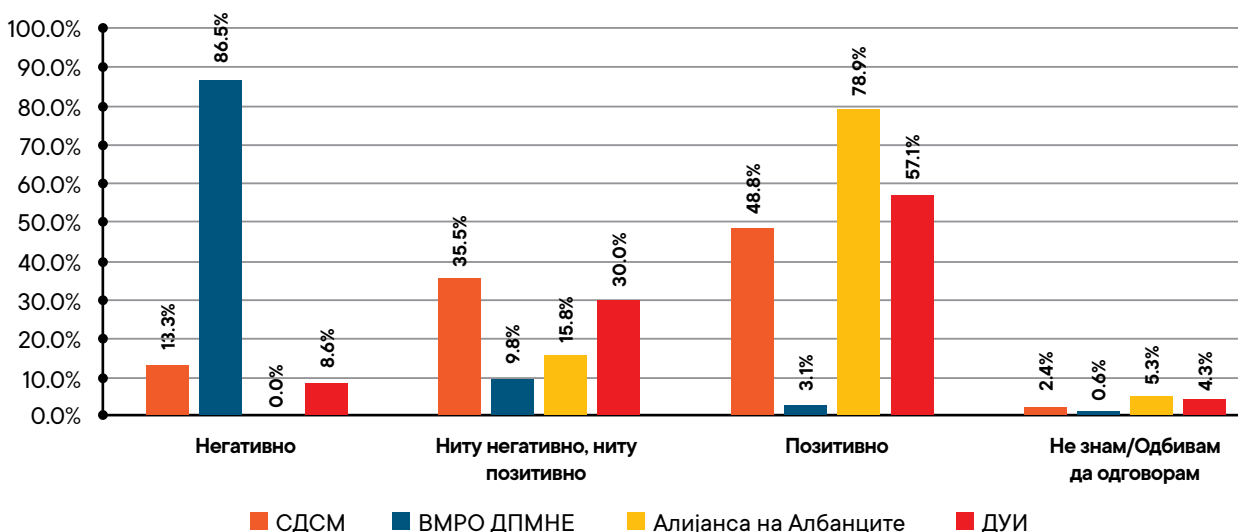

График 33. Имиџ опсерваторија 2020 – Договор со Грција, партиска припадност

Профили на држави

IX. Профили на држави

1. АВСТРИЈА

Република Австрија
(Republik Österreich)

Група	држави-членки на ЕУ
Население	8.822.267
Главен град	Виена
Меѓународен код	(АТ)
Датум на воспоставување дипломатски односи	23 декември 1994
Бруто домашен производ (тековни цени, милијарди долари)	476,81
БДП стапка на пораст (2018 година)	2,4 %
Ранг 2019	13

i. Индекс на меѓународно присуство

График 34. Преглед на присуството на Австрија во 2019, по димензи и променливи

Австрија има сериозно присуство во областа на директните инвестиции, кои се концентрирани во важни сектори како што се финансискиот и телекомуникацискиот сектор, а остварува присуство и обезбедувајќи помош. Најпрвин како држава донатор на развојна помош, а потоа и како држава од која потекнуваат дел од вкупните девизни дознаки за Северна Македонија. Сепак, Австрија не може да се пофали со високо политичко присуство, или пак присуство во меката, културна димензија.

Во однос на политичката димензија, Австрија се наоѓа на четиринаесеттото место што најмногу се должи на стабилната дипломатска мисија и постоењето на економско претставништво. Додека, кај културното или мекото присуство, оваа година Австрија го бележи својот врв и се наоѓа на дванаесеттото место, што претставува скок за три места споредено со 2000 година.

ii. Имиџ опсерваторија

Австрија има релативно добар имиџ во јавноста во Северна Македонија. Дури 40% проценти од граѓаните на Северна Македонија го оцениле односот на Австрија кон државава како позитивен, пријателски, добар, или однос на поддршка. Наспроти тоа, само 8% препознаваат негативен или непријателски однос.

Виена, Хофбург, Шенбрун, виенските балови, филхармонија и класичната музика се првата асоцијација за Австрија кај една третина од македонските граѓани, додека речиси една петтина од граѓаните ја поврзуваат државата со алпите, зимските спортови и зимскиот туризам. Само 1% од македонските граѓани ја гледа Австрија преку својата инвестиција во Северна Македонија, компанијата EVN.

Интересно, еден мал дел од македонските граѓани, Австрија ја поистоветува со актуелниот премиер Себастијан Курц, а има такви за кои првичната асоцијација се познатите композитори Волфганг Амадеус Моцарт и Јохан Штраус.

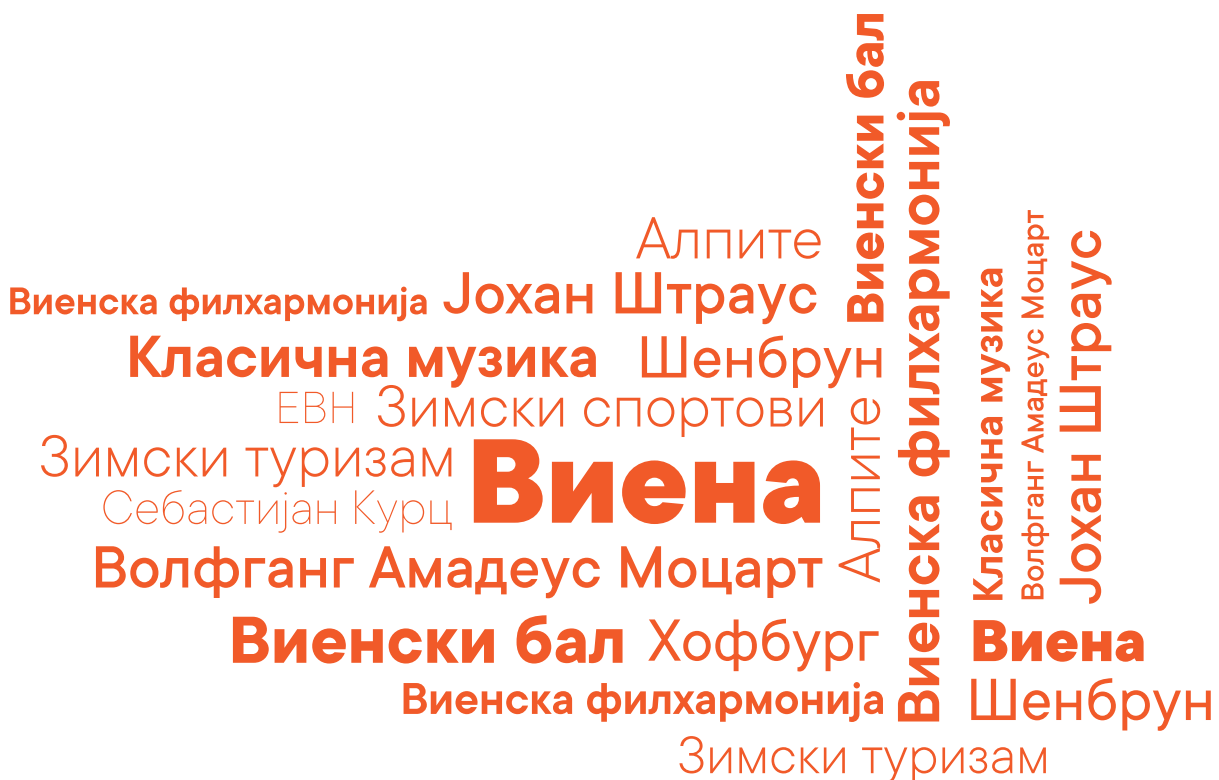

График 35. Имиџ опсерваторија 2020 – Австрија

2. АЛБАНИЈА

Република Албанија
(Republika e Shqipërisë)

Група	Западен Балкан
Население	2.870.324
Главен град	Тирана
Меѓународен код	(AL)
Датум на воспоставување дипломатски односи	24 декември 1993
Бруто домашен производ (тековни цени, милијарди долари)	39,83
БДП стапка на пораст (2018)	4,1 %
Ранг	10

i. Индекс на меѓународно присуство

График 36. Преглед на присуството на Албанија во 2019, по димензии и променливи

Албанија остварува исклучително ниско економско присуство во Северна Македонија, а се јавува само со мал придонес преку увозот на производи, односно преку странските директни инвестиции. Сепак, таа е соседна држава и за целокупната албанска етничка заедница тоа е државата со која се поистоветуваат. Оттаму, очекувано, Албанија влегува во десетте највисоко рангирани држави за 2019 година во однос на политичката димензија. Во однос на оваа димензија, Северна Македонија и Албанија имаат исклучително интензивна билатерална соработка што се манифестира низ вкупно 78 потпишани билатерални договори.

Големината на албанската етничка заедница го димензионира и културното присуство на Албанија. Во 2019 година, таа се наоѓа на осмото место, што претставува напредок споредено со 2010, иако не е ниту близу до позицијата што оваа држава ја имала во 2000 година. Притоа, јасно е дека присуството во културната димензија се должи главно на бројот на споменувања во медиумите и социјалните медиуми.

ii. Имиџ опсерваторија

Проклетството на соседна држава е засилено со фактот дека во Северна Македонија има голема албанска етничка заедница. Имиџот на оваа држава во јавноста е поделен. Приближно една петтина од граѓаните на државата ја асоцираат Албанија со непријателски или негативен однос што го поврзуваат со повиците и иконографијата на Голема Албанија. Сепак, една половина од граѓаните во Албанија препознаваат пријател, сосед, кој има позитивен однос на поддршка и соработка.

Имиџот за Албанија кај граѓаните на Северна Македонија го прави туризмот, речиси една третина, а потоа следуваат добрата храна и алкохолот. Премиерот Еди Рама за мал дел од нашите граѓани го прави имиџот на Албанија. Интересно, двојно поголем е бројот на оние кои го препознаваат Скендербег.

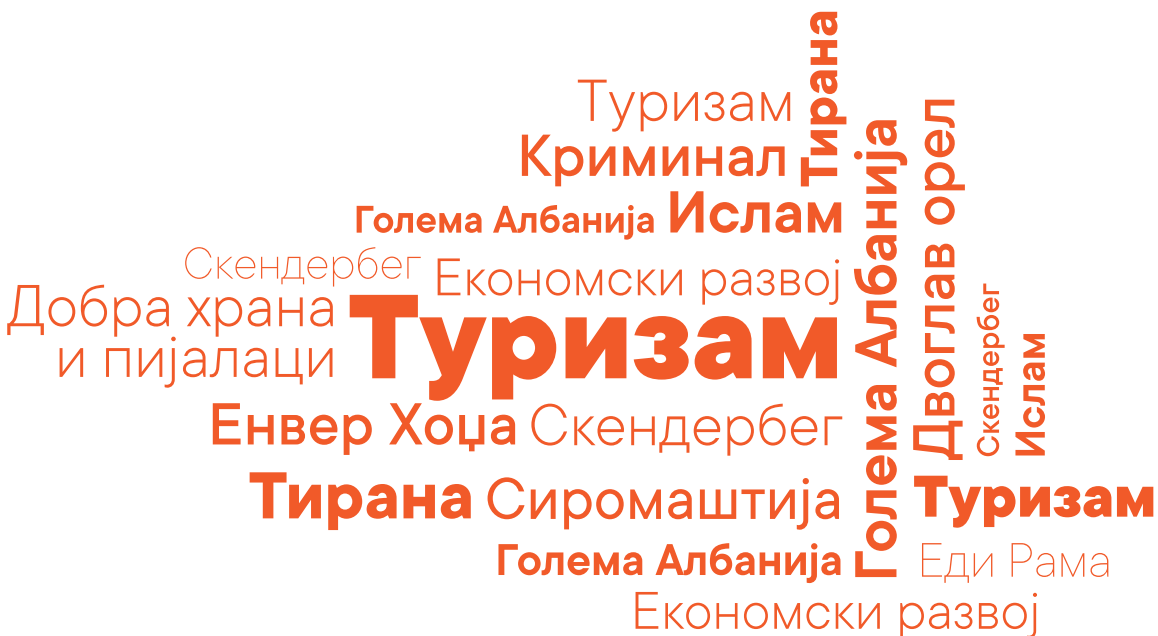

График 37. Имиџ опсерваторија 2020 - Албанија

3. БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

Босна и Херцеговина
(Bosna i Hercegovina)

Група	Западен Балкан
Население	3.509.728
Главен град	Сараево
Меѓународен код	(BA)
Датум на воспоставување дипломатски односи	27 мај 1993
Бруто домашен производ (тековни цени, милијарди долари)	49,72
БДП стапка на пораст (2018)	3,6 %
Ранг	21

i. Индекс на меѓународно присуство

График 38. Преглед на присуството на Босна и Херцеговина во 2019, по димензии и променливи

Босна и Херцеговина остварува многу ниско економско присуство во Северна Македонија, а се појавува само преку увозот на производи и во директните инвестиции. Иако делиме заедничка историја, како дел од Југославија, оттаму би се очекувало да делиме повеќе културни и политички врски, сепак Босна и Херцеговина нема забележително присуство ниту во политичката, ниту во културната димензија.

ii. Имиџ опсерваторија

Има многу емпатија, многу емоции кога македонските граѓани зборуваат за Босна и Херцеговина, особено кога зборуваат за ужасите на граѓанската војна или врските од минатото. Сребреница, Сутјеска, Мостар, Сараево, Баш Чаршија, Тузла се главните асоцијации за Босна и Херцеговина, веднаш со музиката и убавата храна. За илустрација, дури една третина од граѓаните ја препознаваат по главниот град и храната.

Речиси две третини од македонските граѓани сметаат дека државава во Босна и Херцеговина има пријател кој добро се однесува кон нас, а за многу од нив вистинскиот имиџ за Босна и Херцеговина покрај кебапот го прават Меша Селимовиќ, Дино Мерлин и Кемал Монтено.

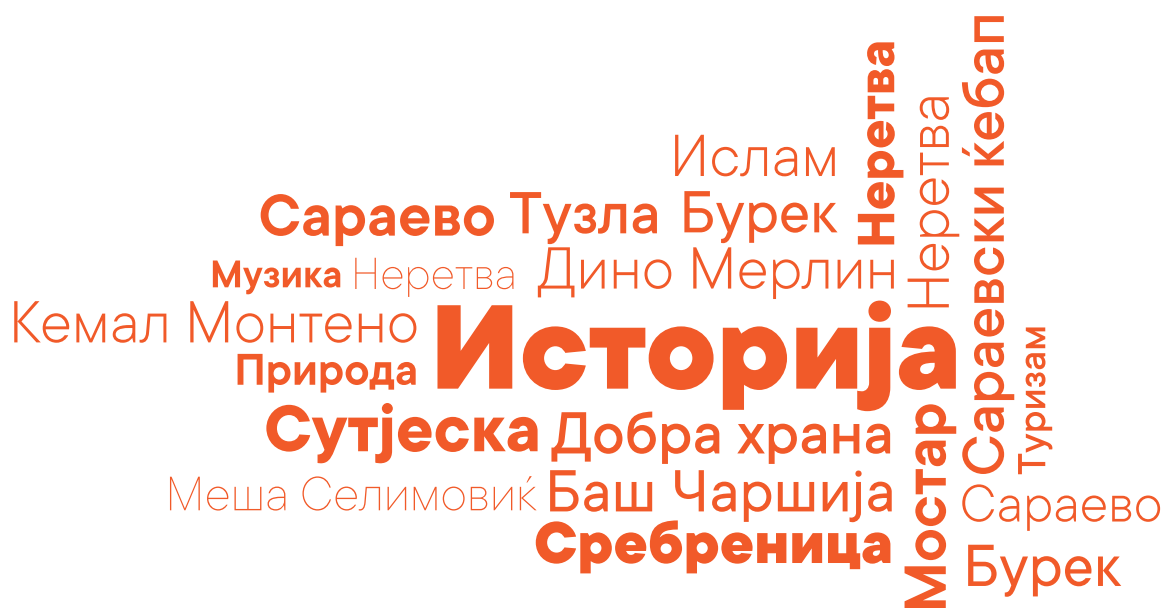

График 39. Имиџ опсерваторија 2020 – Босна и Херцеговина

4. БУГАРИЈА

Република Бугарија
(Република Българија)

Група	држави-членки на ЕУ
Население	7.000.039
Главен град	Софија
Меѓународен код	(BG)
Датум на воспоставување дипломатски односи	31 декември 1993
Бруто домашен производ (тековни цени, милијарди долари)	170,92
БДП стапка на пораст (2018)	3,1 %
Ранг	3

i. Индекс на меѓународно присуство

График 40. Преглед на присуството на Бугарија во 2019, по димензии и променливи

Бугарија остварува континуирано значајно економско присуство во Северна Македонија, а видлива е преку увозот на производи и услуги, како и поради растечкиот придонес во директните инвестиции во нашата земја.

Во 2019 година, Бугарија се наоѓа највисоко на листата според политичкото присуство. Тоа првенствено се должи на потпишаниот договор за добрососедство од 1 август 2017 година, како и дополнителните 5 билатерални договори во 2019 година. Во однос на политичкото присуство на Бугарија, важно е да се посочи на бројот на разменски посети и фактот дека тоа е екстремната вредност во променливата.

Како соседна држава, Бугарија е на седмото место на листата на културно присуство. Притоа, нејзиното присуство е исклучително изразено во однос на културната соработка, но и кај туризмот. Бугарија е четвртата држава според бројот на туристи кои ја посетиле државата во 2019 година.

ii. Имиџ опсерваторија

Имиџ опсерваторијата за 2020 покажува дека мислењето на македонската јавност е исклучително поделено во однос на соседна Бугарија. Она што е интересно во анкетата е дека за Бугарија е најподелено мислењето, така 33% во Бугарија препознаваат пријател, соработник, поддржувач, сосед кој позитивно се однесува кон државава. Подеднакво толку, односно 33% сметаат дека Бугарија има негативен, непријателски, неправеден, дволичен, уценувачки однос кон Северна Македонија.

Ако односот на Бугарија кон Северна Македонија може лесно да се групира во две големи групи, тогаш имиџот за државата е исклучително разложен. Иако нашите граѓани главно препознаваат во Бугарија туристичка земја и голем број на туристички центри, има такви кои зборуваат за непријатели или окупатори, за измамници или генерално за нешто лошо. Веројатно најдобрата асоцијација на македонските граѓани за Бугарија се пасошот, договорот за добрососедство и премиерот Бојко Борисов.

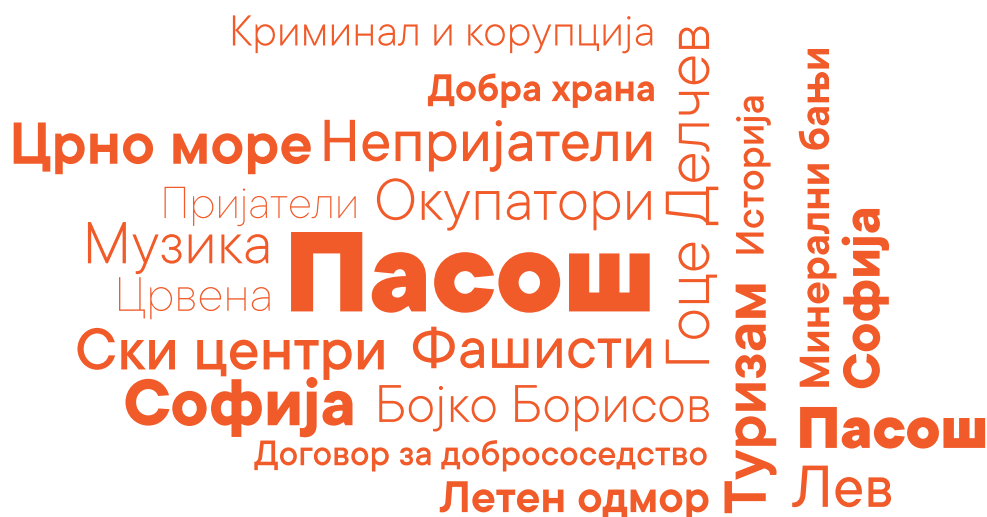

График 41. Имиџ опсерваторија 2020 – Бугарија

5. ГЕРМАНИЈА

Сојузна Република Германија
(Bundesrepublik Deutschland)

Група	држави-членки на ЕУ
Население ¹⁴	83.039.099
Главен град	Берлин
Меѓународен код	(DE)
Датум на воспоставување дипломатски односи	16 декември 1993
Бруто домашен производ (тековни цени, милијарди долари)	4.443,56
БДП стапка на пораст (2018)	1,5 %
Ранг	4

и. Индекс на меѓународно присуство

График 42. Преглед на присуството на Германија во 2019, по димензии и променливи

Германија има најсилно економско присуство во Северна Македонија во сите години на набљудување, а претставува најзначаен трговски партнер и еден од најголемите директни инвеститори во земјата. Исто така, Германија е во првите пет држави во однос на политичко присуство, како и на шестото место по своето меко или културно присуство.

Своето политичко присуство Германија главно го должи на големата и стабилна дипломатска мисија во Северна Македонија, како и на широкиот обем на претставување во државата. Дипломатската мисија, како и интензитетот на разменски посети зборува за стратешкиот интерес на Германија и покрај фактот дека државата е незабележлива во однос на воената соработка.

Во однос на мекото присуство, Германија е една од екстремните вредности во однос на технологијата, што зборува за нашата економска соработка и потрошувачките навики, како и во областите на јавниот дискурс во медиуми и социјални медиуми.

¹⁴ Според податоците од пописот на населението од 2011 година.

ii. Имиџ опсерваторија

За македонската јавност нема дилеми дека Германија е наш пријател. Високи 80% од граѓаните на Северна Македонија ја сметаат Германија за пријател, соработник, партнер со позитивен однос кон државава. За дел од граѓаните (4%), Германија е симбол за Европа, а само 3,4% сметаат дека таа е непријателски расположена кон Северна Македонија.

Имиџот на Германија го прави повторно економијата. За речиси една третина од граѓаните (32%) Германија е можност за вработување и емигрирање, како и добра економија. Ако пак прашате што е тоа што нај повеќе ги потсетува на Германија, тогаш на врвот ќе ги имате автомобилите и спортот, особено фудбалот. Баерн Минхен, Баер Леверкузен, Борусија Дортмунд се дел од лицата на Германија. Има такви кои се уште се сеќаваат на Втората Светска војна и Адолф Хитлер, но за македонските граѓани лицето на Германија го прави канцеларката Ангела Меркел. Еден од секои десет граѓани, како и многу од испитаниците експерти, ја препознаваат Германија по канцеларката, а неа ја препознаваат како лидерот кој најмногу прави за заштитата на интересите на своите граѓани.

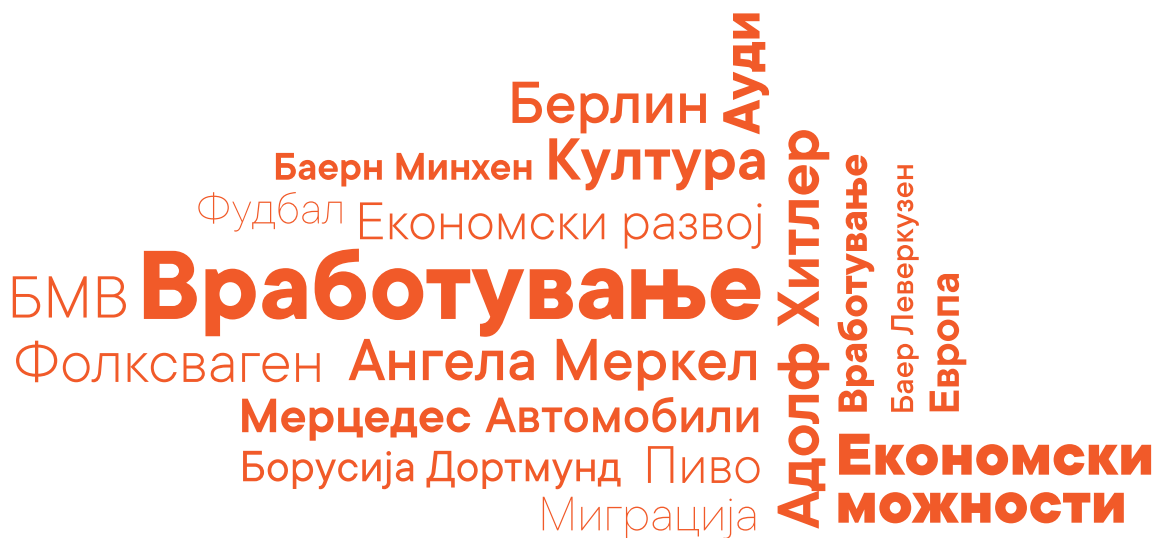

График 43. Имиџ опсерваторија 2020 – Германија

6. ГРЦИЈА

Република Грција
(Ελληνική Δημοκρατία)

Група	држави-членки на ЕУ
Население	10.741.165
Главен град	Атина
Меѓународен код	(GR)
Датум на воспоставување дипломатски односи	31 мај 2019
Бруто домашен производ (тековни цени, милијарди долари)	323,65
БДП стапка на пораст (2018)	1,9 %
Ранг	11

i. Индекс на меѓународно присуство

График 44. Преглед на присуството на Грција во 2019, по димензии и променливи

Грција остварува континуирано значајно економско присуство во Северна Македонија. Од оваа држава е главниот увозник на нафта и деривати, а има силен придонес и во увозот на други производи и услуги. Вложувањата во периодот околу 2000 година и натаму го одржуваат високото ниво на директни инвестиции во државава.

Грција е на дното на политичко присуство што се должи на фактот дека дипломатските односи помеѓу двете држави беа воспоставени во 2019 година. Она што недостига во политичко присуство, Грција го надополнува во културната димензија каде се наоѓа во првите пет држави. Притоа, главниот извор на присуството Грција го обезбедува преку туризмот, но и како елемент на јавниот дискурс и споменувањето во медиумите и на социјалните мрежи.

7. ИТАЛИЈА

Република Италија
(Repubblica Italiana)

Група	држави-членки на ЕУ
Население	60.483.973
Главен град	Рим
Меѓународен код	(IT)
Датум на воспоставување дипломатски односи	16 декември 1993
Бруто домашен производ (тековни цени, милијарди долари)	2.454,81
БДП стапка на пораст (2018)	0,8 %
Ранг	7

і. Индекс на меѓународно присуство

График 46. Преглед на присуството на Италија во 2019, по димензии и променливи

Италија е петта земја според економското присуство. Притоа, присуството е позначајно кај увозот на преработки и услуги, додека видливо присуство има и како извор на девизни дознаки за Северна Македонија. Во однос на политичката димензија, Италија се наоѓа на деветтото место кое се должи на постојаноста во секоја од променливите, како и на обемот на дипломатското претставување во државата.

Северна Македонија и Италија имаат исклучително високо ниво на културна размена, оттаму Италија се наоѓа меѓу десетте највисоко рангирани држави во меката димензија.

ii Имиц опсерваторија

Италија е од оние држави за кои македонските граѓани немаат никаква дилема. Речиси 60% од граѓаните на оваа држава гледаат како на пријател и деловен соработник кој има позитивен однос кон Северна Македонија. Само 2% од испитаниците одговориле дека Италија има негативен однос.

Пица, паста, пршута, пармезан, моцарела итн. се производите кои го креираат имицот на Италија. Една петтина од македонските граѓани ја препознаваат оваа држава преку храната. За многу од македонските граѓани спортот, автомобилите, стилот и културата се она по што ја препознаваат Италија. Покрај големиот број на туристички места, многумина ги споменуваат различните фудбалски клубови, но има такви за кои Данте Алигиери, Леонардо и Микеланџело се вистинската слика за Италија, или пак Моника Белучи. Интересно, од актуелните лидери асоцијација за Италија е Силвио Берлускони, како и пандемијата со КОВИД-19.

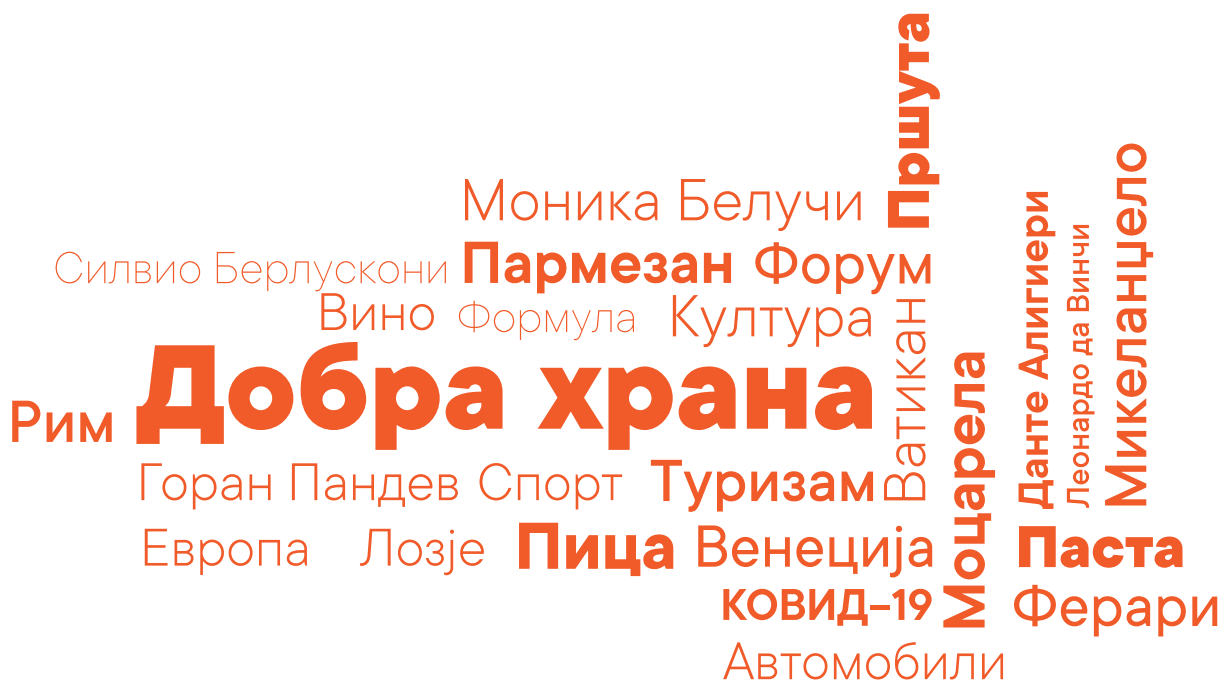

График 47. Имиц опсерваторија 2020 – Италија

8. КИНА

Народна Република Кина
(Zhōnghuá Rénmín Gònghéguó)

Група	глобални играчи
Население ¹⁵	1.392.730.000
Главен град	Пекинг
Меѓународен код	(CN)
Датум на воспоставување дипломатски односи	12 октомври 1993
Бруто домашен производ (тековни цени, милијарди долари)	27.306,98
БДП стапка на пораст (2018)	6,6 %
Ранг	15

i. Индекс на меѓународно присуство

График 48. Преглед на присуството на Кина во 2019, по димензии и променливи

Кина не влегува во групата на десет земји со најголемо економско присуство во Северна Македонија во моментот, но нејзиното присуство континуирано се зголемува низ годините во увозот на преработки, директните инвестиции, а делумно и во развојната помош. Дури и во рамките на политичката димензија Кина нема големо присуство, а високото ниво на присуство во променливата технологија не помага особено за подобрување на позицијата.

¹⁵ Од статистички причини податоците за Народна Република Кина не ги вклучуваат оние за Специјалниот административен регион Хонгконг, како и тие за Макао. Податоците се добиени како проценка направена врз основа на национално истражување за промените кај населението спроведено врз репрезентативен примерок.

ii. Имиџ опсерваторија

Интересно, 1 од секои 10 граѓани на Северна Македонија смета дека Кина донира за економскиот и демократски развој на државата, а 15% од македонските граѓани Кина ја поврзуваат со трговија, бизнис, инвестиции и соработка. Гледано низ призмата на политичката припадност, 34% од гласачите на ВМРО-ДПМНЕ сметаат дека Кина е наш пријател споредено со 18% од гласачите на СДСМ. Додека речиси изедначени се оние кои гледаат позитивен однос на Кина кон нас.

Главниот имиџ на Кина го прави пандемијата на КОВИД-19. Дури 21% од македонските граѓани ја поврзуваат државата со вирусот и болеста. Постојат многумина кои првата асоцијација на Кина ја прават со компанијата Али Експрес, кинеската храна и големиот кинески ѕид, а има такви кои ја поврзуваат со комунизам, социјализам и диктатура. Интересно, како за нација која исклучително многу страв искажа од воведувањето на 5Г мрежата, забележителен дел од граѓаните споменуваат уште една кинеска компанија, Хуавеи.

График 49. Имиџ опсерваторија 2020 – Кина

9. КОСОВО

Република Косово
(Republika e Kosovës)

Група	Западен Балкан
Население ¹⁶	1.810.891
Главен град	Приштина
Меѓународен код	(XK)
Датум на воспоставување дипломатски односи	17 октомври 2009
Бруто домашен производ (тековни цени, милијарди долари)	22,12
БДП стапка на пораст (2018)	3,8 %
Ранг	19

і. Индекс на меѓународно присуство

График 50. Преглед на присуството на Косово во 2019, по димензии и променливи

Косово остварува многу ниско економско присуство во Северна Македонија. Притоа се јавува со мал придонес преку увозот на производи и во директните инвестиции. Очекувано, како млада држава Косово има ниско културно и политичко присуство. Во делот на политичката димензија, Косово е рангирано на 23тото место, додека во културната димензија се наоѓа на 21 место.

ii. Имиц опсерваторија

За една третина од граѓаните Косово е пријателска држава која има позитивен однос кон Северна Македонија. Од другата страна, исто толкав е бројот на граѓаните кои во Косово препознаваат непријател, со негативен или некоректен однос што главно се должи на стравот од националистичката реторика за „Голема Албанија“. Гледано низ призмата на политичката припадност, нема граѓани кои се изјасниле негативно за Косово помеѓу гласачите на албанскиот блок партии. Кај македонските политички партии односот е 3:1 за гласачите на ВМРО-ДПМНЕ наспроти оние на СДСМ кај граѓаните со негативен став кон Косово. Ако се анализира онаа група што има позитивно мислење, тогаш соодносот е 2:1 за гласачите на СДСМ.

Имицот на Косово е се уште под влијание на мрачниот и недефиниран период на младата држава пред нејзината независност. Главната асоцијација за Косово е криминалот што го истакнале 12% од македонските граѓани. Сепак, за голем бројот на македонски граѓани асоцијацијата со Косово се туризмот, храната, како и на базата Бондстил, Албин Курти и Дуа Липа.

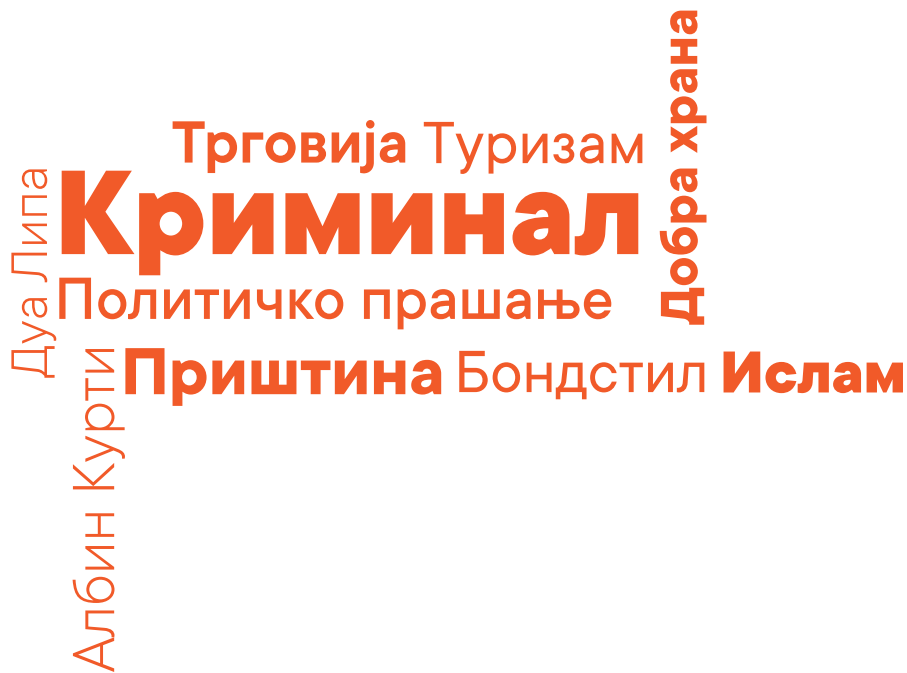

График 51. Имиц опсерваторија 2020 – Косово

10. ОБЕДИНЕТО КРАЛСТВО

Обединето Кралство
(United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland)

Група	глобални играчи
Население ¹⁷	66.273.576
Главен град	Лондон
Меѓународен код	(GB)
Датум на воспоставување дипломатски односи	16 декември 1993
Бруто домашен производ (тековни цени, милијарди долари)	3.162,41
БДП стапка на пораст (2018)	1,4 %
Ранг	8

i. Индекс на меѓународно присуство

График 52. Преглед на присуството на Обединето Кралство во 2019, по димензии и променливи

Обединето Кралство е на четвртото место според економското присуство. Има највисока состојба на директни инвестиции во Северна Македонија. А, има најголемо присуство и во однос на увозот на услуги, додека благо заостанува кај производите. Најзастапениот производ кои се увезува од оваа држава кај нас е платината која претставува суровина на една од поголемите британски инвестиции кај нас.

За разлика од економската димензија, во политичката и во културната димензија присуството на Обединетото Кралство се движи во долниот крај од табелата, односно на 16тото и на 15тото место.

¹⁷ Податоците се однесуваат за вообичаеното резидентно население и ги исклучуваат Каналските острови (Гернзи и Џерси) како и Островот Ман.

ii. Имиџ опсерваторија

Квалитативното истражување во рамките на Имиџ опсерваторијата покажа дека Обединетото Кралство е препознаено како држава која е влијателна во демократските процеси во Северна Македонија и одржува високо ниво на вклученост. Споредено со развојната помош и другата помош обезбедена од Обединетото Кралство, граѓаните сепак не ја препознаваат оваа држава како голем пријател. На прашањето „Кога ќе се спомене Обединетото Кралство, што е првото нешто што ви паѓа на ум, а го опишува односот кон Северна Македонија?“ една третина од граѓаните не можела да направи никаква асоцијација. За малку повеќе од една четвртина од македонските граѓани (28%) Обединетото Кралство има добар, пријателски, однос на економска и политичка соработка и поддршка, како и однос на деловен партнер. Од другата страна, негативно го перципираат Обединетото Кралство само 10% од граѓаните.

Биг Бен, Темза, Шекспир, Битлси, Дејвид Бекам, Роби Вилијамс се дел од асоцијациите на македонските граѓани за Обединетото Кралство. Сепак, портретот на кралицата е графички симбол за многу нешта поврзани со државата, а според Имиџ опсерваторијата Кралицата Елизабета Втора е главниот имиџ за оваа држава кај речиси една третина (31%) од македонските граѓани. Дамите се главните ликови за Обединетото Кралство. Покрај кралицата, од членовите на кралското семејство на листата можат да се прочитаат принцезата Дијана и принцезата Кетрин, а интересно од политичките лидери главната асоцијација за Обединетото Кралство е поранешната премиерка Маргарет Тачер.

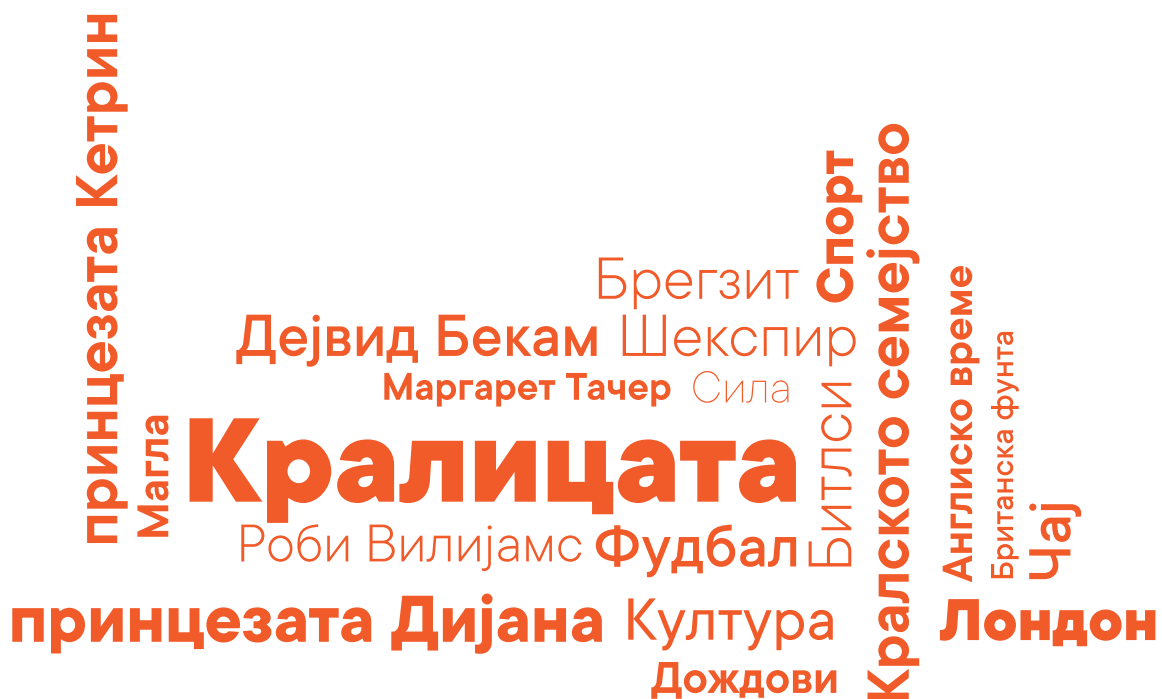

График 53. Имиџ опсерваторија 2020 – Обединето Кралство

11. ПОЛСКА

Република Полска
(Rzeczpospolita Polska)

Група	држави-членки на ЕУ
Население ¹⁸	38.406.000
Главен град	Варшава
Меѓународен код	(PL)
Датум на воспоставување дипломатски односи	30 декември 1993
Бруто домашен производ (тековни цени, милијарди долари)	1.287,28
БДП стапка на пораст (2018)	5,1%
Ранг	20

и. Индекс на меѓународно присуство

График 54. Преглед на присуството на Полска во 2019, по димензии и променливи

Полска остварува умерено економско присуство во Северна Македонија, кое главно се остварува преку увоз на производи и услуги и директни инвестиции. Забележлив е трендот на зголемување на присуството на Полска, особено преку директните инвестиции. Во однос на политичката димензија, Полска нема видливо присуство и се наоѓа на 18 место, додека кај културната димензија е на 16 место.

¹⁸ Податоците се однесуваат за вообичаеното резидентно население.

ii. Имиџ опсерваторија

Слабото присуство на Полска се покажува и преку фактот дека дури 40% од македонските граѓани немаат став за Полска. Притоа, 30% од македонските граѓани гледаат во Полска пријател, кој има одличен однос со Северна Македонија, додека само 3% сметаат дека Полска не ни е пријател.

Дури и кога станува збор за имиџот на државата македонските граѓани немаат став. Дури 42% одбиле да одговорат или не знаеле што би можеле да посочат. Оние кои сепак на нешто посочиле, зборуваат низ емоциите од теророт на Втората Светска војна, холокаустот на Евреите и логорот на смртта во Аушвиц.

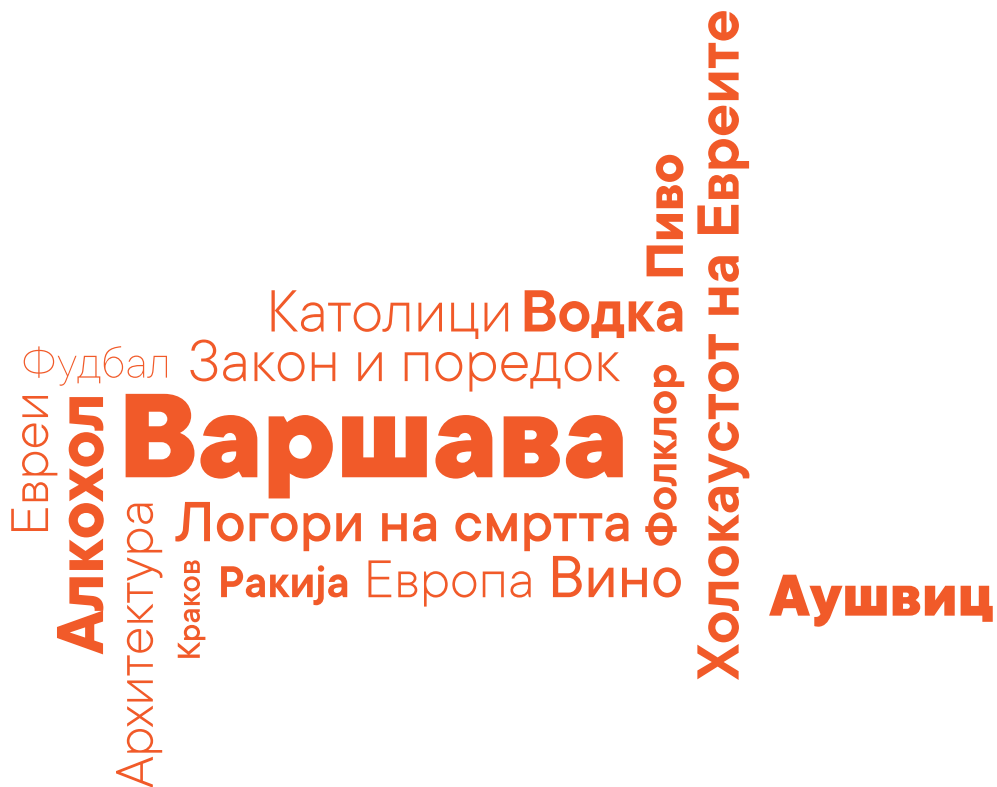

График 55. Имиџ опсерваторија 2020 – Полска

12. РОМАНИЈА

Романија
(România)

Група	држави-членки на ЕУ
Население	22.170.586
Главен град	Букурешт
Меѓународен код	(RO)
Датум на воспоставување дипломатски односи	11 јануари 1995
Бруто домашен производ (тековни цени, милијарди долари)	549,20
БДП стапка на пораст (2018)	4,0 %
Ранг	16

i. Индекс на меѓународно присуство

График 56. Преглед на присуството на Романија во 2019, по димензии и променливи

Романија остварува ниско економско присуство во Северна Македонија, а се јавува со мал придонес преку увозот на производи. Од другата страна, Романија се наоѓа на единаесеттото место во политичко присуство. Додека во културната димензија е на 18тото место. Интересно, Романија има забележителна билатерална соработка споредено со останатите променливи во политичкото присуство, а има и голем контингент на туристи.

ii. Имиџ опсерваторија

Имиџ опсерваторијата и за Романија покажува слично искуство како и за Полска. Високи 42% од испитаниците немаат став за односот на Романија кон Северна Македонија, додека само 13% гледаат неутрално на истиот. Малку повеќе од една третина од граѓаните на Северна Македонија, или 36% во Романија гледаат пријател и соработник кој има позитивен однос.

Главната асоцијација за Романија на македонските граѓани им е грофот Дракула. Стереотипите се силно изразени и тука, па за дел од испитаниците асоцијацијата за Романија се ромите и сиромаштијата, додека за 6% од населението главните асоцијации за Романија се поранешниот лидер Николае Чаушеску и Влашката етничка заедница.

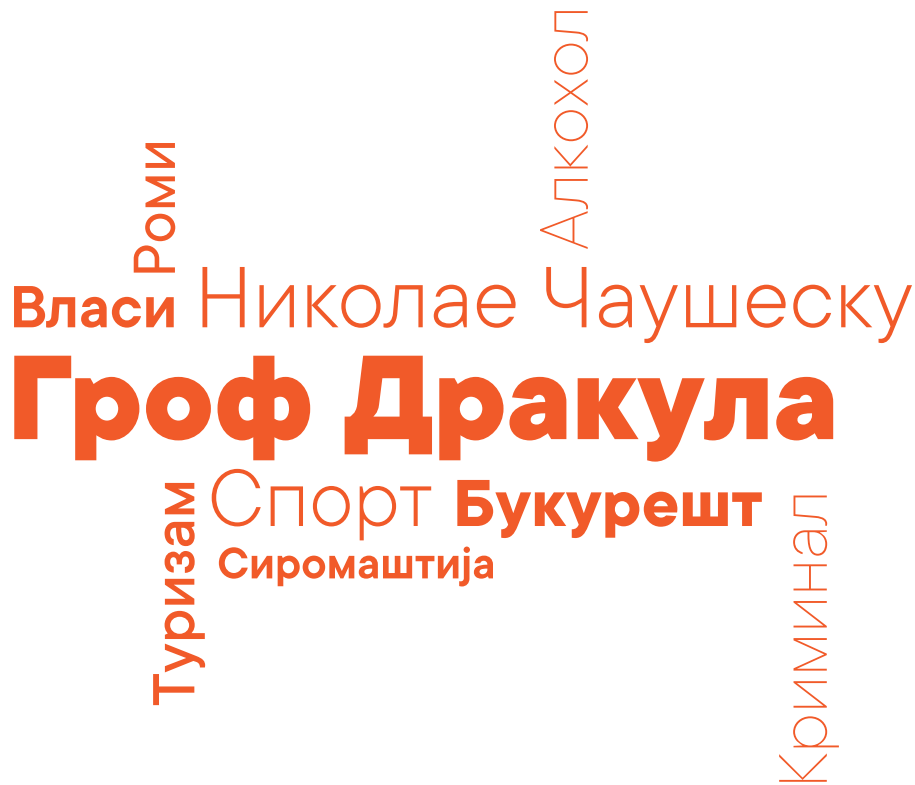

График 57. Имиџ опсерваторија 2020 – Романија

13. РУСИЈА

Руска Федерација
(Российская Федерация)

Група	глобални играчи
Население ¹⁹	144.526.636
Главен град	Москва
Меѓународен код	(RU)
Датум на воспоставување дипломатски односи	31 јануари 1994
Бруто домашен производ (тековни цени, милијарди долари)	4.389,96
БДП стапка на пораст (2018)	2,3 %
Ранг	12

и. Индекс на меѓународно присуство

График 58. Преглед на присуството на Русија во 2019, по димензии и променливи

Русија нема значајно присуство преку директни инвестиции, девизни дознаки или развојна помош во државава. Најсилното економско присуство се исказува преку увозот на гас кој Северна Македонија го прави од таму.

Политичкото присуство на Русија јакне низ годините. Во 2000 година, Русија се наоѓа на шеснаесеттото место. Во 2010, на единаесеттото, а во 2019 година на седмото место. Силното политичко присуство се заснова на големата дипломатска мисија разгранета преку културен центар, економско претставништво и почесни конзулати. За разлика од политичкото, руското културно присуство слабее. Имено, Русија во 2000 година е на седмото место за во 2019 да се најде на дванаесеттото место во однос на културно присуство, а највидлива е во културната размена и соработка.

ii. Имиџ опсерваторија

Дури половина од македонците сметаат дека односот на Русија кон Македонија е добар, односно 22% (пријателски), 19% (добар), 9% (позитивен). Од другата страна само 8% сметаат дека Русија има негативен или непријателски став кон државава.

Имиџот на Русија го прави воената сила, или сеќавањето за Црвената армија и успехите од Втората Светска војна. Оттаму главната асоцијација за оваа држава кај македонските граѓани е претседателот Владимир Путин, за кого многумина додаваат придавки од типот, православен, лидер, моќен, воена чизма итн. Во оваа форма на асоцијации за македонските граѓани, имиџот на Русија го прават и олигарсите, а интересно е да се спомене и домашниот Самсоненко. Студот и зимските ноќи се следната асоцијација, како и Москва. Додека на третото место е алкохолот и особено вотката. Романтиката на рускиот јазик и култура ги истакнува познатите руски автори, особено Толстој и ликот на Ана Каренина.

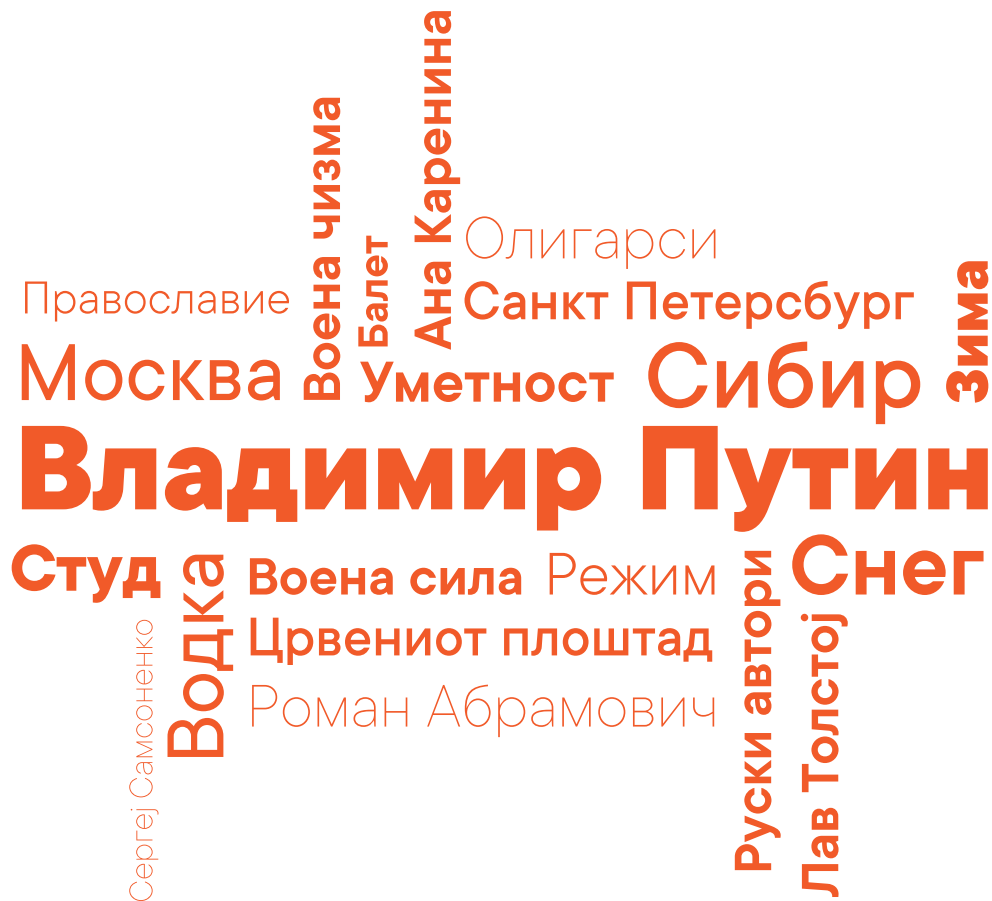

График 59. Имиџ опсерваторија 2020 – Русија

14. СЛОВЕНИЈА

Република Словенија
(Republika Slovenija)

Група	држави-членки на ЕУ
Население	2.066.880
Главен град	Љубљана
Меѓународен код	(SI)
Датум на воспоставување дипломатски односи	17 март 1992
Бруто домашен производ (тековни цени, милијарди долари)	79,17
БДП стапка на пораст (2018)	4,1 %
Ранг	6

i. Индекс на меѓународно присуство

График 60. Преглед на присуството на Словенија во 2019, по димензии и променливи

Словенија остварува континуирано значајно економско присуство во Северна Македонија кое се должи на увозот на производи и услуги, силните директните инвестиции во нашата земја и развојната помош.

Силни дипломатски врски изразени со интензивна агенда на разменски посети прави Словенија да има исклучително силно политичко присуство, на третото место во 2019 година. Во однос на културната димензија, Словенија се наоѓа на 13тото место, што го слабее општото присуство. Највисоката варијабла во оваа димензија е наука и истражување што пак се должи на традиционалните врски од минатото на заедничката држава.

ii. Имиџ опсерваторија

Во македонската јавност, Словенија важи за голем пријател на државата. Изразените и интензивни политички врски и поддршката која Словенија ја дава за Северна Македонија во НАТО и во ЕУ, очекувано водат до тоа дури 63% од испитаниците да сметаат дека односот помеѓу двете држави е пријателски, позитивен, добар, однос на поддршка и однос на соработка. За разлика, само 2% од граѓаните на Северна Македонија сметаат дека Словенија има негативен или студен однос кон нас.

Љубљана, Блед, Триглав, словенечките алпи, зеленилото и чистата природа се главната асоцијација за Словенија кај македонските граѓани.

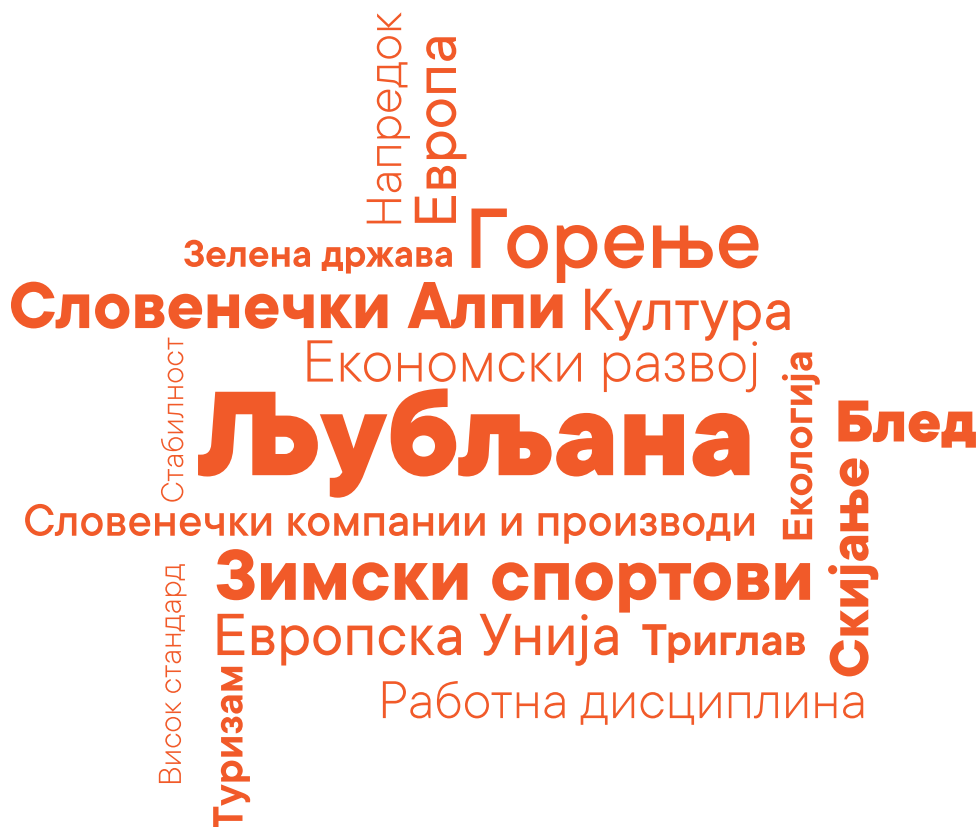

График 61. Имиџ опсерваторија 2020 – Словенија

15. СОЕДИНЕТИ АМЕРИКАНСКИ ДРЖАВИ

Соединети Американски Држави
(United States of America)

Група	глобални играчи
Население ²⁰	327.167.434
Главен град	Вашингтон
Меѓународен код	(US)
Датум на воспоставување дипломатски односи	13 септември 1995
Бруто домашен производ (тековни цени, милијарди долари)	21.427,67
БДП стапка на пораст (2018)	2,9 %
Ранг	2

i. Индекс на меѓународно присуство

График 62. Преглед на присуството на САД во 2019, по димензии и променливи

САД е на второто место според економското присуство. Притоа, САД континуирано обезбедуваат висок износ на развојна помош за нашата земја, а е извор за увоз на енергија, пред се нафта. Поради значајниот број на иселеници во оваа држава, САД е една од позначајните испраќачи на девизни дознаки.

Иако на четврто место кај политичкото присуство, индексното рангирање не смее да биде повод за потценување на државата. САД има најголема дипломатска мисија во Северна Македонија. Всушност, таа е двојно поголема од наредната држава на листата. САД има најголема доделена помош во опрема и вооружување. Кај културната димензија Соединетите Американски Држави со текот на годините го зголемуваат своето културно присуство.

²⁰ Претпоставено вкупно население според податоци на веќе спроведен попис на населението. Претпоставката ги исклучува американските војници кои се распоредени во странство, како и цивилите кои имаат постојан престој надвор од САД.

ii. Имиџ опсерваторија

Според имиџ опсерваторијата, само 5% од испитаниците сметаат дека односот на САД кон Северна Македонија е негативен. Спротивно, огромен дел од популацијата покажува различно ниво на позитивен или однос на соработка. За речиси една третина од граѓаните, или 28% односот помеѓу двете држави е позитивен, додека за 13% од граѓаните САД се пријател. Само 12% од испитаниците кажале дека односот е на соработка и поддршка, а со мали проценти се јавуваат и политички интереси, НАТО членство, економија. Интересно, анализата низ призмата на политичката припадност покажува дека најмногубројни се приврзаниците на Левица кои сметаат САД се пријател на Северна Македонија, дури 45,5% додека оние на ВМРО-ДПМНЕ се најмалубројни со само 9,2%.

Во истата насока се движат и процентите на оние кои сметаат дека односот со САД е оној на соработка и поддршка. Притоа, на врвот се приврзаниците на СДСМ (22,9%), следува Левица со 18,2% додека најдолу е ВМРО-ДПМНЕ. Оваа партија е единствената чии приврзаници гледаат на САД како на непријател.

Демократија, демонстрации, статуата на слободата се дел од асоцијациите за Соединетите Американски Држави, што зборува за карактерот и препознатливоста на карактерот на државата. За македонските граѓани препознатливи се уште и воената моќ, Белата куќа и фактот дека САД е глобална сила. Интересно, популарната култура во САД на листата на асоцијации за македонските граѓани ја претставуваат американските лидер, првенствено претседателите, но и поранешната државна секретарка и кандидатка за претседател на САД во 2016 година, Хилари Клинтон и актуелната прва дама на САД, Меланија Трамп.

16. СРБИЈА

Република Србија
(Republika Srbija)

Група	Западен Балкан
Население	7.001.444
Главен град	Белград
Меѓународен код	(RS)
Датум на воспоставување дипломатски односи	08 април 1996
Бруто домашен производ (тековни цени, милијарди долари)	130,22
БДП стапка на пораст (2018)	4,4 %
Ранг	5

i. Индекс на меѓународно присуство

График 64. Преглед на присуството на Србија во 2019, по димензии и променливи

Србија остварува континуирано значајно економско присуство во Северна Македонија. Од оваа држава се увезува главно електрична енергија, земјоделски производи и храна, а има скромни, но растечки придонеси во директните инвестиции.

Во однос на политичката димензија Србија се наоѓа на 8мата позиција каде се среќава со три од државите од регионот, Словенија, Хрватска и Бугарија, три глобални играчи, САД, Русија и Турција и Германија. Културната размена и високото ниво на образовна и научна соработка со оваа држава ја носи Србија на високото второ место во меко присуство. Сепак нејзиното откако неколку години се наоѓала на врвот, ова е пад што Србија го бележи во 2019 година.

ii. Имиџ опсерваторија

Имиџ опсерваторијата покажува дека Србија е најпозитивно оценета држава во 2019. Очигледно врските и блискиот однос со Србија сеуште траат, а македонските граѓани гледаат пријател во нив. Три четвртини од граѓаните на Северна Македонија во Србија гледаат пријател, сосед, соработник или трговски партнер. Само 3% од граѓаните го оценуваат односот како негативен, додека пак 2% препознаваат хипокризија во истиот.

Имиџот на Србија го прават музиката, храната, политиката и спортот и неколку очигледни битки. Прво, битката помеѓу поранешната ЈУ музичка сцена и актуелниот турбо-фолк што се гледа и во тоа што најголемиот дел од нашите граѓани за оваа држава се асоцираат преку фестивалот Гуча и пејачките Лепа Брена, Цеца и Јелена Крлеуша. Втората битка е повеќе внатрешна за македонските граѓани кога зборуваат за соседна Србија. Многумина со емоции се сеќаваат на воената интервенција на НАТО, додека исто толку зборуваат за поранешниот српски претседател Слободан Милошевиќ и неговата улога на воен злосторник. Лесковачка скара или печено прасе е третата и последна битка кога се зборува за имиџот за Србија.

Кога зборуваме за спортот, тогаш нема никакви дилеми, Новак Ѓоковиќ е неприкосновен.

График 65. Имиџ опсерваторија 2020 – Србија

17. ТУРЦИЈА

Република Турција
(Türkiye Cumhuriyeti)

Група	глобални играчи
Население	82.377.000
Главен град	Анкара
Меѓународен код	(TR)
Датум на воспоставување дипломатски односи	26 август 1992
Бруто домашен производ (тековни цени, милијарди долари)	2.361,77
БДП стапка на пораст (2018)	2,8 %
Ранг	1

i. Индекс на меѓународно присуство

График 66. Преглед на присуството на Турција во 2019, по димензии и променливи

Турција е на третото место според економското присуство. Од оваа држава се увезува важен дел од основни производи и преработки во Северна Македонија, а има силно и растечко присуство во областа на директните инвестиции во државата. Интересно, Турција обезбедува и развојна помош.

Втора на листата на политичко присуство, Турција, има развиена соработка со Северна Македонија во секој поглед, а многу од вредностите во оваа димензија се екстремни. Турција има значително културно присуство во државата, трето место во 2019. Притоа, тоа не е резултат на гледањето на серии од турска продукција, туку на контингентот туристи кои доаѓаат од Турција, студенти кои студираат на македонските универзитети и граѓани на оваа држава кои престојуваат кај нас.

ii. Имиџ опсерваторија

Турција со своето вековно присуство на Балканот, има оставено исклучителен културолошки печат.

Три четвртини од македонските граѓани сметаат дека Турција е државата која е наш пријател, трговски партнер, донатор, соработник инвеститор кој добро се однесува кон нас. Интересно, бројот на оние кои во Турција гледаат непријател е речиси не забележлив, 0,1% од граѓаните. Интересно, кога ова се гледа низ призмата на политичката припадност, тогаш 42,9% од поддржувачите на ВМРО-ДПМНЕ гледаат пријател во Турција, многу помалку се оние кои ја гледаат како соработник. Екстремните вредности во однос на перцепцијата за пријателство ги прават поддржувачите на Левица, дури 82%, односно оние на ДУИ, со само 18,6%.

Имиџот на Турција го прават туризмот и храната. Дури 31% од македонските граѓани ја гледаат оваа држава преку овие два сектори. Следната асоцијација за Турција се сериите од нивната продукција, а на трето место е политиката каде и покрај историските врски, за македонските граѓани поблизок е актуелниот турски претседател Реџеп Таип Ердоган, одошто основачот на современа Турција, Мустафа Кемал Ататурк.

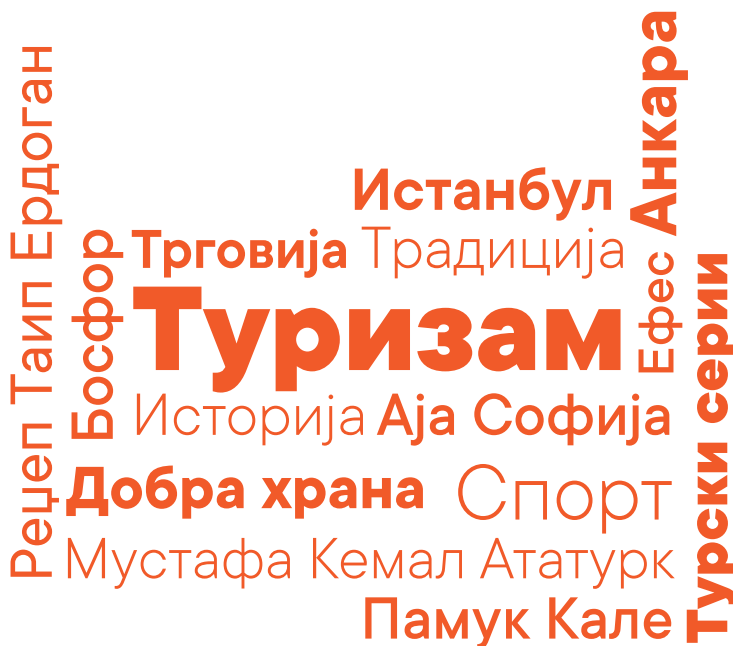

График 67. Имиџ опсерваторија 2020 – Турција

18. УНГАРИЈА

Унгарија
(Magyarország)

Група	држави-членки на ЕУ
Население	9.772.756
Главен град	Будимпешта
Меѓународен код	(HU)
Датум на воспоставување дипломатски односи	29 август 1994
Бруто домашен производ (тековни цени, милијарди долари)	335,75
БДП стапка на пораст (2018)	5,1%
Ранг	17

i. Индекс на меѓународно присуство

График 68. Преглед на присуството на Унгарија во 2019, по димензии и променливи

Унгарија остварува умерено економско присуство во Северна Македонија. Присуството главно се сведува на увоз на производи и услуги и директни инвестиции. Додека, состојбата на директните инвестиции се намалува во 2019 во споредба со 2010 година.

Унгарија е на средината од индексот со своето политичко присуство, а се наоѓа на самото дно од културно присуство за 2019 година.

ii. Имиџ опсерваторија

Перцепциите и ставовите за Унгарија од страна на македонските граѓани се генерално неутрални. Дури 41% од испитаниците не знаат или не сакаат да одговорат на прашањето каков однос има Унгарија кон Северна Македонија, додека дополнителни 8% односот на оваа држава го сметаат за неутрален.

Дури и имиџот на Унгарија е подложен на ваквата неутралност на македонските граѓани. Дури 44 % немаат никаква асоцијација за оваа држава. Од оние кои имаат став, имиџот за Унгарија го прави главниот град Будимпешта, на второто место како најспоменуван термин е „Груевски“, а малку подолу е актуелниот унгарски премиер Виктор Орбан. Сето тоа јасно покажува за асоцијацијата која македонските граѓани ја имаат со Унгарија.

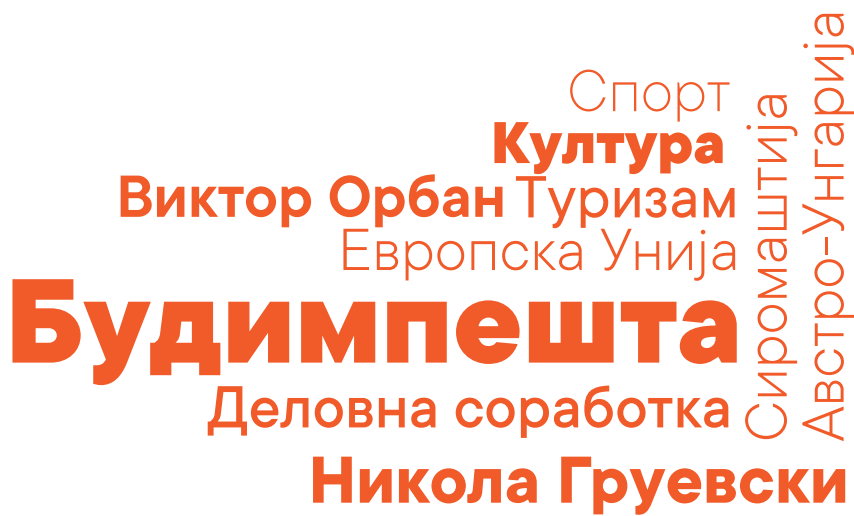

График 69. Имиџ опсерваторија 2020 – Унгарија

19. ФРАНЦИЈА

Република Франција
(République française)

Група	држави-членки на ЕУ
Население	64.812.052
Главен град	Париз
Меѓународен код	(FR)
Датум на воспоставување дипломатски односи	16 декември 1993
Бруто домашен производ (тековни цени, милијарди долари)	3.061,81
БДП стапка на пораст (2018)	1,7 %
Ранг	14

i. Индекс на меѓународно присуство

График 70. Преглед на присуството на Франција во 2019, по димензии и променливи

Франција остварува ниско економско присуство во Северна Македонија. Се јавува со мал придонес преку увозот на производи и услуги, како и директните инвестиции, а состојбата на директните инвестиции има тенденција на намалување.

Покрај моменталните чувства на македонските граѓани за Франција, тие имаат сериозно политичко и културно присуство во Северна Македонија што се должи на развиената дипломатска мисија и се наоѓа на тринаесеттото место за политичко присуство. Во културната димензија, Франција го има 11тото место.

ii. Имиџ опсерваторија

По блокадата во 2019 за отпочнувањето на преговорите за пристапување во членство во ЕУ, македонските граѓани за Франција имаат генерално негативното чувство. Една петтина од граѓаните, односно 21% сметаат дека односот на Франција кон Северна Македонија е негативен. Притоа, дури 30% од симпатизерите на ВМРО-ДПМНЕ се наоѓаат во овој став. За разлика од нив, 23% од симпатизерите на СДСМ го делат ова мислење. Симпатизерите на ВМРО-ДПМНЕ се побројни од оние на СДСМ и кога се анализираат граѓаните што сметаат дека Франција има позитивен однос кон државата, иако разликата таму е во маргината на грешка.

Гледано низ призмата на имиџот на Франција, туризмот е главната асоцијација за македонските граѓани, една третина од нив за Франција се асоцираат на тој начин. Ако кон оваа бројка се додадат и оние граѓани кои го издвојуваат францускиот главен град, тогаш бројката ќе надмине 50%. Стил, парфем, козметика, мода, романтика ја дополнуваат листата со асоцијациите за Франција. Меѓу нив мора да се изнајде место за емоциите на нашите граѓани поттикнати од француското veto, веројатно тоа е причината зошто актуелниот претседател Емануел Макрон го надминал на листата вечниот Наполеон.

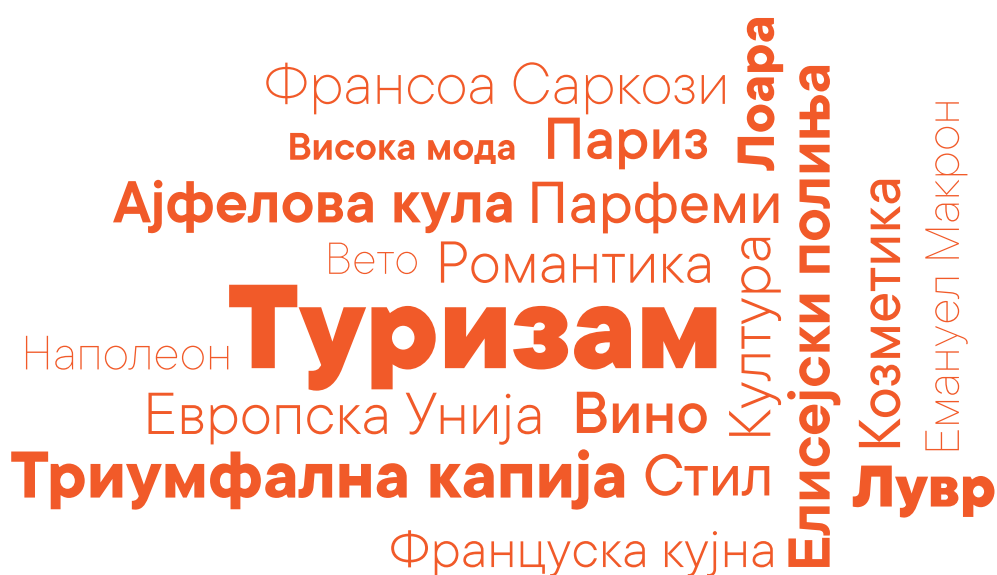

График 71. Имиџ опсерваторија 2020 – Франција

20. ХОЛАНДИЈА

Кралство Холандија
(Koninkrijk der Nederlanden)

Група	држави-членки на ЕУ
Население	17.327.933
Главен град	Амстердам
Меѓународен код	(NL)
Датум на воспоставување дипломатски односи	16 декември 1993
Бруто домашен производ (тековни цени, милијарди долари)	1.005,33
БДП стапка на пораст (2018)	2,6 %
Ранг	18

i. Индекс на меѓународно присуство

График 72. Преглед на присуството на Холандија во 2019, по димензии и променливи

Холандија има забележително присуство во економската димензија што се должи на директните инвестиции, а остварува скромно присуство преку увозот на производи и услуги. Во однос на останатите две димензии, Холандија има стандардно присуство, како и во општото рангирање. Кај политичката димензија оваа држава се наоѓа на 18тото место, додека во културната е на 19тото место.

ii. Имиџ опсерваторија

Холандија е долгогодишен пријател на државава и обезбедува огромна развојна помош, оттаму, очекувано 43% од македонските граѓани сметаат дека односот е добар и пријателски, позитивен однос на соработка и помош. Само 3% го гледаат односот со Холандија низ призмата на туризмот, додека исто толку сметаат дека Холандија не е наш пријател.

Лалињата се главниот имиџ за Холандија кај македонските граѓани. Дури една третина ја поврзуваат државата со овој цвет. Следна на листата е марихуаната. Имиџот на Холандија го дополнуваат уште и велосипедите и ветерниците, додека за дел од нашите граѓани принципиелниот став во однос на темелните права и особено правата на ЛГБТИ заедницата е доволно за директна асоцијација со државата.

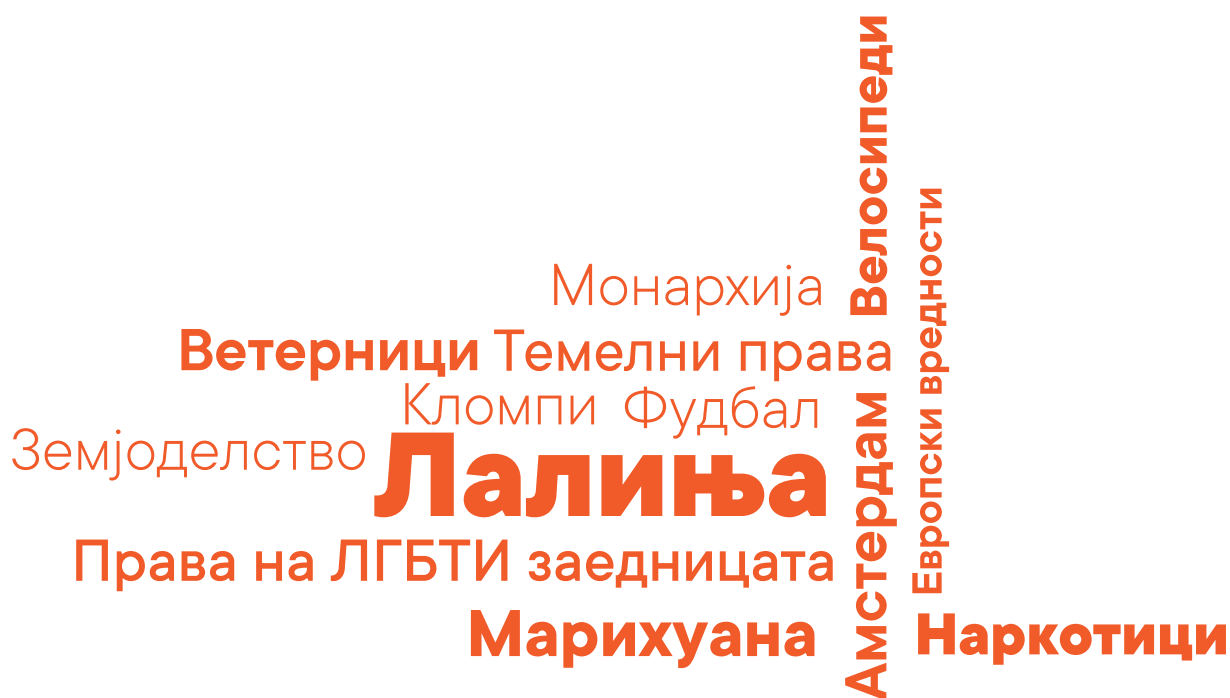

График 73. Имиџ опсерваторија 2020 – Холандија

21. ХРВАТСКА

Република Хрватска
(Republika Hrvatska)

Група	држави-членки на ЕУ
Население	4.105.493
Главен град	Загреб
Меѓународен код	(HR)
Датум на воспоставување дипломатски односи	30 март 1992
Бруто домашен производ (тековни цени, милијарди долари)	112,62
БДП стапка на пораст (2018)	2,6 %
Ранг	9

і. Индекс на меѓународно присуство

График 74. Преглед на присуството на Хрватска во 2019, по димензии и променливи

Хрватска остварува умерено економско присуство во Северна Македонија, што главно се сведува на увоз на производи и услуги. Присуството во политичката димензија, меѓутоа, е најстабилно низ годините. Во секоја од годините на Индексот, Хрватска се наоѓа на 6-тото место. Во однос на културното присуство, Хрватска е стабилно на деветтата позиција од 2010 година. Притоа, оваа позиција се должи на блискоста, јазична и културна, како и заедничката историја.

ii. Имиџ опсерваторија

Очекувано Хрватска, високо котира кај македонските граѓани. Дури 70% од нив сметаат дека Хрватска е пријателска држава која има позитивен однос на деловна и секаква друга соработка.

Развиениот брег, блискоста и раскошната понуда за граѓаните на Северна Македонија го прават имиџот за Хрватска. Повеќе од половината од македонските граѓани помислуваат на туризмот кога се споменува оваа држава. Интересно, 1% од граѓаните се уште ја асоцираат оваа држава по нејзиниот претседател од раните деведесетти, Фрањо Туџман.

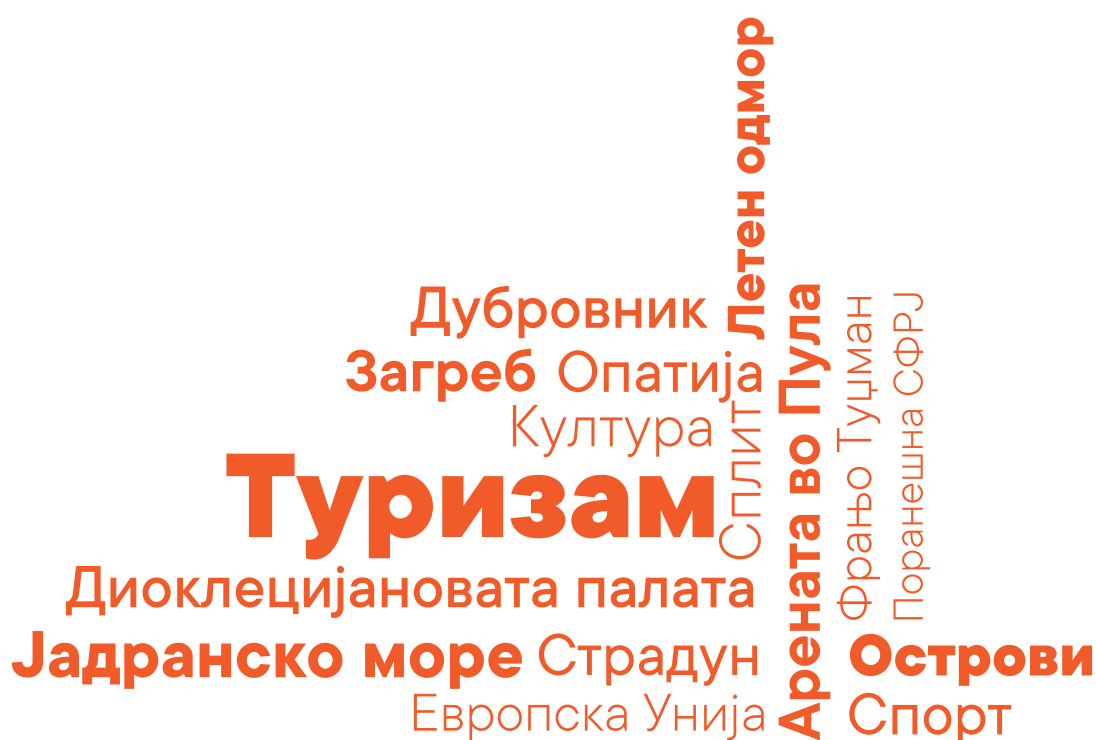

График 75. Имиџ опсерваторија 2020 – Хрватска

22. ЦРНА ГОРА

Црна Гора
(Crna Gora)

Група	Западен Балкан
Население	622.359
Главен град	Подгорица
Меѓународен код	(ME)
Датум на воспоставување дипломатски односи	14 јуни 2006
Бруто домашен производ (тековни цени, милијарди долари)	12,60
БДП стапка на пораст (2018)	5,1%
Ранг	24

i. Индекс на меѓународно присуство

График 76. Преглед на присуството на Црна Гора во 2019, по димензии и променливи

Црна Гора има најниско економско присуство во Северна Македонија. Се јавува со мал придонес единствено преку увозот на производи. Дури и во политичката димензија, присуството на Црна Гора е на исклучително ниско ниво, на 22то место, а за една позиција погоре се манифестира присуството во културната димензија.

ii. Имиџ опсерваторија

Како и останатите држави од поранешна Југославија, така и за Црна Гора македонските граѓани имаат исклучително позитивно мислење. Дури 65% од граѓаните сметаат дека односите помеѓу двете држави се добри, пријателски и однос на соработка.

Кога станува збор за имиџот на државата, за македонските граѓани првата асоцијација е туризмот, иако стереотипот за Црногорците како мрзелив народ е изразен. Кога се зборува за лидерство и асоцијација со Црна Гора, тогаш за македонските граѓани нема разлика помеѓу принцот-владика Петар Петровиќ - Његош и претседателот на Црна Гора, Мило Ѓукановиќ.

График 77. Имиџ опсерваторија 2020 – Црна

23. ШВЕДСКА

Кралство Шведска
(Konungariket Sverige)

Група	држави-членки на ЕУ
Население	10.230.185
Главен град	Стокхолм
Меѓународен код	(SE)
Датум на воспоставување дипломатски односи	20 декември 1993
Бруто домашен производ (тековни цени, милијарди долари)	564,77
БДП стапка на пораст (2018)	2,2 %
Ранг	22

i. Индекс на меѓународно присуство

График 78. Преглед на присуството на Шведска во 2019, по димензии и променливи

Шведска остварува ниско економско присуство во Северна Македонија, но обезбедува придонес во сите негови елементи од увоз на производи и услуги, преку директни инвестиции па се до девизни дознаки и развојна помош.

Ниското присуство од економската димензија се повторува во политичката и во културната. Во првата, Шведска се наоѓа на 20-тото место, додека во втората на 22 место.

ii. Имиџ опсерваторија

Генерално македонците сметаат дека Шведска има позитивен однос кон државата. Малку повеќе од една третина од испитаниците одговориле дека односите помеѓу двете држави се пријателски, позитивни и односи на соработка.

Кога се зборува за имиџот за Шведска како држава, тогаш за македонските граѓани првата асоцијација е добриот живот, економијата и демократијата. Сепак, шведската демократија најприфатлива е за приврзаниците на СДСМ и Алијансата за Албанците, 15,7% или 15,8%, додека шведската економија е поблиска за гласачите на Левица и ВМРО-ДПМНЕ, 27,3% или 15,3%.

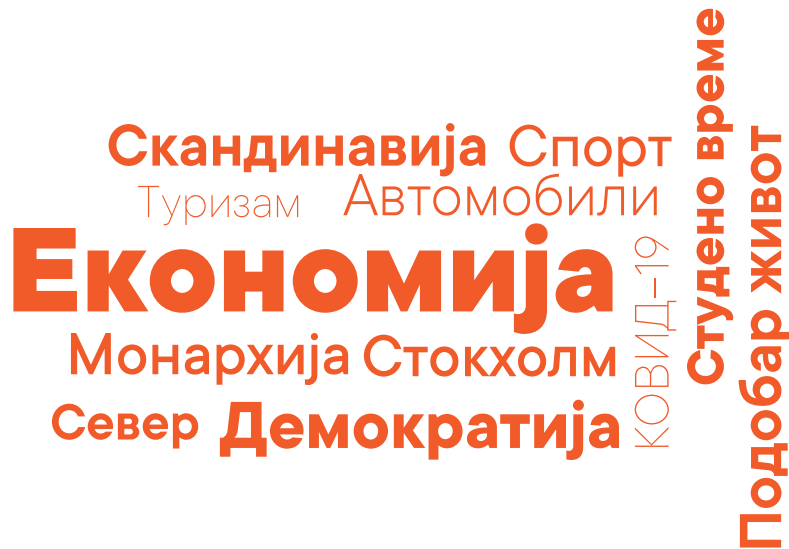

График 79. Имиџ опсерваторија 2020 – Шведска

24. ШПАНИЈА

Кралство Шпанија
(Reino de España)

Група	држави-членки на ЕУ
Население	46.658.447
Главен град	Мадрид
Меѓународен код	(ES)
Датум на воспоставување дипломатски односи	28 јули 1994
Бруто домашен производ (тековни цени, милијарди долари)	1.923,64
БДП стапка на пораст (2018)	2,4 %
Ранг	23

i. Индекс на меѓународно присуство

График 80. Преглед на присуството на Шпанија во 2019, по димензии и променливи

Шпанија остварува ниско економско присуство во Северна Македонија. Се јавува со мал придонес преку увозот на производи и услуги, како и директните инвестиции. Како и во економската димензија, Шпанија има ниско политичко присуство во Северна Македонија (21). Политичката димензија всушност се прикажува преку ниската билатерална соработка, како и малата дипломатска мисија. Позицијата од политичката димензија се пресликува и на културното присуство на Шпанија. Притоа, сите променливи укажуваат на слабиот интерес на оваа држава во Северна Македонија.

ii. Имиџ опсерваторија

Ниското присуство на Шпанија го потврдува и Имиџ опсерваторијата. На прашањето „Кој е првиот збор ги опишува односите помеѓу Шпанија и Северна Македонија?“, највисокиот процент одговориле дека не знаат, односно 41%, а дополнителни 12% го сметаат односот на Шпанија кон државава како неутрален. Од оние граѓани кои имаат став за Шпанија, 25% сметаат дека Шпанија има позитивен однос кон нас.

Коста Бланка, Коста дел Сол, сангрија, паеља, корида, Марид и Барселона се главните асоцијации за Шпанија кај македонските граѓани. Дури 37% од граѓаните ги поврзуваат овие термини со Шпанија. За дел од нив, културата е сепак првото нешто, додека за други тоа е спортот. Интересно, пандемијата со КОВИД-19 се одразува и на асоцијацијата за Шпанија, па така 1% од граѓаните ја поврзуваат оваа држава со справувањето со болеста.

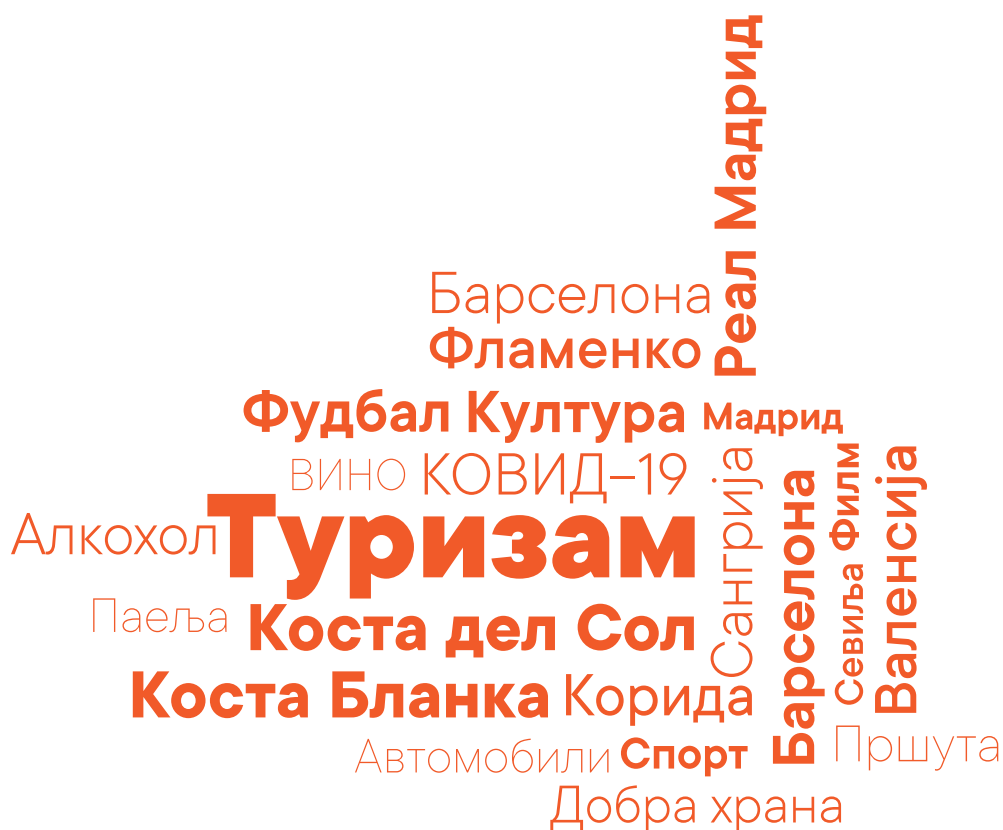

График 81. Имиџ опсерваторија 2020 – Шпанија

Анекси

Х. Анекс 1 – извори на податоци

1. Економско присуство

ЕНЕРГИЈА

Вкупен увоз на енергетски производи во Северна Македонија

SITC 3 – Минерални горива, лубриканти и сродни материјали

1	Вкупен увоз на нафта и рафинирани производи во вредносен обем по држава Отсек 33 – нафта, производи од нафта и сродни производи	Државен завод за статистика www.stat.gov.mk
2	Вкупен увоз на природен гас во вредносен обем по држава Отсек 34 – гас, природен и индустриски	
3	Вкупен увоз на јаглен во вредносен обем по држава Отсек 32 – јаглен, кокс и брикети	
4	Вкупен увоз на електрична енергија во вредносен обем по држава извозник Отсек 35 – електрична енергија	

ОСНОВНИ ДОБРА

Вкупен увоз на примарни производи, односно основни добра

SITC 0 – Храна и живи животни; SITC 1 – Пијалаци и тутун; SITC 6 – Преработки класификувани главно според материјалот; SITC 9 – Производи и трансакции не заведени на друго место;

1	Вкупен увоз на храна, во вредносен обем по држава SITC 0 – Храна и живи животни, Од отсек 01 до отсек 08	Државен завод за статистика www.stat.gov.mk
2	Вкупен увоз на пијалаци и тутун, во вредносен обем по држава SITC 1 – Пијалаци и тутун	
3	Вкупен увоз на земјоделски производи, во вредносен обем по држава SITC 2 – Сирови материјали, не јадливи, не вклучувајќи горива, од отсек 21 до отсек 27	
4	Вкупен увоз на обоени материјали, во вредносен обем по држава SITC 6 – Преработки, главно класификувани според материјалот, отсек 68	
5	Вкупен увоз на не парично злато, во вредносен обем по држава SITC 9 – Производи и трансакции не заведени на друго место, отсек 97	

ПРЕРАБОТКИ

Вкупен увоз на преработки

SITC 5 – Хемикалии и други производи не споменати на друго место; SITC 6 – Преработки, главно класификувани според материјалот; SITC 7 – Машини и транспортна опрема; SITC 8 – Разни преработени артикли;

1	Вкупен увоз на хемиски производи, во вредносен обем по држава SITC 5 – Хемикалии и други производи не споменати на друго место	Државен завод за статистика www.stat.gov.mk
2	Вкупен увоз на машини и машински делови, во вредносен обем по држава SITC 7 – Машини и транспортна опрема, од отсек 71 до отсек 77	
3	Вкупен увоз на транспортна опрема, во вредносен обем по држава SITC 7 – Машини и транспортна опрема, од отсек 78 до отсек 79	
4	Вкупен увоз, на други преработки и секундарни производи, во вредносен обем по држава SITC 6 – Преработки, главно класификувани според материјалот, од отсек 61 до отсек 65	
5	Вкупен увоз на кожа, кожени преработки и производи; каучук и производи; плута, дрво и производи; хартија, картон, целулоза и производи; предиво и ткаенина и текстил, во вредносен обем по држава SITC 6 – Преработки, главно класификувани според материјалот, отсек 66	
6	Вкупен увоз на неметални минерали, во вредносен обем по држава SITC 6 – Преработки, главно класификувани според материјалот, од отсек 67 до отсек 69	
7	Вкупен увоз на железо и челик, обоени метали, како и производи од метали не споменати на друго место, во вредносен обем по држава SITC 8 – Разни преработени артикли, од отсек 82 до отсек 85	
8	Вкупен увоз на мебел, постелнина, душеци, носачи на душеци, перници и полнети производи; производи за патување и торби; облека и додатоци на облека; обувки, во вредносен обем по држава SITC 8 – Разни преработени артикли, од отсек 87 до отсек 88	

УСЛУГИ		
Вкупен увоз на услуги		
1	Вкупен увоз на услуги во вредносен обем по држава	Конференција за трговија и развој на ООН https://bit.ly/2AUIUBn Евростат https://bit.ly/32eLjkf
ИНВЕСТИЦИИ		
Опфат на странски директни инвестиции во Северна Македонија		
1	Вкупен обем на странски директни инвестиции, по држава	Народна банка на Република Северна Македонија www.nbrm.mk
2	Вкупен бруто прилив на странски директни инвестиции, по држава	
ДЕВИЗНИ ДОЗНАКИ		
Вкупен износ на девизни дознаки на годишно ниво		
1	Вкупен бруто прилив на девизни дознаки, по држава	Светска Банка data.worldbank.org Меѓународен монетарен фонд www.imf.org/en/Data
РАЗВОЈНА ПОМОШ		
Вкупен износ на развојна помош на годишно ниво		
1	Вкупен бруто износ на регистрирана развојна помош, по држава	Организација за економска соработка и развој stats.oecd.org/# AidData истражувачката лабораторијата на Институтот за глобални истражувања при Универзитетот Вилијам и Мери www.aiddata.org/ Секретаријат за европски прашања https://bit.ly/3fw2xha Федерална агенција за Заедницата на независни држави, руси во странство и меѓународна хуманитарна соработка http://rs.gov.ru/en

2. Политичко присуство

ДИПЛОМАТСКИ ОДНОСИ

Воспоставени дипломатски односи и времетраење на одржувањето на тие односи помеѓу двете држави

1	Должина на воспоставени дипломатски односи со Северна Македонија	Министерство за надворешни работи – Дипломатски мисии во странство https://bit.ly/3iWadet
---	--	---

СТРАНСКИ МИСИИ

Постоење на резидентна дипломатска мисија, нејзина големина, мандат и капацитет

1	Дали државата има резидентна дипломатска мисија, нејзина големина, мандат и капацитет, како и број на дипломатски и придружни лица распоредени во државата	Министерство за надворешни работи – Акредитирани ДКП-а во Република Северна Македонија https://bit.ly/3etCOjO
---	--	---

РАЗМЕНСКИ ПОСЕТИ

Број на дојдовни посети на носители на јавни функции и високи државни службеници

1	Број на дојдовни посети на Шефови на држави и Влади, министри за надворешни работи и други министри во владите, членови на кабинети, државни секретари или генерални секретари, помошници министри, политички директори, слободни амбасадори, нерезидентни амбасадори	Министерство за надворешни работи www.mfa.gov.mk
---	---	---

БИЛАТЕРАЛНА СОРАБОТКА

Ниво на билатерална политичка соработка утврдено преку потпишани декларации и договори, како и број на збратимени градови

1	Вкупен број на потпишани билатерални договори	Министерство за надворешни работи – Дипломатски мисии во странство https://bit.ly/3iWadet
2	Вкупен број на збратимени градови	Министерство за локална самоуправа www.mls.gov.mk

ВОЕНА СОРАБОТКА

Вкупна воена помош и присуство на распоредени војници во Северна Македонија

1	Вкупно доделена помош во опрема и вооружување, во вредност по држава	Министерство за одбрана www.mod.gov.mk
2	Вкупен број на воено-дипломатски персонал во државата, по држава	
3	Вкупен број на војници и команден персонал, учесници на воени вежби или распоредени во државата, по држава	

3. Меко (културно) присуство

МИГРАЦИИ

Број на имигранти во државата

1	Вкупен број на граѓани со пасош од соодветната држава, со регулиран престој во Северна Македонија, по држава	Државен завод за статистика www.stat.gov.mk
---	--	---

ТУРИЗАМ

Број на пристигнувања на туристи од соодветната држава

1	Вкупен број туристи кои ја посетуваат Северна Македонија, по држава	Државен завод за статистика www.stat.gov.mk
---	---	---

КУЛТУРА

Обем на културна соработка и размена

1	Број на гостувања на театарски работници (актери, режисери) или театарски ансамбли во културните институции, по држава	Пристап до информации од јавен карактер
2	Број на гостувања на уметници-музички работници (диригенти, режисери, уметници-солисти) или цели ансамбли во културните институции, по држава	
3	Број на гостувања на театарски и музички работници (диригенти, режисери, уметници-солисти, актери) или цели ансамбли/групи на фестивалите, по држава	

МЕДИУМИ

Вкупен број на споменувања за одредена држава во вестите на најголемите медиуми

1	Вкупен број на споменувања во насловот и текстот на веста, на најголемите медиуми, по држава	Мониторинг на медиуми
---	--	-----------------------

СОЦИЈАЛНИ МЕДИУМИ

Вкупен број на споменувања од страна на македонските корисници на социјалните мрежи

1	Вкупен број на споменувања од целокупната заедница на Twitter, според принципот на влијание, односно објави на потврдените профили на јавни личности, организации, институции и политички партии од Северна Македонија на Facebook	Мониторинг на медиуми
---	--	-----------------------

ТЕХНОЛОГИЈА

Обем на апликации за заштита на права од индустриска сопственост во Северна Македонија

1	<p>Број на апликации за заштита на патенти, трговски марки и индустриски дизајн во Северна Македонија, по држава на потекло</p>	<p>Државен завод за индустриска сопственост https://bit.ly/2OnN2Md</p> <p>Светска организација за индустриска сопственост https://bit.ly/2Zp5IH6</p> <p>Експрес база на индустриски дизајн заштитени според Хашкиот договор https://bit.ly/38WAN1b</p> <p>Експрес база на податоци за трговски марки заштитени според Мадридскиот договор https://bit.ly/2C6mVH2</p>
---	---	--

НАУКА И ИСТРАЖУВАЊА

Вкупен број на научни и стручни трудови, како и истражувачки и полиси документи

1	<p>Број на научни и стручни трудови кои реферираат на Северна Македонија, односно каде како ко-автор се јавува македонец, како и број на истражувачки и полиси документи кои реферираат на Северна Македонија, по држава</p>	<p>Elsevier's Scopus база на податоци за автори, извадоци и цитати https://bit.ly/32ajwSh</p>
---	--	---

ОБРАЗОВАНИЕ

Број на студенти со и без стипендија во високо образование во Северна Македонија

1	<p>Број на студенти во високото образование во Северна Македонија, по држава</p>	<p>Државен завод за статистика www.stat.gov.mk</p>
---	--	--

4. Основни податоци

Фактори користени при нормализирањето на податоците

1	<p>Економија</p> <p>Бруто домашен производ Стапка на пораст на бруто домашниот производ</p>	<p>Статистички центар на Меѓународен монетарен фонд во рамките на World Economic Outlook https://bit.ly/30ctmQK</p> <p>Статистички центар на Светска банка за национални сметки и развојни индикатори https://bit.ly/30bXps5</p>
2	<p>Население</p>	<p>Статистички оддел на Организацијата на Обединети нации https://bit.ly/3frwtL3</p> <p>Систем за следење на светската популација на ООН https://bit.ly/38Yqqv5</p>

XI. Анекс 2 – ПРЕГЛЕДИ од индексот за меѓународно присуство

ДРЖАВИ	2000		2010		2019	
	Индексни поени	Ранг	Индексни поени	Ранг	Индексни поени	Ранг
Турција	527.6	6	588.8	1	627.6	1
САД	580.3	2	548.1	5	610.2	2
Бугарија	545.3	5	564.5	4	600.3	3
Германија	583.9	1	575.1	2	583.6	4
Србија	545.7	4	571.1	3	559.8	5
Словенија	546.1	3	541.6	6	545.9	6
Италија	523.7	7	533.0	7	515.9	7
Обединето Кралство	497.4	12	485.9	14	495.3	8
Хрватска	513.3	8	502.1	9	492.7	9
Албанија	500.2	11	492.9	11	489.3	10
Грција	491.0	13	505.2	8	486.8	11
Руска Федерација	489.0	16	490.8	13	486.7	12
Австрија	489.5	15	479.1	15	475.4	13
Франција	512.2	9	501.4	10	473.2	14
Кина	490.4	14	476.3	16	467.5	15
Романија	461.5	21	456.0	19	462.6	16
Унгарија	467.3	18	452.7	20	462.5	17
Холандија	504.6	10	492.9	12	460.1	18
Косово	395.5	24	433.4	23	454.7	19
Полска	473.3	17	466.9	17	452.7	20
Босна и Херцеговина	464.8	19	465.7	18	442.9	21
Шведска	461.9	20	448.9	22	434.1	22
Шпанија	448.6	22	450.5	21	424.6	23
Црна Гора	407.7	23	409.5	24	413.6	24

Преглед на рангирањето на државите во трите години на индексот

ДРЖАВИ	2000		2010		2019	
	Индексни поени	Ранг	Индексни поени	Ранг	Индексни поени	Ранг
Германија	1	694.9	1	666.0	1	670.5
САД	3	623.3	11	502.3	2	584.5
Турција	14	467.2	6	545.8	3	583.7
Обединето Кралство	9	502.5	9	505.0	4	559.7
Италија	5	570.1	3	560.3	5	547.7
Грција	2	627.5	2	629.2	6	547.2
Србија	6	533.2	5	549.8	7	539.2
Словенија	4	595.7	7	541.8	8	522.3
Бугарија	11	487.8	4	553.9	9	520.6
Австрија	8	503.1	12	480.2	10	501.0
Холандија	7	517.0	10	502.5	11	488.6
Кина	10	495.8	15	454.8	12	482.2
Руска Федерација	13	468.8	13	475.9	13	473.7
Унгарија	17	443.0	22	432.7	14	461.0
Полска	16	445.2	18	438.6	15	455.7
Хрватска	15	466.4	14	472.9	16	445.9
Шведска	19	435.3	17	440.9	17	445.5
Франција	12	481.8	8	512.2	18	439.4
Романија	22	415.8	21	432.9	19	439.1
Шпанија	20	428.0	23	432.1	20	433.5
Косово	23	412.7	19	437.7	21	432.5
Босна и Херцеговина	21	421.5	16	448.6	22	431.6
Албанија	18	438.9	20	433.5	23	428.1
Црна Гора	24	412.7	24	418.7	24	420.4

Преглед на рангирањето на државите во трите години на индексот – Економско присуство

ДРЖАВА	ЕНЕРГИЈА	ОСНОВНИ ДОБРА	ПРЕРАБОТКИ	УСЛУГИ	ДИРЕКТНИ ИНВЕСТИЦИИ	ДОЗНАКИ	РАЗВОЈНА ПОМОШ
Албанија	448.2	438.7	414.2	423.4	428.2	419.5	417.3
Австрија	446.3	420.5	400.2	478.6	618.4	595.0	485.4
Босна и Херцеговина	449.8	483.3	408.8	423.4	418.6	419.5	417.3
Бугарија	580.9	524.5	462.7	671.2	527.0	419.5	433.1
Кина	446.3	429.5	659.9	427.0	465.6	419.5	572.7
Хрватска	448.7	509.2	423.7	452.6	441.6	419.5	426.6
Франција	446.8	444.6	461.4	430.3	419.1	445.9	437.2
Германија	458.0	559.7	838.7	479.3	706.7	1000.0	685.9
Грција	626.1	492.0	461.0	813.1	547.9	437.1	420.5
Холандија	450.9	452.0	464.8	435.3	680.5	419.5	424.4
Унгарија	454.7	452.0	507.8	472.9	484.5	419.5	429.4
Италија	452.7	514.8	615.8	488.6	518.6	840.7	420.3
Косово	454.0	453.3	406.6	422.3	441.3	419.5	417.3
Црна Гора	446.3	423.0	399.0	422.7	410.6	419.5	417.3
Полска	447.1	530.4	517.1	433.3	439.7	419.5	418.9
Романија	471.5	448.6	472.7	431.4	412.8	419.5	424.1
Руска Федерација	718.7	422.4	410.6	433.6	434.4	419.5	417.3
Србија	669.8	783.7	521.4	484.8	472.4	419.5	417.3
Словенија	465.3	483.3	484.8	468.9	632.8	524.8	553.4
Шпанија	447.8	462.5	435.8	432.1	419.6	419.5	420.2
Шведска	454.6	422.6	411.6	434.8	404.7	463.4	550.0
Турција	451.6	583.4	606.6	424.1	723.9	612.6	653.7
Обединето Кралство	446.3	553.4	573.8	1000.0	467.4	437.1	533.3
САД	591.7	459.5	526.5	435.1	510.1	630.1	1000.0

Преглед на економското присуство за 2019 година

ДРЖАВА	2000		2010		2019	
	Индексни поени	Ранг	Индексни поени	Ранг	Индексни поени	Ранг
Бугарија	559.0	3	575.9	2	676.5	1
Турција	584.4	1	616.3	1	645.2	2
Словенија	547.6	4	550.0	4	609.5	3
САД	567.6	2	562.7	3	581.5	4
Германија	504.3	12	510.3	9	522.6	5
Хрватска	542.9	5	518.5	6	519.6	6
Руска Федерација	494.4	16	505.8	11	508.1	7
Србија	516.1	7	497.1	14	506.3	8
Италија	508.3	10	510.4	8	504.4	9
Албанија	514.3	8	533.0	5	503.9	10
Романија	499.2	14	498.7	13	502.9	11
Унгарија	490.3	17	489.3	18	502.1	12
Франција	542.1	6	499.7	12	496.4	13
Австрија	490.3	18	490.3	16	487.9	14
Босна и Херцеговина	484.9	20	489.9	17	475.9	15
Обединето Кралство	496.2	15	478.2	19	470.7	16
Кина	504.3	13	495.9	15	466.8	17
Полска	504.9	11	506.1	10	459.9	18
Холандија	513.0	9	511.7	7	451.3	19
Шведска	488.1	19	477.3	20	443.2	20
Шпанија	465.4	21	470.6	21	422.8	21
Црна Гора	385.7	23	401.1	22	412.3	22
Косово	360.4	24	400.3	23	405.6	23
Грција	395.0	22	382.3	24	389.5	24

Преглед на рангирањето на државите во трите години на индексот – Политичко присуство

ДРЖАВА	ДИПЛОМАТСКИ ОДНОСИ	СТРАНСКИ МИСИИ	РАЗМЕНСКИ ПОСЕТИ	БИЛАТЕРАЛНА СОРАБОТКА	ВОЕНА СОРАБОТКА
Албанија	566.4	460.6	417.3	639.0	439.8
Австрија	537.9	498.6	537.1	409.6	437.0
Босна и Херцеговина	566.4	443.5	417.3	500.2	437.4
Бугарија	566.4	485.3	1000.0	869.6	514.8
Кина	566.4	488.7	417.3	311.6	511.8
Хрватска	595.0	501.4	417.3	603.9	474.4
Франција	566.4	528.7	477.2	451.4	437.2
Германија	566.4	589.3	597.1	397.0	437.0
Грција	0.0	546.4	537.1	471.5	474.6
Холандија	566.4	417.1	417.3	389.5	437.0
Унгарија	537.9	496.3	477.2	519.3	474.4
Италија	566.4	498.9	417.3	432.3	586.6
Косово	309.7	450.3	417.3	434.3	437.0
Црна Гора	195.6	469.0	417.3	590.7	450.6
Полска	566.4	443.5	417.3	408.1	437.0
Романија	509.4	501.3	417.3	623.5	474.4
Руска Федерација	537.9	616.1	417.3	396.5	549.2
Србија	480.9	504.8	417.3	676.3	475.5
Словенија	595.0	548.9	896.7	572.2	437.0
Шпанија	537.9	375.7	417.3	312.6	437.2
Шведска	566.4	382.5	477.2	316.6	437.0
Турција	595.0	616.1	477.2	884.2	691.0
Обединето Кралство	566.4	471.5	477.2	328.7	474.4
САД	509.4	639.2	477.2	460.4	820.8

Преглед на политичкото присуство за 2019 година

ДРЖАВА	2000		2010		2019	
	Индексни поени	Ранг	Индексни поени	Ранг	Индексни поени	Ранг
САД	537.2	5	591.7	3	712.2	1
Србија	627.8	1	760.5	1	705.3	2
Турција	506.2	8	600.6	2	661.6	3
Косово	441.4	24	495.9	11	593.8	4
Грција	471.1	13	562.1	5	593.0	5
Германија	570.9	3	563.6	4	570.7	6
Бугарија	610.0	2	558.0	6	569.4	7
Албанија	569.9	4	505.1	10	557.6	8
Хрватска	527.4	6	515.2	9	512.2	9
Италија	481.0	12	536.2	7	488.4	10
Франција	499.0	9	487.5	12	479.3	11
Руска Федерација	510.4	7	483.3	13	462.8	12
Словенија	462.8	16	523.8	8	450.9	13
Кина	452.4	20	470.1	15	445.1	14
Обединето Кралство	491.8	11	470.9	14	442.6	15
Полска	452.6	19	430.7	20	433.0	16
Холандија	466.7	14	438.1	19	432.3	17
Романија	456.8	18	403.8	23	416.1	18
Шпанија	446.9	22	438.5	18	414.0	19
Австрија	465.7	15	454.2	16	407.6	20
Црна Гора	446.0	23	412.0	21	405.4	21
Шведска	450.1	21	402.5	24	396.7	22
Босна и Херцеговина	492.5	10	442.4	17	392.1	23
Унгарија	458.5	17	408.3	22	381.7	24

Преглед на рангирањето на државите во трите години на индексот – Меко присуство

ДРЖАВА	Миграции	Туризам	Култура	Медиуми	Социјални медиуми	Технологија	Наука и истражување	Образование
Албанија	685.6	506.7	505.3	678.3	613.5	391.2	500.0	501.9
Австрија	436.9	389.2	398.3	355.8	351.5	490.4	500.0	438.6
Босна и Херцеговина	441.7	383.7	373.7	345.9	331.2	411.2	500.0	449.3
Бугарија	462.1	706.3	669.9	497.8	641.4	473.4	500.0	448.7
Кина	423.3	411.2	373.7	473.1	427.4	744.1	281.8	439.2
Хрватска	451.4	494.5	695.6	467.9	428.8	474.4	718.2	444.9
Франција	430.1	382.0	506.9	550.3	493.3	552.6	500.0	438.6
Германија	480.6	555.8	482.2	541.2	637.4	734.1	718.2	446.8
Грција	448.5	718.1	421.4	865.2	787.2	407.2	281.8	443.6
Холандија	419.4	535.9	416.4	366.4	385.0	410.2	500.0	438.6
Унгарија	417.4	375.8	439.5	358.2	350.0	396.2	281.8	437.9
Италија	440.8	412.1	737.4	459.0	443.4	503.4	500.0	438.6
Косово	664.2	491.1	395.0	657.1	733.0	398.2	500.0	920.8
Црна Гора	438.8	364.4	431.4	400.9	442.5	385.1	281.8	474.0
Полска	423.3	564.7	418.1	361.0	359.2	414.2	500.0	437.9
Романија	424.2	448.6	518.6	342.2	330.8	387.1	500.0	438.6
Руска Федерација	452.4	358.4	572.7	531.3	530.8	457.3	281.8	438.6
Србија	681.7	732.0	754.5	669.7	758.8	509.5	936.4	583.5
Словенија	425.2	441.4	487.2	379.6	395.2	446.3	718.2	439.8
Шпанија	427.2	387.1	452.8	393.8	360.9	425.2	500.0	437.9
Шведска	420.4	394.1	375.3	337.8	369.9	417.2	500.0	437.9
Турција	1000.0	1000.0	419.7	486.2	436.6	498.4	500.0	1000.0
Обединето Кралство	439.8	401.3	508.6	480.6	440.1	509.5	281.8	438.6
САД	464.1	443.7	591.0	1000.0	951.4	1000.0	718.2	441.1

Преглед на мекото присуство за 2019 година

XIII. Анекс 3 – Анкетен прашалник

1. ПОЛИТИЧКО ПРИСУСТВО

i. Соседска политика

За почеток би сакале да ви поставиме неколку прашања кои се однесуваат на односот на Република Северна Македонија со соседските држави.

1. Генерално гледано, дали би рекле дека Република Северна Македонија има многу добри, добри, лоши или многу лоши односи со соседските држави?
 - 1) Многу добри
 - 2) Добри
 - 3) Лоши
 - 4) Многу лоши
 - 5) Друго _____
 - 6) Не знам / Одбивам да одговарам
2. Која соседска држава е најголем пријател на Република Северна Македонија. Рангирајте ги на скала од 1 до 5, каде 5 значи дека има најпријателски односи, а 1 најмалку пријателски односи со Македонија.
 - 1) Србија
 - 2) Бугарија
 - 3) Грција
 - 4) Албанија
 - 5) Косово
 - 6) Сите соседи ни се пријатели (не се чита)
 - 7) Ниту еден сосед не ни е пријател (не се чита)

ii. Односи и со другите држави

Да го прошириме кругот и да продолжиме понатаму анализирајќи го односот на Република Северна Македонија со соседските држави, но и со други држави и меѓународни сојузи/унии.

3. Генерално гледано, која држава или меѓународен сојуз/унија е најголем пријател на Македонија?
(Овие одговори не се читаат, опциите се дадени за помош)
 - 1) Србија
 - 2) Бугарија
 - 3) Грција
 - 4) Албанија
 - 5) Косово
 - 6) Германија
 - 7) САД
 - 8) Обединето Кралство
 - 9) Кина

- 10) Турција
- 11) Русија
- 12) Словенија
- 13) Хрватска
- 14) ЕУ
- 15) НАТО

4. Според вас, со која од држава или меѓународен сојуз/унија Република Северна Македонија има најмногу заеднички вредности/интереси и затоа треба да негува најблиски односи? (Овие одговори не се читаат, опциите се дадени за помош)

- 1) Србија
- 2) Бугарија
- 3) Грција
- 4) Албанија
- 5) Косово
- 6) Германија
- 7) САД
- 8) Обединето Кралство
- 9) Кина
- 10) Турција
- 11) Русија
- 12) Словенија
- 13) Хрватска
- 14) ЕУ
- 15) НАТО

4.1 (Отворено прашање, повеќе можни одговори) Кои се тие вредности/интереси (за државата со која сметаат дека имаме најмногу заеднички вредности/интереси):

(Овие одговори не се читаат, опциите се дадени за помош)

- 1) Култура
- 2) Религија
- 3) Идентитет
- 4) Јазик
- 5) Историја
- 6) Традиција
- 7) Безбедност
- 8) Економски развој
- 9) Геополитички
- 10) Друго _____
- 11) Не знам / Одбивам да одговарам

5. Изминативе неколку децении многу држави и меѓународни сојузи/унии индиректно или директно придонесуваа врз развојот на Република Северна Македонија. Според вас, која држава или меѓународен сојуз/унија досега најмногу има придонесено за подобрување на демократската и економската состојба во нашата држава? (Овие одговори не се читаат, опциите се дадени за помош)

- 1) Германија
- 2) САД
- 3) Обединето Кралство
- 4) Кина
- 5) Турција
- 6) Русија
- 7) Словенија
- 8) Хрватска

- 9) Шведска
- 10) Франција
- 11) Италија
- 12) ЕУ
- 13) НАТО
- 14) Ниту една држава
- 15) Не знам / Одбивам да одговарам

iii. Договорите за добрососедство, пријателство, соработка и стратешко партнерство

Сега би сакале малку да поразговараме за два билатерални договори кои Република Северна Македонија ги потпиша со своите соседи, Договорот за добрососедство, пријателство и соработка со Бугарија и Преспанскиот договор со Грција.

6. На скала од 1 до 5, каде 5 значи целосно позитивно, а 1 целосно негативно, како би го оцениле Договорот за добрососедство, пријателство и соработка меѓу Република Северна Македонија и Република Бугарија?

6.1 (Само за тие кои на П1 одговориле со 5 или 4) Кои се причините зошто го оценувате како позитивен.

(Овие одговори не се читаат, опциите се дадени за помош. Можни се повеќе одговори)

- 1) Полноправното членство во НАТО
- 2) Отворање преговори со ЕУ/Влез во ЕУ
- 3) Подобрена регионална политика
- 4) Ја подобри економската соработка со Бугарија
- 5) Сите наведени одговори
- 6) Ниту еден од предложените одговори
- 7) Не знам / Одбивам да одговарам
- 8) Друго _____

6.2 (Само за тие кои на П1 одговориле со 2 или 1) Кои се причините зошто го оценувате како негативен.

(Овие одговори не се читаат, опциите се дадени за помош. Можни се повеќе одговори)

- 1) Постои можност да го загубиме македонскиот јазик
- 2) Постои можност да загубиме дел од нашата историја
- 3) Постои можност да го загубиме идентитетот
- 4) Повеќе изгубивме одошто добивме
- 5) Џабе договорот, повторно ќе не блокираат за влез во ЕУ
- 6) Сите наведени одговори
- 7) Ниту еден од предложените одговори
- 8) Не знам / Одбивам да одговарам
- 9) Друго _____

7. На скала од 1 до 5, каде 5 значи дека целосно позитивно, а 1 целосно негативно, како би го оцениле Преспанскиот договор меѓу Република Северна Македонија и Република Грција?

7.1 (Само за тие кои на П1 одговориле со 5 или 4) Кои се причините зошто го оценувате како позитивен.

(Овие одговори не се читаат, опциите се дадени за помош. Можни се повеќе одговори)

- 1) Полноправното членство во НАТО
- 2) Отворање преговори со ЕУ/Влез во ЕУ
- 3) Подобрена регионална политика
- 4) Ја подобри економската соработка со Грција
- 5) Сите наведени одговори (не се чита)
- 6) Ниту еден од предложените одговори (не се чита)
- 7) Не знам / Одбивам да одговарам
- 8) Друго _____

7.2 (Само за тие кои на П1 одговориле со 2 или 1) Кои се причините зошто го оценувате како негативен:

(Овие одговори не се читаат, опциите се дадени за помош. Можни се повеќе одговори)

- 1) Промената на уставното име на нашата држава
- 2) Загубивме дел од нашата историја
- 3) Го загубивме нашиот идентитетот
- 4) Повеќе изгубивме одошто добивме
- 5) Џабе договорот, повторно ќе не блокираат за влез во ЕУ
- 6) Сите наведени одговори
- 7) Ниту еден од предложените одговори
- 8) Не знам / Одбивам да одговарам
- 9) Друго_____

2. ЕКОНОМСКО ПРИСИСТВО

Следниот сет прашања се поврзани со економските односи на Република Северна Македонија.

8. Генерално гледано, дали би рекле дека Република Северна Македонија има многу добри, добри, лоши или многу лоши економски/трговски односи со своите соседски држави?

- 1) Многу добри
- 2) Добри
- 3) Лоши
- 4) Многу лоши
- 5) Не знам / Одбивам да одговарам
- 6) Друго_____

9. Генерално гледано, во однос на економските односи помеѓу Република Северна Македонија и соседските држави, дали верувате дека:

- 1) Македонија има поголема корист од истите
- 2) Соседските држави имаат поголема корист од истите
- 3) Користа е подеднаква за сите страни
- 4) Не знам / Одбивам да одговарам
- 5) Друго_____

10. Која држава е најголем економски/трговски партнер на Република Северна Македонија?

- 1) Србија
- 2) Бугарија
- 3) Грција
- 4) Албанија
- 5) Косово
- 6) Германија
- 7) САД
- 8) Обединето Кралство
- 9) Кина
- 10) Турција
- 11) Русија
- 12) Словенија
- 13) Хрватска

11. (За државата посочена во П10.) Според вас, во која од следниве области Република Северна Македонија најмногу соработува со наведената држава:
- 1) Енергетика
 - 2) Основни (прехранбени) производи
 - 3) Култура
 - 4) Образование
 - 5) Услужни дејности
 - 6) Туризам
 - 7) Воена соработка
 - 8) Друго _____
 - 9) Не знам / Одбивам да одговарам
12. Генерално гледано, од која држава Република Северна Македонија најмногу увезува производи и добра?
(Овие одговори не се читаат, опциите се дадени за помош)
- 1) Србија
 - 2) Бугарија
 - 3) Грција
 - 4) Албанија
 - 5) Косово
 - 6) Германија
 - 7) САД
 - 8) Обединето Кралство
 - 9) Кина
 - 10) Турција
 - 11) Русија
13. Многу често се зборува за странски директни инвестиции. Според вас која држава има најмногу директни инвестиции во Република Македонија? (Овие одговори не се читаат, опциите се дадени за помош)
- 1) Србија
 - 2) Бугарија
 - 3) Грција
 - 4) Албанија
 - 5) Косово
 - 6) Германија
 - 7) САД
 - 8) Обединето Кралство
 - 9) Кина
 - 10) Турција
 - 11) Русија
14. Според вас која држава или сојуз/унија има донирано најмногу за развој на Република Македонија?
(Овие одговори не се читаат, опциите се дадени за помош)
- 1) Шведска
 - 2) Бугарија
 - 3) Грција
 - 4) Германија
 - 5) Италија
 - 6) Франција
 - 7) САД
 - 8) Обединето Кралство
 - 9) Кина
 - 10) Турција
 - 11) Русија
 - 12) ЕУ

3. МЕКО ИЛИ КУЛТУРНО ПРИСУСТВО

15. Според вас, колкав е бројот на туристи кој ја посетуваат Република Северна Македонија на годишно ниво?
- 1) Од 0 до 100.000 туристи
 - 2) Од 100.000 до 400.000 туристи
 - 3) Од 400.000 до 700.000 туристи
 - 4) Од 700.000 до 1.000.000 туристи
 - 5) Повеќе од 1.000.000 туристи
 - 6) Друго _____
 - 7) Не знам / Одбивам да одговарам
16. Според вас, жителите на која држава најмногу ја посетуваат Република Северна Македонија?
(Овие одговори не се читаат, опциите се дадени за помош)
- 1) Србија
 - 2) Бугарија
 - 3) Грција
 - 4) Албанија
 - 5) Косово
 - 6) Германија
 - 7) Обединето Кралство
 - 8) Холандија
 - 9) Кина
 - 10) Турција
 - 11) Русија
 - 12) САД
17. Кои се главните причини зошто жителите на странските држави ја посетуваат Република Северна Македонија?
- 1) Туризам
 - 2) Бизнес/Деловни причини
 - 3) Поради двете причини, но доминантно поради туризам
 - 4) Поради двете причини, но доминантно од бизнис/деловни причини
 - 5) Семејни причини/поврзување со предците
 - 6) Друго _____
 - 7) Не знам / Одбивам да одговарам
18. Кога ќе се споменат следниве држави кој е првиот збор кој ви доаѓа на ум, како асоцијација за државата:
- Сите 24 земји ентитети се ставаат тука
19. Кога ќе се споменат следниве држави кој е првиот збор кој ви доаѓа на ум и го опишува односот кон Македонија:
- Сите 24 земји ентитети се ставаат тука
20. Според вас со која држава Република Северна Македонија има најголема соработка во поглед на културата?
- 1) Албанија
 - 2) Србија
 - 3) Бугарија
 - 4) Русија
 - 5) Полска
 - 6) Словенија
 - 7) Хрватска
 - 8) Сите соседи подеднакво (не се чита)
 - 9) Ниту една (не се чита)

21. Која нација културолошки има најголемо влијание врз жителите на Република Северна Македонија?
- Отворено прашање сите 24 земји ентитети се ставаат тука
22. Кој културен настан организиран на територијата Република Северна Македонија е најпрепознатлив во соседните држави? (Овие одговори не се читаат, опциите се дадени за помош)
- 1) Охридско културно лето
 - 2) Скопски џез фестивал
 - 3) Фестивал Таксират
 - 4) Меѓународен фестивал на филмска камера „Браќа Манакџ“
 - 5) Ниту еден

4. ДЕМОГРАФИЈА

1. Колку години имате?
 - 1) Под 18
 - 2) 18–29
 - 3) 30–39
 - 4) 40–49
 - 5) 50–59
 - 6) 60–69
 - 7) Повеќе од 70
2. Која е вашата етничка припадност?
 - 1) Македонец/ка
 - 2) Албанец/ка
 - 3) Србин/ка
 - 4) Турчин/ка
 - 5) Ром/ка
 - 6) Влав/инка
 - 7) Бошњак/иња
 - 8) Друго (кодирај)
3. Каде живеете?
 - 1) Во урбана средина (во град)
 - 2) Во рурална средина (на село)
4. Кој е највисокиот степен на образование кој сте го завршиле (доколку моментално се во школо - највисокиот степен на стекната диплома)
 - 1) Незвршено основно образование
 - 2) Основно образование
 - 3) Средно образование
 - 4) Високо образование
 - 5) Магистерска диплома
 - 6) Доктор на науки
5. Дали во моментот сте...?
 - 1) Вработен за плата во јавниот сектор
 - 2) Вработен за плата во приватниот сектор
 - 3) Вработен за плата во граѓански сектор
 - 4) Самовработен
 - 5) Невработен, во потрага на работа
 - 6) Невработен, не бара работа

- 7) Домаќин/ка
 - 8) Студент/ка
 - 9) Пензионер/ка
 - 10) Лица со телесна или сетилна попречениот
 - 11) Друго, наведи_____
6. Пол
- 1) М
 - 2) Ж
7. Во кој плански регион живеете?
- 1) Скопски
 - 2) Североисточен
 - 3) Источен
 - 4) Југоисточен
 - 5) Повардарски
 - 6) Пелагониски
 - 7) Југозападен
 - 8) Полошки
8. За која партија го дадовте вашиот глас на последните парламентарни избори кои се одржаа во декември 2016 година?
- 1) ВМРО-ДПМНЕ
 - 2) СДСМ
 - 3) Алијанса на Албанците
 - 4) БЕСА
 - 5) ДУИ
 - 6) ДПА
 - 7) Левица
 - 8) Ниту една / Го шкртнав ливчето
 - 9) Не излегов на гласање
 - 10) Одбива да одговори
 - 11) Друга, наведи_____
10. И последното прашање. Доколку во недела се одржуваат парламентарни избори, за која партија го дале својот глас:
- 1) ВМРО-ДПМНЕ
 - 2) СДСМ
 - 3) Алијанса на Албанците
 - 4) БЕСА / Билал Касами
 - 5) БЕСА / Африм Гаши
 - 6) ДУИ
 - 7) ДПА
 - 8) Левица
 - 9) Ниту една / Ќе го шкртнам ливчето
 - 10) Нема да излезам на гласање
 - 11) Одбива да одговори
 - 12) Друга, наведи_____

XII. Анекс 4 – Прашалник за пондерирање на променливите

1. Ако го мериме присуството на одредена држава во Република Северна Македонија во 3 димензии, која вредност би ја доделиле на секоја од нив?

Вкупната вредност на димензиите не смее да надминува 100%

- ЕКОНОМСКО присуство (**енергија, основни добра, преработки, инвестиции, развојна помош**)
- ПОЛИТИЧКО присуство (**соработка, мисии, односи**)
- МЕКО присуство (**миграции, туризам, култура, технологија, образование и наука, медиуми, социјални медиуми**)

2. Која вредност би ја доделиле на секоја од 5 променливи во економската димензија?

Вкупната вредност на променливите не смее да надминува 100%

- Енергија (**нафта, гас, јаглен и електрична енергија**)
- Основни добра (**храна, тутун и пијалаци, земјоделски производи, рударство, итн.**)
- Преработки (**хемиски производи, машини, секундарни производи, кожа, мебели, други производи...**)
- Странски директни инвестиции (**обем и проток на странски директни инвестиции**)
- Развојна помош (**брuto регистрирана развојна помош**)

3. Која вредност би ја доделиле на секоја од 6 променливи во политичката димензија?

Вкупната вредност на променливите не смее да надминува 100%

- Дипломатски односи (**должина на дипломатски односи**)
- Странски мисии (**капацитет на странските мисии, мандат и големина**)
- Разменски посети (**шефови на држави и влади, претседатели на парламенти, министри, помлади министри, високи државни службеници, амбасадори, итн.**)
- Билатерална соработка (**билатерални договори и збратимување**)
- Воена соработка (**воена помош, воено-дипломатски персонал, воен персонал**)

4. Која вредност би ја доделиле на секоја од 8 променливи во меката димензија?

Вкупната вредност на променливите не смее да надминува 100%

- Миграции (**број на странски граѓани со постојан престој**)
- Туризам (**број на туристи што пристигаат**)
- Култура (**културна размена и соработка**)
- Медиуми (**вести, портали, споменувања...**)
- Социјални медиуми (**Facebook, Twitter, споменувања...**)
- Технологија (**пријави за патенти, трговски марки и индустриски дизајн**)
- Наука (**истражувачки и полиси трудови објавени**)
- Образование (**број на студенти во високо образование**)

5. Со објавувањето на резултатите би сакале да им се заблагодариме на сите поединечно за вашиот придонес во утврдувањето на методологијата. Ако сте согласни поименчно да ви се заблагодариме во извештајот ве молиме означете го квадратчето.

6. Дали имате некој дополнителен коментар или препорака што би сакале да ги споделите со нас?

Ви благодариме на соработката.

Студијата од Индексот на меѓународно присуство за 2019, поддржана од УСАИД а спроведена од Институтот ПРЕСПА, е ново, добредојдено дополнување на бројните извештаи на тинктенк организациите од Западен Балкан. Таа е исто така освежувачки иновативна идеја и пристап што отвора нови можности за наше разбирање на сложената политичка динамика во регионот. Студијата го мери странското присуство во Северна Македонија и за таа цел ја усвојува и прилагодува методологијата на престижниот шпански тинктенк, Кралскиот институт Елкано и неговиот Индекс за глобално присуство, кој е водечка опсерваторија што ги мери меѓународната активност и влијание на државите.

Во студијата, авторите се претпазливи да не го изедначуваат присуството со влијанието. Навистина, вршењето влијание зависи од повеќе фактори, надвор од оние измерени со студијата. Но, авторите се премногу скромни што не потенцираат дека она што може да се забележи како присуство е услов без кој не се може (*conditio sine qua non*) за потенцијално влијание. За практични цели, второто тешко може да се појави без постоење на првото. Оттаму, кога Институтот ПРЕСПА го мери, на методолошки ригорозен и концептуално цврст начин, присуството на различни земји во Северна Македонија, тие нудат податоци за политичките потенцијали за оние кои сакаат да ги видат. Тие исто така обезбедуваат клучни информации за креаторите на западните политики што им овозможуваат да развијат политика заснована на докази; сè додека постои визија и подготвеност да се одговори на политичките предизвици.

Наодите се исклучително интересни и би било вредно ако необработените податоци бидат ставени на располагање на заинтересирани истражувачи. Читајќи го извештајот, брзо се сфаќа дека авторите биле поттикнати од потребата да бидат кратки и јасни, и дека многу повеќе корисни согледувања може да се генерираат преку понатамошна анализа на податоците. Постојат наоди кои не се изненадувачки а укажуваат на пример, на силните врски на Северна Македонија со земјите од ЕУ, геополитичката привлечност на земјата или зголеменото присуство на Германија во регионот.

Сепак, другите согледувања, иако не нужно контра-интуитивни, бараат дополнителна анализа. Меѓу најинтересните откритија е очигледното не совпаѓањето меѓу медиумите и политичката возбуда од геополитичките предизвици претставени од глобалните играчи што не се дел од западните либерални-демократии, како што се Кина и Русија, и нивното реално присуство во Северна Македонија, кое споредено со тоа на другите глобални играчи, засега останува прилично ограничено. Спротивно на тоа, Турција е на врвот на листата според присуство, демонстрирајќи дека долгорочниот и ангажманот со државата на повеќе нивоа, заснован на историски и културни врски, може многу да помогне во создавањето потенцијал за влијание. Слично на тоа, гледаме солидно присуство на соседните држави Србија и Бугарија; Студијата, на тој начин, емпириски го докажува значењето на долгогодишните политички и културни врски и потенцијалното влијание на помалите народи, карактеристики што честопати остануваат незабележани од аналитичарите.

Овие и многу други сознанија ја прават Студијата фасцинантно четиво. Институтот ПРЕСПА е новодојденец во конкурентскиот и нестабилен регионален тенктенк пејзаж на Југоисточна Европа каде што успехот и долговечноста се сè освен загарантирани. Сепак, нивниот нов извештај што го пробива патот треба да им додели репутација на една од најперспективните тинктенк организации во регионот.

Д-р Јоанис АРМАКОЛАС

Доцент, универзитет во Македонија

Виш научен соработник и раководител на програмата за Југоисточна Европа, Грчка фондација за европска и надворешна политика (ЕЛИАМЕП)

